

บทที่ 4

การจัดทำกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นแนวคิดทางปรัชญาของสำนักกฎหมายธรรมชาติที่มีมาตั้งแต่ยุคกรีกโบราณ และได้รับการยืนยันมาจนถึงปัจจุบัน โดยมองว่ามนุษย์ทุกคนไม่ว่าจะมีเพศ เชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ สภาพทางร่างกายอย่างไรย่อมมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เหมือน ๆ กันที่จะต้องได้รับการคุ้มครองมิให้ถูกระงับหรือละเมิดได้ การที่จะนำหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มาใช้จริงได้นั้นจำเป็นต้องมีการบัญญัติรับรองเป็นกฎหมาย ดังที่มีกำหนดไว้ในข้อบัญญัติสากล คือ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) และในราชอาณาจักรไทยที่ได้ยึดหลักตามปรัชญาสำนักกฎหมายบ้านเมืองที่มองว่าสิ่งที่ยอมรับเป็นกฎหมายที่แท้จริงคือกฎหมายบ้านเมืองหรือกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่เท่านั้น เพราะฉะนั้นการจะสร้างกฎหมายขึ้นมาเพื่อที่จะรองรับหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จึงต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของประชาชน โดยเหตุที่หลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มีความสำคัญต่อมนุษย์ทุกคน เพราะฉะนั้นถ้าได้มีการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เท่ากับรัฐได้ออกกฎหมายที่ได้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของมนุษย์หรือประชาชน ซึ่งจะเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญที่ถือว่าเป็นกฎหมายที่ออกมาโดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของประเทศชาติเท่ากับเป็นการยืนยัน เพียงแต่ว่าในการคุ้มครองสิ่งใดมิให้ถูกละเมิด จำต้องมีรายละเอียดกำหนดถึงสาระสำคัญหรือองค์ประกอบที่จะลงโทษผู้กระทำละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้ ซึ่งในปัจจุบันนี้ประเทศไทยก็ยังไม่มียกกฎหมายที่กำหนดถึงสาระสำคัญหรือองค์ประกอบที่จะลงโทษผู้กระทำละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การวิจัยนี้กำหนดประเด็นการวิเคราะห์เพื่อต้องการให้ได้คำตอบที่จะนำไปสู่การจัดทำเป็นกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ดังนี้

1. สภาพการณ์แห่งปัญหาและผลกระทบจากการไม่มีกฎหมายเฉพาะเพื่อการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ประเทศไทยมีการปกครองในรูปแบบเสรีประชาธิปไตย (Liberal Democracy) กำหนดสิทธิ เสรีภาพ สิทธิขั้นพื้นฐาน ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ รวมไปถึงหน้าที่ของประชาชน และหน้าที่ของรัฐในการเคารพสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่ได้รับรองไว้ในกฎหมายสูงสุดหรือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และกฎหมายลำดับรอง เช่น พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

หรือพระราชบัญญัติ ซึ่งหากมีการฝ่าฝืนหรือไม่เคารพสิทธิ เสรีภาพ สิทธิขั้นพื้นฐาน สักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ของประชาชนที่ได้รับรองไว้ในบทบัญญัติข้างต้น ผู้กระทำย่อมต้องได้รับโทษหรือ ถูกลงโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้ถูกกำหนดไว้ในกฎหมายระหว่างประเทศที่สำคัญที่สุด ฉบับหนึ่งของโลก คือ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights : UDHR, 1948 (พ.ศ. 2491)) เป็นกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศที่วางรากฐานของ หลักสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ทุกรัฐที่เป็นภาคีสมาชิกแห่งองค์การสหประชาชาติ (United Nations) ต้องนำหลักสิทธิมนุษยชนในปฏิญญาฯ ฉบับนี้ไปอนุวัติการกฎหมายภายในรัฐ ของตน สำหรับประเทศไทยได้นำหลักสิทธิมนุษยชนมาอนุวัติการไว้ในรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทยโดยบัญญัติไว้ในหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของ (ปวง) ชนชาวไทย หรือที่เรียกว่า สิทธิขั้นพื้นฐานของปวงชนชาวไทย และให้มีการจัดตั้งองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญที่มีอำนาจหน้าที่ ในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน คือ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ แต่ที่เป็นปัญหาก็คือ สักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ ซึ่งเป็นรากฐานของสิทธิมนุษยชนนั้นกลับไม่มีความชัดเจนและไม่มีความหมายใด ที่บัญญัติความหมายของ คำว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” เพื่อที่จะชี้ได้ว่าการกระทำในลักษณะ เช่นใดถือว่าเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และมีมาตรการใดในการคุ้มครองศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ และแม้ว่าจะมีการจัดตั้งองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ คือ คณะกรรมการสิทธิ มนุษยชนแห่งชาติให้ทำหน้าที่คุ้มครองสิทธิมนุษยชนก็ตามแต่ก็ไม่มีความชัดเจนในการกำหนด กรอบขอบเขตและกระบวนการดำเนินการเพื่อให้เกิดการคุ้มครองที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม ปัญหาดังกล่าวนี้นี้ จึงมีปรากฏการณ์ที่เป็นเหตุการณ์รุนแรงนำไปสู่การเรียกร้องให้รัฐบาล ได้คุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่ประชาชนถูกละเมิดโดยการใช้อำนาจรัฐของหน่วยงานที่ทำหน้าที่ ปรามปรามโดยอ้างเพียงเพื่อการรักษาความสงบและความเป็นระเบียบเรียบร้อยกับความมั่นคง ของประเทศ ซึ่งในทางระหว่างประเทศหรือต่างประเทศบางประเทศถือว่าเป็นพฤติกรรมของ การละเมิดสิทธิมนุษยชนและทำลายศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ แต่ภาครัฐเองกลับนิ่งเฉยทั้ง ๆ ที่มีผลต่อ การเป็นประเทศที่ปกครองระบอบประชาธิปไตย

การไม่เห็นถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของคนไทยสร้างความขัดแย้งระหว่างประชาชน ที่เรียกร้องสิทธิต่าง ๆ กับการหน่วยงานรัฐที่ทำหน้าที่ปรามปรามเสมอมาจนบางครั้งสร้างความรุนแรง ถึงแก่ชีวิตและเสรีภาพของประชาชนที่เรียกร้องสิทธินั้น ๆ ดังนี้

สิทธิในกระบวนการยุติธรรม จำนวน 159 เรื่อง สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย 95 เรื่อง การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล 28 เรื่อง สิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน 42 เรื่อง สิทธิพลเมือง 52 เรื่อง สิทธิทางการเมือง 15 เรื่อง สิทธิชุมชน 20 เรื่อง สิทธิและความเสมอภาค

ทางเพศ สิทธิสตรี 29 เรื่อง สิทธิแรงงาน 13 เรื่อง สิทธิเด็ก 9 เรื่อง สิทธิทางการศึกษา 5 เรื่อง สิทธิในการได้รับบริการสาธารณสุขของรัฐ 19 เรื่อง สิทธิในที่อยู่อาศัย 3 เรื่อง สิทธิของผู้สูงอายุ 5 เรื่อง สิทธิและสถานะบุคคล 9 เรื่อง สิทธิของผู้บริโภค 2 เรื่อง เสรีภาพในการประกอบอาชีพ 1 เรื่อง และเรื่องอื่น ๆ 87 เรื่อง (ข้อมูลของสำนักมาตรฐานและติดตามการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ปรากฏเรื่องร้องเรียนจำนวน 593 เรื่อง โดยแยกตามสิทธิขั้นพื้นฐานที่มีการร้องเรียน ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564)

จากจำนวนเรื่องร้องเรียนดังกล่าวส่วนมากเป็นการร้องเรียนว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐได้กระทำการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจใช้กุญแจมือล่ามโซ่ข้อมือประชาชนไว้ด้วยกัน ทั้งที่ยังไม่มีสถานะเป็นนักโทษ การเอาถุงดำครอบศีรษะและรุมทำร้ายจนผู้ต้องหาถึงแก่ชีวิตหรือบาดเจ็บทางร่างกายหรือจิตใจอย่างร้ายแรง การใช้ไม้กระบองหรือการฉีดน้ำแรงดันสูงใส่ร่างกายของประชาชนโดยตรง รวมไปถึงการใช้สารเคมีหรือแก๊สน้ำตาไปที่ตัวของผู้ชุมนุมโดยตรงในการสลายการชุมนุม ดังเช่นการกระทำต่อสิ่งของมิใช่เป็นการกระทำต่อมนุษย์ และยังเป็นการล่วงละเมิดต่อสิทธิขั้นพื้นฐาน ไม่ว่าจะเป็นการละเมิดสิทธิในกระบวนการยุติธรรม สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิพลเมือง สิทธิทางการเมือง สิทธิชุมชน สิทธิและความเสมอภาคทางเพศและสิทธิสตรี สิทธิแรงงาน สิทธิเด็ก สิทธิทางการศึกษา สิทธิในการได้รับบริการสาธารณสุขของรัฐ สิทธิในที่อยู่อาศัย สิทธิของผู้สูงอายุ สิทธิและสถานะบุคคล สิทธิของผู้บริโภค เสรีภาพในการประกอบอาชีพ จึงไม่เป็นไปตามที่ได้การรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 4 และหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย รวมทั้ง ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและข้อตกลงระหว่างประเทศฉบับต่าง ๆ ที่ประเทศไทยได้ลงนามและให้สัตยาบันรับรองไว้

เมื่อพิจารณาข้อมูลสถิติการรับเรื่องร้องเรียนของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ทั้งหมด 356 เรื่อง โดยเป็นเรื่องที่รับไว้ดำเนินการ มีจำนวน 284 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 79.77 และเรื่องที่ไม่รับไว้พิจารณา มีจำนวน 72 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 20.23 เนื่องจากเป็นเรื่องที่มีการฟ้องคดีต่อศาลแล้ว จึงต้องห้ามไม่ให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) รับไว้พิจารณา หรือเป็นเรื่องที่อยู่ในหน้าที่ขององค์กรอิสระอื่น เช่น การร้องเรียนเกี่ยวกับการทุจริตการเลือกตั้งไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือเป็นเรื่องที่ไม่มีข้อเท็จจริงเพียงพอว่าเป็นเรื่องสิทธิมนุษยชน เป็นต้น โดยสิทธิที่ร้องเรียนมายังคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมากที่สุด 5 ลำดับแรก ได้แก่ สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย จำนวน 47 เรื่อง สิทธิในกระบวนการยุติธรรม จำนวน 43 เรื่อง สิทธิและความเสมอภาคทางเพศ สิทธิสตรี จำนวน 26 เรื่อง สิทธิชุมชน จำนวน 23 เรื่อง และสิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน จำนวน 15 เรื่อง และเรื่องร้องเรียนจำนวน 284 เรื่อง ที่คณะกรรมการ

สิทธิมนุษยชนแห่งชาติ รับไว้ดำเนินการ แบ่งเป็นการดำเนินการ ดังนี้ การตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน จำนวน 161 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 45.22 และในช่วงเวลาเดียวกันสามารถตรวจสอบเรื่องเสร็จสิ้นแล้ว จำนวน 108 เรื่อง พร้อมมีข้อเสนอแนะในการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชนไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือคณะรัฐมนตรี พิจารณาดำเนินการ ประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน จำนวน 68 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 19.10 โดยสามารถประสานการคุ้มครองฯ แล้วเสร็จจำนวน 62 เรื่อง เช่น การเร่งรัดการดำเนินคดีให้ผู้ร้องได้รับสิทธิประโยชน์ในทางราชทัณฑ์ การเร่งรัดกระบวนการพิจารณาสถานะบุคคล การแก้ไขปัญหาการประเมินผลการศึกษาตามการจัดการศึกษาโดยครอบครัว เป็นต้น ดำเนินการช่วยเหลืออื่น ๆ จำนวน 51 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 14.33 โดยสามารถให้ความช่วยเหลือได้ทั้งหมด ส่วนใหญ่เป็นการให้คำปรึกษาทางกฎหมาย และการส่งเรื่องให้สภานายความให้ความช่วยเหลือทางคดีที่เกี่ยวข้อง โดยมีข้อเสนอแนะ คือ การจัดให้มีห้องน้ำสาธารณะสำหรับบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ การดำเนินคดีล่าช้าอันเนื่องเกี่ยวกับการอัยคดี (ข้อมูลผลการดำเนินงานด้านการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนรอบครึ่งปีแรกของปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 (ตุลาคม 2564 ถึงเดือนมีนาคม 2565) ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.)) ซึ่งไม่มีผลเป็นรูปธรรมในการคุ้มครองและเยียวยาการกระทำละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน จะเห็นได้ว่า คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เป็นเพียงองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญที่เหมือนเป็นเพียงองค์กรตรวจสอบกรณีการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิขั้นพื้นฐาน เสนอแนะมาตรการในการป้องกันและแก้ไขการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิขั้นพื้นฐาน เสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิขั้นพื้นฐาน และเสนอแนะแนวทางต่อประชาชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อลดผลกระทบความรุนแรงจากการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิขั้นพื้นฐาน แต่กลับไม่มีอำนาจหน้าที่ในการยื่นฟ้องกรณีปรากฏการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิขั้นพื้นฐานต่อองค์กรตุลาการ ทำให้การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิขั้นพื้นฐานไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 อย่างมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาจากสภาวะการณ์ของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากการกล่าวอ้างและเรียกร้องให้มีการดำเนินการใด ๆ เพื่อแสดงถึงการละเมิดและการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิขั้นพื้นฐานของปวงชนชาวไทย เป็นตัวอย่างของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ดังนี้

กรณีการชุมนุมทางการเมือง

นับตั้งแต่ศาลรัฐธรรมนูญยุบพรรคอนาคตใหม่เมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2563 ซึ่งมีมติวินิจฉัยสั่งยุบพรรคอนาคตใหม่ รวมไปถึงการตัดสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคเป็นเวลา 10 ปีที่ผ่านมา กลายเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของหน้าประวัติศาสตร์การเมืองของไทยที่ทำให้บรรดากลุ่ม

เยาวชนคนรุ่นใหม่ออกมาแสดงออกทางการเมืองผ่านการชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตยและการแก้ไขรัฐธรรมนูญอย่างต่อเนื่องจนถึงขณะนี้

เหตุการณ์ที่สำคัญของการชุมนุมทางการเมืองเหตุการณ์หนึ่ง ก็คือ เมื่อวันที่ 16 ตุลาคม 2563 ตั้งแต่ช่วงเช้า พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้เรียกประชุมคณะรัฐมนตรีนัดพิเศษ ก่อนระบุยืนยันว่าการชุมนุมทางการเมืองของกลุ่มคณะราษฎร ตั้งแต่วันที่ 13 - 14 ตุลาคม 2563 ขัดต่อความสงบเรียบร้อย จำเป็นต้องประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรงในเขตท้องที่กรุงเทพมหานครเป็นเวลา 30 วัน พร้อมยืนยันว่าจะไม่ลาออกตามข้อเรียกร้องกดดันของผู้ชุมนุม เพราะไม่ได้ทำอะไรผิด และได้ระบุถึงการเตรียมรับมือกรณีกลุ่มประชาชนและเยาวชนนัดชุมนุมในเย็นวันนี้ที่แยกราชประสงค์ว่าให้คอยดู ต่อมาสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ในนามกองอำนวยการร่วมแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรง (กอร.จ.) เผยแพร่ประกาศและคำสั่งห้ามชุมนุมและประกาศปิดถนนทุกทิศที่มุ่งหน้าสู่แยกราชประสงค์ ตั้งแต่เวลา 14.00 น. ขณะที่ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติได้ออกประกาศห้ามใช้เส้นทางสถานที่ ขนส่งสาธารณะที่มุ่งสู่แยกราชประสงค์ ขณะที่นายภานุพงศ์ จาคนอก (ไมค์ ระวัง) แกนนำคนสำคัญ ซึ่งยังไม่ถูกจับกุมประกาศลุยชุมนุมที่แยกราชประสงค์ โดยมีรายงานข่าวว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ขอออกหมายจับนายภานุพงศ์ฯ กับพวกรวม 12 คน ในข้อหาฝ่าฝืนพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ในส่วนของห้ามมิให้มีการชุมนุม หรือมั่วสุมกัน เมื่อถูกปิดกั้นทุกเส้นทางสู่พื้นที่ชุมนุมแยกราชประสงค์ ผู้ชุมนุมได้ประกาศเปลี่ยนพื้นที่ชุมนุมจากเดิมนัดกันเวลา 17.00 น. ที่แยกราชประสงค์ เปลี่ยนเป็น 17.00 น. ที่แยกปทุมวัน ด้วยเหตุนี้กองอำนวยการร่วมแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรง (กอร.จ.)

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ จึงออกประกาศและคำสั่งในสถานการณ์ฉุกเฉิน โดยให้ปิดเส้นทางห้ามเข้าใช้พื้นที่สถานีรถไฟฟ้าบีทีเอสและรถไฟฟ้าใต้ดิน รวมถึงปิดเส้นทางที่มุ่งหน้าสู่แยกปทุมวัน พร้อมประกาศปิดเส้นทางห้ามชุมนุมเด็ดขาด โดยมีจุดแตกหัก เริ่มที่แยกเฉลิมเผ่า ถนนพระราม 1 จุดตัดห้างสรรพสินค้าสยามพารากอน สยามสแควร์ วัดปทุมวนารามราชวรวิหาร และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และในเวลาประมาณ 18.00 น. พลตำรวจโทภักพงศ์ พงษ์เกตุรา ผู้บัญชาการตำรวจนครบาล ในฐานะผู้บัญชาการเหตุการณ์ ได้สั่งการให้เจ้าหน้าที่ตำรวจควบคุมฝูงชน ประกาศให้ผู้ชุมนุมแยกย้ายและยุติการชุมนุม และแจ้งว่าขณะที่อยู่ในระหว่างประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินฯ การชุมนุมผิดกฎหมายและจะถูกดำเนินคดี ในขณะที่เจ้าหน้าที่ตำรวจได้นำรถควบคุมฝูงชน (Riot Truck) สำหรับฉีดน้ำและสารเคมี ควบคุมฝูงชน พร้อมรถติดตั้งคลื่นเสียงความถี่สูง (Long Range Acoustic Device หรือ แอลเรด (LRAD)) ซึ่งคลื่นเสียงความถี่สูงดังกล่าวไม่ทำให้เกิดอาการบาดเจ็บถาวร หรือส่งผลต่อแก้วหูในระยะยาว โดยสามารถส่งคลื่นเสียงรบกวนพิเศษ ที่มีความดัง

ถึง 151 เดซิเบลได้ เพื่อใช้ผลักดันกลุ่มคนหวังผลได้ไกลกว่าแก๊สน้ำตาและกระสุนยาง และส่งคลื่นเสียงได้ระยะไกลถึง 3,000 เมตร ด้วยเสียงที่ชัดเจนในทุกระยะ และสามารถกำหนดทิศทางเสียงให้เจาะจงไปยังเป้าหมายได้. เข้าประจำการ พร้อมขอคืนพื้นที่จากผู้ชุมนุม (คณะราษฎร)

ในเวลาประมาณ 18.35 น. กองร้อยควบคุมฝูงชนพร้อมโล่ยื่นเรียงเป็นแนว ตั้งแถวเข้าประชิดผู้ชุมนุม พร้อมรถควบคุมฝูงชน ผ่านห้างสรรพสินค้าสยามพารากอน จนเข้าใกล้เผชิญหน้าผู้ชุมนุมที่ได้กั้นแนวแผงเหล็กไว้บริเวณหน้าห้างสรรพสินค้าสยามดิสคัฟเวอร์ ได้สถานีรถไฟฟ้าสยาม โดยผู้ชุมนุมยังยึดพื้นที่แยกปทุมวันไว้ โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ประกาศให้ผู้ชุมนุมกลับบ้าน ยุติการชุมนุม แต่ไม่เป็นผล กองร้อยควบคุมฝูงชนถูกสั่งการให้เข้าประชิดกลุ่มผู้ชุมนุมมากยิ่งขึ้น และได้ประกาศขยกระดับการขอให้ผู้ชุมนุมกลับบ้าน และแจ้งจะทำการฉีดน้ำใส่ผู้ชุมนุมเพื่อขอคืนพื้นที่แยกปทุมวัน ระหว่างนั้นมีการกระทบกระทั่งขว้างปาสิ่งของใส่เจ้าหน้าที่เล็กน้อย โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจใช้เวลา 3 นาที เพื่อยุติการชุมนุม แต่ผู้ชุมนุมกางร่มพร้อมเพรียง และยังคงอยู่จุดเดิมไม่ไปไหน เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ประกาศผ่านเครื่องขยายเสียงนับ 1 ถึง 10 จึงได้สั่งการให้รถฉีดน้ำแรงดันสูงทำงานแต่น้ำที่ฉีดออกมาครั้งแรกกลับฉีดใส่ตำรวจควบคุมฝูงชนที่อยู่แนวหน้า ก่อนปรับระยะฉีดพุ่งใส่ผู้ชุมนุม จากน้ำใสเป็นน้ำสีน้ำเงิน จนผู้ชุมนุมเริ่มแตกกระเจิง เกิดการตึงตันระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจและผู้ชุมนุมแนวหน้า ตำรวจเริ่มรื้อแผงเหล็กของผู้ชุมนุมและจับกุมแกนนำและผู้ชุมนุมบางคนขึ้นรถควบคุมผู้ต้องขัง และปรากฏว่าฤทธิ์จากน้ำผสมสารเคมี ทำให้ผู้ชุมนุมมีอาการแสบตาและระคายเคืองผิวหนัง จังหวะนั้นตำรวจเปิดเครื่องปล่อยเสียงความถี่สูง เพื่อไล่ผู้ชุมนุมออกจากพื้นที่ ผ่านไปเกือบ 1 ชั่วโมง ในการขยี้ขูดไล่ดื้อจนกระชับพื้นที่ ตำรวจทั้งฉีดน้ำเปล่า น้ำผสมสารเคมีคุณสมบัติเหมือนแก๊สน้ำตา ทั้งวางแนวกำลังควบคุมฝูงชนดันผู้ชุมนุม เกิดความโกลาหลวุ่นวาย ตำรวจหยุดพักเป็นระยะและเริ่มปฏิบัติการใหม่อย่างรวดเร็ว ผู้ชุมนุมที่ส่วนใหญ่เป็นเยาวชน นิสิต นักศึกษา แตกกระเจิง ก่อนแกนนำประกาศให้ผู้ชุมนุมถอยร่น พร้อมแจ้งให้หลบไปในจุดพาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ต่อมาเมื่อเวลาประมาณ 20.00 น. แกนนำได้แจ้งยุติการชุมนุม แต่การรื้อไล่ขอคืนพื้นที่สยามสแควร์ แยกปทุมวันยังคงดำเนินต่อ ตำรวจฉีดน้ำแรงดันสูงใส่ผู้ชุมนุมที่กระเจิดกระเจิง ก่อนตำรวจยึดพื้นที่แยกปทุมวันไว้ได้ และยึดพื้นที่ชุมนุมเบ็ดเสร็จในเวลาประมาณ 23.00 น. ตำรวจรื้อไล่และเปิดปฏิบัติการสลายการชุมนุม ครั้งนี้ใช้เวลามากกว่า 4 ชั่วโมง และเป็นปฏิบัติการสลายการชุมนุมที่เกิดขึ้นรวดเร็ว หลังการรวมตัวของผู้ชุมนุมเพียงชั่วโมงเศษ ๆ เท่านั้น หลังปฏิบัติการแกนนำและผู้ชุมนุมมากกว่า 7 คนถูกจับกุม มีผู้ได้รับบาดเจ็บทั้งเจ้าหน้าที่และผู้ชุมนุมหลายราย

กรณีดังกล่าวเมื่อนำเอารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 แต่ละมาตรา มาวิเคราะห์ถึงความเกี่ยวข้องกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิขั้นพื้นฐาน และกฎหมายมหาชน ระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง พบว่ามีความขัดแย้งกับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญฯ ดังนี้

1) มาตรา 25 กำหนดว่า สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย นอกจากที่บัญญัติคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะในรัฐธรรมนูญแล้ว การใดที่มีได้ห้ามหรือจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือในกฎหมายอื่น บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะทำกรนั้นได้และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ตราบเท่าที่การใช้สิทธิหรือเสรีภาพเช่นนั้น ไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น สิทธิหรือเสรีภาพใดที่รัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ หรือให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ แม้ยังไม่มีกฎหมายนั้นขึ้นใช้บังคับ บุคคลหรือชุมชนย่อมสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพนั้นได้ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

2) มาตรา 27 กำหนดว่า บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจ หรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือเหตุอื่นใด จะกระทำมิได้ โดยในกรณีนี้ การชุมนุมเพื่อเรียกร้องให้นายกรัฐมนตรีออกจากตำแหน่งและขอให้แก้ไขรัฐธรรมนูญ การที่รัฐบาลและหน่วยงานของรัฐกระทำการสลายการชุมนุม เนื่องจากความแตกต่างในด้านความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ อันเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม โดยไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการตามที่กฎหมายภายในประเทศและกติการะหว่างประเทศฉบับต่าง ๆ ที่ประเทศไทยได้ลงนามและให้สัตยาบันไว้ เมื่อพิจารณาข้อเท็จจริงปรากฏว่าการชุมนุมสาธารณะดังกล่าว เกิดมาจากการคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อรัฐบาลที่เห็นว่าการบริหารราชการของรัฐบาลไม่เป็นประชาธิปไตยและเห็นว่าควรให้บุคคลหรือคณะบุคคลอื่นที่น่าจะบริหารราชการแผ่นดินได้ดีกว่ารัฐบาลปัจจุบัน เมื่อปรากฏว่า สาเหตุในการสลายการชุมนุมเกิดมาจากข้อเรียกร้องของประชาชนที่ไปชุมนุมที่ทำให้รัฐบาลไม่พึงพอใจ ทั้งที่การแสดงออกดังกล่าวเป็นในการแสดงความคิดเห็นที่มีได้ต้องห้ามตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด การกระทำของรัฐบาลย่อมไม่เป็นไปตามภายในประเทศและกติการะหว่างประเทศฉบับดังกล่าวที่ประเทศไทยได้ลงนามและให้สัตยาบันไว้

3) มาตรา 34 กำหนดว่า บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น การจำกัดเสรีภาพดังกล่าว

จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันสุขภาพของประชาชน เมื่อพิจารณาข้อเท็จจริงว่าการชุมนุมสาธารณะดังกล่าว เกิดมาจากการคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อรัฐบาลที่เห็นว่าการบริหารราชการของรัฐบาลไม่เป็นประชาธิปไตยและเห็นว่าควรให้บุคคลหรือคณะบุคคลอื่นที่น่าจะบริหารราชการแผ่นดินได้ดีกว่ารัฐบาลปัจจุบัน เมื่อปรากฏว่า สาเหตุในการสลายการชุมนุมเกิดมาจากข้อเรียกร้องของประชาชนที่ไปชุมนุมที่ทำให้รัฐบาลไม่พึงพอใจ ทั้งที่การแสดงออกดังกล่าวเป็นในการแสดงความคิดเห็นที่มีได้ต้องห้ามตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด การกระทำของรัฐบาลย่อมไม่เป็นไปตามภายในประเทศและกติการะหว่างประเทศฉบับต่าง ๆ ที่ประเทศไทยได้ลงนามและให้สัตยาบันไว้ โดยได้มีความคิดเห็นจากการสัมมนาเชิงลึกไปในแนวทางเดียวกันว่า สิทธิในการแสดงความคิดเห็นเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่มนุษย์ทุกคนพึงมีอย่างเท่าเทียมกัน บุคคลใดจะห้ามมิให้แสดงความคิดเห็นมิได้ เว้นแต่จะกระทบต่อความมั่นคงแห่งรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และได้ถูกรับรองและคุ้มครองตามกฎหมายมหาชนระหว่างประเทศ กฎหมายต่างประเทศ และกฎหมายภายในประเทศไว้อย่างชัดเจน

4) มาตรา 44 ได้กำหนดว่า บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยสาธารณะ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อคุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น และพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 ได้กำหนดหลักเกณฑ์การใช้สิทธิชุมนุมสาธารณะให้ชัดเจนและโดยสอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights : ICCPR, 1966 (พ.ศ. 2509)) ที่ประเทศไทยเป็นภาคี ทั้งนี้ เพื่อให้การชุมนุมสาธารณะเป็นไปด้วยความสงบเรียบร้อย ไม่กระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของชาติ ความปลอดภัยสาธารณะ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดี ตลอดจนสุขอนามัยของประชาชน หรือความสะดวกของประชาชนที่จะใช้ที่สาธารณะ และไม่กระทบกระเทือนสิทธิและเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น เมื่อพิจารณาข้อเท็จจริงว่า การชุมนุมสาธารณะดังกล่าว เกิดมาจากการคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อรัฐบาลที่เห็นว่าการบริหารราชการของรัฐบาลไม่เป็นประชาธิปไตยและเห็นว่าควรให้บุคคลหรือคณะบุคคลอื่นที่น่าจะบริหารราชการแผ่นดินได้ดีกว่ารัฐบาลปัจจุบัน เมื่อปรากฏว่า สาเหตุในการสลายการชุมนุมเกิดมาจากข้อเรียกร้องของประชาชน

ที่ไปชุมนุมที่ทำให้รัฐบาลไม่พึงพอใจ ทั้งที่การแสดงออกดังกล่าวเป็นในการแสดงความคิดเห็นที่มีได้ต้องห้ามตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด

การกระทำของรัฐบาลย่อมไม่เป็นไปตามกฎหมายภายในประเทศและกติการะหว่างประเทศฉบับดังกล่าวที่ประเทศไทยได้ลงนามและให้สัตยาบันไว้โดยได้มีความคิดเห็นจากการสัมภาษณ์เชิงลึกไปในแนวทางเดียวกันว่า สิทธิในการชุมนุมเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่มนุษย์ทุกคนพึงมีอย่างเท่าเทียมกัน รัฐหรือบุคคลใดจะห้ามมิให้มีการชุมนุมมิได้ ตรายใดที่การชุมนุมสาธารณะเป็นไปด้วยความสงบเรียบร้อย ไม่กระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของชาติ ความปลอดภัยสาธารณะ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดี ตลอดจนสุขอนามัยของประชาชน หรือความสะดวกของประชาชนที่จะใช้ที่สาธารณะ และไม่กระทบกระเทือนสิทธิและเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น และได้ถูกรับรองและคุ้มครองตามกฎหมายมหาชนระหว่างประเทศกฎหมายต่างประเทศ และกฎหมายภายในประเทศไว้อย่างชัดเจน การที่พนักงานตำรวจควบคุมฝูงชนได้กระทำการสลายการชุมนุมโดยใช้รถฉีดน้ำแรงดันสูงพร้อมทั้งน้ำผสมสารเคมีสีม่วงที่อ้างว่าเป็นแก๊สน้ำตา เมื่อพิจารณาจากหลักสากลที่พนักงานตำรวจอ้างว่าได้ปฏิบัติตามแล้วนั้นปรากฏ ดังนี้

1) ตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights : ICCPR) ซึ่งประเทศไทยได้ลงนามรับรองเมื่อปี ค.ศ. 1996 (พ.ศ. 2539) ข้อ 21 ได้กำหนดว่า สิทธิในการชุมนุมโดยสงบย่อมได้รับการรับรอง การจำกัดการใช้สิทธินี้จะกระทำมิได้ นอกจากจะกำหนดโดยกฎหมายและเพียงเท่าที่จำเป็นสำหรับสังคมประชาธิปไตย เพื่อประโยชน์แห่งความมั่นคงของชาติหรือความปลอดภัย ความสงบเรียบร้อย การสาธารณสุข หรือศีลธรรมของประชาชนหรือการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น

2) หลักการพื้นฐานว่าด้วยการใช้กำลังและอาวุธโดยเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย (UN Basic Principles on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials : BPUFF) ที่รับรองโดยการประชุมองค์การสหประชาชาติ ครั้งที่ 8 ว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรมและการปฏิบัติต่อจำเลย เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม 2533 ถึง 7 กันยายน 2533 ที่กรุงฮาวานา สาธารณรัฐคิวบา ข้อ 12 กำหนดว่า ประชาชนมีสิทธิเข้าร่วมการชุมนุมสาธารณะที่ชอบด้วยกฎหมายและโดยสงบ ซึ่งถ้าหากมีการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่รัฐ การใช้กำลังนั้นก็จะต้องเป็นไปอย่างจำกัดตามหลักการที่ว่า

(1) หากเป็นการชุมนุมที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายแต่ไม่ก่อให้เกิดความรุนแรง เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องหลีกเลี่ยงการใช้กำลัง หรือหากไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ให้ใช้เท่าที่จำเป็น

(2) หากเป็นการชุมนุมที่ก่อให้เกิดความรุนแรง เจ้าหน้าที่ของรัฐอาจใช้อาวุธได้ หากไม่สามารถใช้มาตรการอื่นที่อันตรายน้อยกว่านี้ได้

3) หลักปฏิบัติสำหรับเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย (Code of Conduct for Law Enforcement Officials) ที่ได้รับการรับรองโดยมติที่ประชุมใหญ่สหประชาชาติที่ 34/169 เมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2522 ข้อ 2 กำหนดว่า ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐนั้น เจ้าหน้าที่จะต้องเคารพและคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิมนุษยชนของบุคคลทุกคนและในข้อ 3 ได้ระบุว่า การใช้กำลังของเจ้าหน้าที่รัฐจะกระทำได้เฉพาะกรณีที่เป็นอย่างยิ่งและเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่เท่านั้น

4) แนวปฏิบัติด้านสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติว่าด้วยการใช้อาวุธที่มีความร้ายแรงต่ำในการบังคับใช้กฎหมาย (United Nations Human Rights Guidance on Less-Lethal Weapons in Law Enforcement) ของ OHCHR ได้กำหนดวิธีการใช้อาวุธแต่ละประเภทไว้ชัดเจน ดังนี้

(1) ปืนใหญ่ฉีดน้ำ (Water Cannon) ออกแบบมาเพื่อวัตถุประสงค์ที่จะสลายการรวมกลุ่ม เพื่อปกป้องทรัพย์สินหรือหยุดพฤติกรรมการใช้ความรุนแรง โดยทั่วไปแล้วปืนใหญ่ฉีดน้ำควรจะใช้ในสถานการณ์ที่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยอย่างร้ายแรง ซึ่งมีความเป็นไปได้อย่างยิ่งว่าจะนำไปสู่การเสียชีวิต บาดเจ็บสาหัส หรือการทำลายทรัพย์สินอย่างรุนแรงในวงกว้าง “เท่านั้น” โดยวัตถุประสงค์ที่จำเป็นและได้สัดส่วน

การเตรียมการใช้ปืนใหญ่ฉีดน้ำควรจะต้องวางแผนการอย่างดี และควรใช้ภายใต้คำสั่งที่เคร่งครัด ควบคุมโดยเจ้าหน้าที่ระดับสูง

ปืนใหญ่ฉีดน้ำไม่ควรใช้ยิงใส่บุคคลในระดับสูง ในลักษณะที่มีความเสี่ยงต่อการบาดเจ็บระดับสอง (Secondary Injury) ความเสี่ยงอื่น ๆ รวมถึงอาการช็อกเพราะอุณหภูมิร่างกายต่ำลงจากน้ำเย็นในภาวะที่อากาศหนาว และความเสี่ยงจากการลื่นล้ม หรือการถูกฉีดอัดกับกำแพง การใช้ปืนใหญ่ฉีดน้ำนั้นต้องให้ผลที่ไม่เฉพาะเจาะจง ไม่สามารถใช้แบบเล็งไปที่ตัวบุคคลโดยเฉพาะได้

(2) การใช้สารที่ก่อให้เกิดความระคายเคืองทางเคมี (Chemical Irritants) ต้องใช้จากระยะไกลต่อกลุ่มคนที่เข้าร่วมก่อความรุนแรง มีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้ชุมนุมกระจายตัวและหลีกเลี่ยงการใช้ความรุนแรง

การใช้กระสุนเคมีระคายเคืองต้องไม่ยิงไปหาบุคคล หากโดนหน้าหรือหัวอาจเกิดอันตรายต่อร่างกายและชีวิต และต้องไม่ใช้ในพื้นที่ปิดหรือที่ไม่มีอากาศถ่ายเทเพียงพอ ไม่ควรใช้สารเคมีที่ก่อความระคายเคืองที่มีระดับของสารอันตรายสูง

ส่วนการสลายการชุมนุมนั้นต้องเป็นการสลายการชุมนุมตามขั้นตอน จากเบาสุดไปหาหนัก คือ

(1) ต้องมีการประกาศเตือนก่อนว่าจะมีการเข้าไปดำเนินสลายการชุมนุม โดยการประกาศต้องทำให้ฝูงชนทราบและเข้าใจอย่างทั่วถึง

(2) เมื่อประกาศเตือนแล้วไม่มีทีท่าว่าจะสลายการชุมนุมไป (โดยให้ระยะเวลาพอสมควร) เจ้าหน้าที่อาจประกาศเตือนว่าหากไม่สลายตัวไปด้วยความสมัครใจ เจ้าหน้าที่จะต้องใช้น้ำฉีดใส่ฝูงชน

(3) หากผู้ชุมนุมยังไม่สลายตัว เจ้าหน้าที่จะต้องประกาศถึงขั้นตอนต่อไปด้วยการใช้แก๊สน้ำตา โดยใช้แก๊สน้ำตาที่ไม่เป็นอันตราย กล่าวคือ ต้องเป็นชนิดที่ผู้ที่ถูกแก๊สน้ำตาสามารถทำให้อาการระคายเคืองบรรเทาเบาบางลงได้ด้วยตัวเอง

(4) เมื่อขั้นตอนดังกล่าวไม่อาจใช้การได้ จะมีการประกาศเตือนว่าเจ้าหน้าที่อาจต้องใช้กระบอกน้ำควบคุมฝูงชน โดยการใช้อาจจะใช้ได้ต่อเมื่อฝูงชนปฏิเสธที่จะสลายตัวเท่านั้น และการใช้กระบอกน้ำนั้นต้องตีไปในส่วนที่ไม่เป็นอันตราย

(5) หากฝูงชนไม่มีทีท่าว่าจะสลายไป ต้องมีการประกาศเตือนถึงการใช้อาวุธปืนด้วย กระสุนตาข่ายและกระสุนยางตามลำดับอย่างชัดเจน และต้องใช้เวลากับผู้ชุมนุมในการตัดสินใจสลายการชุมนุมด้วย

(6) หากสถานการณ์ยังไม่ดี และคาดว่าจะมีความรุนแรงมากขึ้น เจ้าหน้าที่อาจประกาศว่ามีความจำเป็นต้องใช้กระสุนจริง แต่ต้องเป็นการใช้เพื่อป้องกันตัว หรือป้องกันชีวิตผู้อื่นที่ตกอยู่ในอันตรายที่จวนตัวมากจริง ๆ เท่านั้น และเจ้าหน้าที่ต้องพยายามรักษาระยะห่างระหว่างตนเองกับผู้ชุมนุมด้วย

(7) หากมีความจำเป็นที่จะต้องยิงจริง การยิงควรเป็นการเล็งยิงในที่ต่ำ และเป็นการเล็งยิงไปในส่วนของฝูงชนที่มีลักษณะของการใช้ความรุนแรงมากที่สุดเท่านั้น

(8) แผนกปฐมพยาบาลจะต้องเตรียมการไว้เสมอเพื่อนำผู้บาดเจ็บส่งโรงพยาบาล เมื่อพิจารณาตามหลักสากลดังกล่าวแล้ว จะพบว่า พนักงานตำรวจควบคุมฝูงชนได้ปฏิบัติตามขั้นตอนตามหลักสากล แต่การใช้ปืนฉีดน้ำแรงดันสูงและน้ำผสมสารเคมีไม่เป็นไปตามหลักสากลที่ไม่ควรใช้ยิงใส่บุคคลในระดับสูง ในลักษณะที่มีความเสี่ยงต่อการบาดเจ็บระดับสอง (Secondary Injury) ความเสี่ยงอื่น ๆ รวมถึงอาการช็อกเพราะอุณหภูมิร่างกายลดต่ำลงจากน้ำเย็นในภาวะที่อากาศหนาว และความเสี่ยงจากการลื่นล้ม หรือการถูกฉีดอัดกับกำแพง การใช้ปืนใหญ่ฉีดน้ำนั้นต้องให้ผลที่ไม่เฉพาะเจาะจง ไม่สามารถไปตีตัวบุคคลโดยเฉพาะได้ และยังพบว่าเป็นสารเคมีที่ใช้นั้น เกิดผลกระทบที่รุนแรงเกินสมควร การกระทำดังกล่าวทำให้สัมภาระส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นการกระทำที่ละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เพราะการกระทำดังกล่าวมิใช่การกระทำที่สมควรจะกระทำต่อมนุษย์ด้วยกันเอง โดยมีตัวแทนของพนักงานอัยการเห็นว่า การฉีดน้ำ

ใส่ผู้ชุมนุมยังไม่ได้ทำให้ความเป็นมนุษย์ลดต่ำลง แต่อย่างไรก็ตาม การกระทำดังกล่าวยังเป็น การละเมิดต่อสิทธิในเนื้อตัวร่างกายของบุคคลอื่นอันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนพึงมี การกระทำดังกล่าวจึงเป็นละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์

กรณีดังกล่าวไม่มีบุคคลใดร้องเรียนต่อหน่วยงานรัฐอย่างเป็นทางการ แต่อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบและรายงานข้อเท็จจริง เกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน เสนอมาตรการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกันหรือแก้ไข การละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐาน รวมทั้งเยียวยาผู้ได้รับความเสียหายจากการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานต่อ หน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่เกี่ยวข้อง จัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิขั้นพื้นฐาน ของประเทศเสนอต่อรัฐสภาและคณะรัฐมนตรี และเผยแพร่ต่อประชาชน เสนอแนะมาตรการหรือ แนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานต่อรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนสร้างเสริมทุกภาคส่วนของสังคมให้ตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชน ได้ออกแถลงการณ์เรียกร้องเกี่ยวกับเหตุการณ์ดังกล่าว ดังนี้

(1) รัฐบาลและเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ควรใช้มาตรการที่รุนแรงในการสลายการชุมนุม โดยสงบ ซึ่งได้รับการรับรองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและกติการะหว่างประเทศ ว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights : ICCPR) ที่ประเทศไทยได้ลงนามและให้สัตยาบันรับรองแล้ว รวมทั้งใช้แนวทางสันติวิธีในการ เจริญแก้ไขปัญหา

(2) รัฐบาลไม่พึงใช้ความรุนแรงต่อผู้ชุมนุม โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนที่เข้าร่วม ชุมนุม และต้องคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของเด็กในการแสดงความคิดเห็น ตลอดจนไม่กระทำการใด ที่จะมีผลกระทบต่อสวัสดิภาพ พัฒนาการ และความปลอดภัยทางร่างกายและจิตใจของเด็ก ซึ่งเป็น หลักการที่ได้รับการรับรองไว้ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of Child : CRC)

(3) รัฐบาลและฝ่ายนิติบัญญัติควรใช้กระบวนการของรัฐสภาในการแก้ไขปัญหา ร่วมกันอย่างจริงจังและให้หลักประกันว่าข้อเรียกร้องของผู้ชุมนุมทุกกลุ่มจะได้รับการพิจารณา เพื่อนำไปสู่การยุติข้อพิพาทโดยเร็ว

(4) รัฐบาลควรเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากปฏิบัติการสลายการชุมนุม ทั้งผู้ชุมนุม และเจ้าหน้าที่ที่ได้รับความบาดเจ็บจากการถูกสั่งให้ปฏิบัติการ รวมทั้งดูแลให้ผู้เข้าร่วมการชุมนุม ที่ถูกควบคุมตัวจากการชุมนุมที่ถูกควบคุมตัวจากการชุมนุมโดยสงบได้เข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน ในกระบวนการยุติธรรม

(5) การใช้สิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออก ทุกฝ่าย ควรเคารพสิทธิมนุษยชนของบุคคลอื่น หลีกเลี่ยงการใช้ถ้อยคำหรือการสื่อสารด้วยวิธีการใด ๆ

ที่สร้างความขัดแย้ง ความเกลียดชัง ปลุกเร้าให้เกิดความรุนแรง และดูหมิ่นเหยียดหยามศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลอื่น

แม้ว่า คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้ออกแถลงการณ์ดังกล่าวแล้วก็ตาม แต่กลับไม่มีสภาพบังคับที่จะคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ได้รับความเสียหายจากการสลายการชุมนุมแต่อย่างใด เนื่องจากแถลงการณ์ดังกล่าวมีสภาพเป็นเพียงข้อเสนอแนะให้เกิดการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิขั้นพื้นฐาน มิใช่กฎหมาย กฎ หรือข้อสั่งการที่มีสภาพบังคับให้หน่วยงานของรัฐหรือประชาชนต้องนำไปปฏิบัติให้เป็นไปตามข้อเสนอแนะนั้น ทำให้การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของประเทศไทยยังไม่มี ความชัดเจนและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

กรณีการใช้อำนาจหน้าที่โดยไม่ชอบของเจ้าหน้าที่รัฐ

เมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 2564 เจ้าหน้าที่ตำรวจ สถานีตำรวจภูธรเมืองนครสวรรค์ จับกุมผู้ต้องหาสองสามีภรรยาพร้อมกับยาเสพติด ประเภทที่ 1 (เมทแอมเฟตามีนหรือแอมเฟตามีน) จำนวน 100,000 เม็ด บนถนนสายเลี่ยงเมือง จังหวัดนครสวรรค์ จากนั้นได้นำตัวมาที่สถานีตำรวจภูธรเมืองนครสวรรค์ ต่อมาได้พาไปยังห้องสอบสวนที่มีสภาพปิดทึบและได้มีการเรียกเงินจากผู้ต้องหาจำนวน 2,000,000 บาท ผู้ต้องหายอมจ่าย 1,000,000 บาท แต่เจ้าหน้าที่ตำรวจบอกจะเอา 2,000,000 บาท หลังจากนั้น พันตำรวจเอกธิติสรรค์ อุทอนผล ผู้กำกับการสถานีตำรวจภูธรเมืองนครสวรรค์กับพวก ได้นำถุงดำมาคลุมหัวผู้ต้องหาชายจนเสียชีวิต จากนั้นมีการนำศพผู้ต้องหาส่งโรงพยาบาล และให้ลูกน้องบอกกับหมอบว่า ผู้ต้องหาเสพยาเกินขนาดจนถึงแก่ความตาย พร้อมกับปล่อยตัวผู้ต้องหาหญิงไป โดยสั่งว่า ไม่ต้องพูดอะไรเพื่อแลกกับการไม่ต้องถูกดำเนินคดียาเสพติด ต่อมาวันที่ 6 สิงหาคม 2564 ผลชันสูตรที่ออกโดยโรงพยาบาลสวรรค์ประชารักษ์ นครสวรรค์ ระบุว่าเสียชีวิตจากพิษสารแอมเฟตามีน แต่ต่อมาชุดจับกุมเป็นตำรวจชั้นผู้น้อยทนมไม่ได้ จึงร้องเรียนมาที่ นายเดชา กิตติวิทยานันท์ บอกว่าพร้อมให้ข้อมูล หลังจากที่นายเดชาฯ ออกมาเปิดเผยข้อมูล พลตำรวจเอกวิสนุ ปราสาททองโอสถ จเรตำรวจแห่งชาติ (จตช.) บอกว่า พลตำรวจเอกสุวัฒน์ แจ้งยอดสุข ผู้บัญชาการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ทราบเรื่องแล้วและได้สั่งการให้เร่งตรวจสอบข้อเท็จจริง พร้อมทั้งมีคำสั่งให้พันตำรวจเอกธิติสรรค์ฯ ย้ายไปปฏิบัติราชการที่ศูนย์ปฏิบัติการตำรวจภูธรภาค 6 (สปก. 6) ไว้ก่อน เพื่อไม่เป็นอุปสรรคต่อการตรวจสอบข้อเท็จจริงในพื้นที่ หากพบว่ามี การกระทำผิดจริงจะต้องถูกดำเนินการทางวินัยและถูกดำเนินคดีอาญาตามกฎหมายต่อไป ต่อมาในวันที่ 24 สิงหาคม 2564 นายยิทธิรา เบี้ยบังเกิด เลขานุการมูลนิธิที่งานทนายประชาชน ได้โพสต์คลิปลงวิดีโอผ่านแอปพลิเคชันเฟซบุ๊ก เรื่อง “วินาทีผู้กำกับโจ้ใช้ถุงดำคลุมหัวผู้ต้องหาจนเสียชีวิต” โดยในคลิปวิดีโอดังกล่าวปรากฏพฤติการณ์ว่ามีเจ้าหน้าที่ตำรวจจำนวนหลายคน รวมทั้ง

พันตำรวจเอก ชิติศรร์ฯ ได้ร่วมกันประทุษร้ายผู้ต้องหาโดยใช้ถุงดำมาครอบศีรษะและดึงสายรัดคอผู้ต้องหา ผู้ต้องหาได้มีกรีธาขจัดขึ้นแต่ด้วยกำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจหลายนายและถูกใส่กุญแจมือไว้ด้านหลังจึงไม่อาจหลุดจากการจับตัวได้ และต่อมาได้มีอาการนั่งสงบคล้ายหมดสติไป จนต่อมาจึงได้ทราบว่าผู้ต้องหาเสียชีวิต

กรณีดังกล่าวเมื่อนำเอารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 แต่ละมาตรา มาวิเคราะห์ถึงความเกี่ยวข้องกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิขั้นพื้นฐาน และกฎหมายมหาชนระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง พบว่ามีความขัดแย้งกับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญฯ ดังนี้

1) มาตรา 28 กำหนดว่า บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การทรมาน การลงโทษ หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมจะกระทำมิได้ จากข้อเท็จจริงข้างต้น การที่เจ้าหน้าที่ตำรวจได้พาผู้ต้องหาไปยังห้องปิดทึบเพื่อเรียกเงินและเมื่อผู้ต้องหาปฏิเสธไม่ให้เงิน จึงร่วมกันกระทำการประทุษร้ายผู้ต้องหาโดยใช้ถุงดำมาครอบศีรษะ ดึงสายรัดคอผู้ต้องหา และใช้กำลังทำร้ายผู้ต้องหาให้สาหัส จนเป็นเหตุให้ผู้ต้องหาถึงแก่ความตาย การกระทำดังกล่าวเป็นการใช้กำลังประทุษร้ายที่ไม่พึงกระทำต่อมนุษย์ด้วยกัน อันเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิขั้นพื้นฐาน โดยไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการตามที่กฎหมายภายในประเทศและอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี (Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment: CAT, 1984 (พ.ศ. 2527)) และอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ (International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance : ICPPED, 2006 (พ.ศ. 2549)) ที่ประเทศไทยได้ลงนามและให้สัตยาบันไว้ ซึ่งปัจจุบันได้มีการตราพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นุกลลสูญหาย พ.ศ. 2565 โดยจะมีผลใช้บังคับในวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2566 เนื่องจากการทรมานและการบังคับให้นุกลลสูญหาย เป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งในสังคมไทย ที่มักจะไม่สามารถสืบเสาะหลักฐานที่จะเอาผิดผู้กระทำได้ รวมทั้งต้องใช้ทรัพยากรและผู้ปฏิบัติหน้าที่จำนวนมาก โดยการกระทำดังกล่าวเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์รูปแบบหนึ่ง กล่าวคือ เป็นการลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ (เป็นการพรากชีวิตหรือประทุษร้ายร่างกายของบุคคลอื่นที่มองว่าบุคคลที่ถูกกระทำมิใช่มนุษย์ เป็นดั่งสิ่งของที่จะทำร้ายหรือพรากเอาไปที่ใดก็ได้ตามอำเภอใจ) และยังเป็นการพรากสิทธิในชีวิตและร่างกายของบุคคลอื่น

จากการตรวจสอบปรากฏว่า เรื่องดังกล่าวมีการดำเนินการทางอาญาและทางวินัยแก่พันตำรวจเอก ชิติศรร์ฯ แต่ไม่ปรากฏการร้องเรียนให้ดำเนินการทางด้านศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แต่อย่างใด เนื่องจากปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีแนวทางในการคุ้มครองสิทธิของผู้ที่ตกเป็น

ผู้เสียหายจากการทรمانหรือบังคับสูญหายอย่างเต็มรูปแบบ โดยขณะนี้ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติยังไม่มีอำนาจในการฟ้องคดีแทนผู้เสียหาย มีเพียงอำนาจในการตรวจสอบคำร้อง แม้จะมีคณะกรรมการจัดการเรื่องราวร้องทุกข์กรณีถูกระทำทรمانและถูกบังคับให้หายสาบสูญ กระทรวงยุติธรรม ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบรับเรื่องกรณีมีบุคคลถูกระทำทรمانและถูกบังคับให้หายสาบสูญ เป็นเพียงหน่วยเฉพาะกิจช่วงระยะเปลี่ยนผ่านหรือระหว่างรอการอนุวัติการตามอนุสัญญาทั้งสองฉบับข้างต้นเท่านั้น ดังนั้น จึงแทบจะไม่มีมาตรการป้องกันที่มีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นการตรวจสอบการควบคุมตัว เรียกให้เจ้าหน้าที่รายงานข้อมูลผู้ที่ควบคุมตัวอย่างมีประสิทธิภาพ และกระบวนการเยียวยาผู้ถูกระทำทรمانและถูกบังคับให้หายสาบสูญยังล่าช้า และที่สำคัญที่สุดคือ การทรمانและบังคับสูญหายยังไม่เป็นความผิดทางอาญา ซึ่งควรจะถูกแยกออกจากความผิดอาญาอื่นที่มีฐานความผิดใกล้เคียงกัน และควรเร่งอนุวัติการตามอนุสัญญาทั้งสองฉบับที่กำหนดทั้งอำนาจและหน้าที่ให้รัฐ ตลอดจนทั้งสิทธิของผู้เสียหายและครอบครัวผู้เสียหายในการเข้าถึงความเป็นธรรมและกระบวนการยุติธรรมได้ ดังนั้น การมีร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อให้มีการกำหนดให้การทรمانและการอุ้มหายเป็นความผิดและมีกำหนดโทษอยู่ในกฎหมายไทย แต่เนื่องจากการมีกฎหมายที่มีประสิทธิภาพในการคุ้มครองการถูกระทำทรمانและถูกบังคับให้หายสาบสูญ คือ การมีมาตรการเชิงป้องกันหรือมาตรการในการกำกับติดตามตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ที่มีขอบของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

กรณีการเรียกร้องด้านสิ่งแวดล้อม

เมื่อปี พ.ศ. 2559 รัฐบาลคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้มีโครงการเมืองต้นแบบสามเหลี่ยม มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ที่ต้องการเปลี่ยนสามพื้นที่ ได้แก่ อำเภอเบตง จังหวัดยะลา อำเภอสุไหงโกทิงก์ จังหวัดนราธิวาส และอำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี เพื่อให้เป็นเขตพัฒนาพิเศษ ด้วยการตั้งเป้าว่าจะขยายรายได้ให้กับผู้คนในพื้นที่นั้น ๆ และในปี พ.ศ. 2562 คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติให้อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา กลายเป็นพื้นที่แห่งที่สี่ของโครงการเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจพร้อมด้วยการนำของกิจการเอกชน 2 บริษัท ได้แก่ บริษัท ทีพีไอ โพลีน เพาเวอร์ จำกัด (มหาชน) (TPIPP) และ บริษัท ไออาร์พีซี จำกัด (มหาชน) (IRPC) และได้อนุมัติงบประมาณ 18,680 ล้านบาท โดยที่ไม่ได้พูดคุยกับประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาก่อน ตามแผนการของโครงการนี้ พื้นที่ 16,753 ไร่ใน 3 ตำบล ได้แก่ ตำบลนาทับ ตำบลสะกอม และตำบลลิงชัน อำเภอจะนะ จะถูกเปลี่ยนเป็นนิคมอุตสาหกรรมแห่งใหม่ ที่ประกอบไปด้วยท่าเรือน้ำลึก เขตอุตสาหกรรมศูนย์รวม และกระจายสินค้า เขตอุตสาหกรรมผลิตไฟฟ้า พื้นที่ศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ รวมถึงเขตอุตสาหกรรมหนักและเบาต่าง ๆ โดยมีศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) เป็นผู้ดำเนินการ

และปัจจุบันมีโครงการนำร่องเกิดขึ้นแล้ว พื้นที่โครงการนี้เดิมตามผังเมืองเป็นพื้นที่สีเขียว (พื้นที่สำหรับทำเกษตรกรรมเท่านั้น) ต่อมาเมื่อช่วงกลางปี พ.ศ. 2563 ได้มีการเปลี่ยนผังเมืองเป็นพื้นที่สีม่วง (พื้นที่สำหรับการลงทุน) ทำให้เกิดเสียงวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักว่า ศอ.บต. ใช้อำนาจของตัวเองในการเปลี่ยนผังเมือง ทั้งที่ ศอ.บต. ไม่ได้มีอำนาจนั้น โดยตามหลักกฎหมายผังเมืองแล้ว หากต้องการเปลี่ยนให้เป็นพื้นที่สีม่วงก็ต้องทำเปิดรับฟังเสียงของคนในพื้นที่ก่อน

เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน 2563 นางสาวไครยะห์ ระหมันยะ (ลูกสาวแห่งทะเลชะนะ) ได้เดินทางไปยื่นหนังสือต่อคณะกรรมการพัฒนาการเมือง การสื่อสารมวลชน และการมีส่วนร่วมของประชาชน สภาผู้แทนราษฎร โดยขอให้ตรวจสอบการทำงานของ ศอ.บต. หลังพบความผิดปกติหลายอย่างในฐานะผู้จัดเวทีรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เช่น คัดกรองผู้เข้าร่วมเวทีโดยกีดกันฝ่ายที่เห็นต่างออกไป และการใช้สินจ้างมาจูงใจให้คนไปร่วมเวที โดยแลกกับการมอบชื่อและบัตรประจำตัวประชาชนให้ผู้จัดงาน แล้วนำไปอ้างกับรัฐบาลว่าชาวชะนะเห็นด้วยกับโครงการนี้

จากนั้นเมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2563 คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้กรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย และจังหวัดสงขลา ดำเนินการปรับปรุงการใช้ประโยชน์ที่ดินในส่วนพื้นที่ดังกล่าวจากสีเขียวให้เป็นสีม่วง พร้อมอ้างผลการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน จากเวทีที่ ศอ.บต. จัดขึ้นเมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม 2563 โดยปรากฏรายงานว่า ก่อนการจัดเวที มีทหารและตำรวจเข้าไปติดตามแกนนำที่มีความคิดเห็นคัดค้านโครงการ ไม่ว่าที่บ้านพักอาศัยและสถานที่ทำงาน รวมถึงตามคุกคามในการกิจกรรมต่าง ๆ ด้วย และได้มีเรื่องของการจ้างงาน ซึ่งตามรายงานกรอบแนวทางของโครงการได้ระบุเอาไว้ว่า โครงการนี้จะทำให้เกิดประโยชน์ต่อเศรษฐกิจส่วนรวม โดยจะช่วยการจ้างงานขึ้น 100,000 อัตรา และก่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการหมุนเวียนของการจ้างงานมากกว่า 3.6 หมื่นล้านบาท/ปี แต่ตามแผนของโครงการดังกล่าวมีอุตสาหกรรมส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมที่ใช้ทุนเข้มข้น (Capital intensive) ไม่ต้องการแรงงานจำนวนมาก อีกทั้งข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนระบุว่า โครงการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนของทั้งประเทศในปี พ.ศ. 2562 มีความต้องการแรงงานรวม 95,106 คน จึงเป็นไปได้ยากที่จะทำให้เกิดการจ้างงานนับแสนตำแหน่งได้ ประกอบกับผู้คนส่วนใหญ่ในพื้นที่ได้ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ การเกษตร และการประมง ขณะที่โครงการเหล่านี้ต้องพึ่งแรงงานอุตสาหกรรม และจากการประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม ปรากฏว่าในพื้นที่ชายหาดธรรมชาติทางทะเลและชุมชนอำเภอชะนะ เป็นพื้นที่ที่มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์มากแห่งหนึ่งของประเทศไทย ทั้งยังเป็นแหล่งอาหารที่สำคัญของคนในพื้นที่ ทำให้เกิดข้อกังวลว่าการก่อสร้างโครงการอุตสาหกรรมที่พื้นที่แห่งนี้อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมได้ อีกทั้งยังมีข้อกังวลเกี่ยวกับปัญหาคลื่นกัดเซาะชายฝั่ง ปัญหามลพิษ การสูญเสียแหล่งจับสัตว์น้ำของ

ชาวประมงพื้นบ้าน เสียพื้นที่เพาะปลูก รวมถึงสังคมวัฒนธรรมของชุมชนมุสลิมที่จะต้องเปลี่ยนแปลงไปอย่างก้าวกระโดดด้วย

นับตั้งแต่วันที่ 10 ธันวาคม 2563 เครือข่ายจะนะรักษ์ถิ่นพร้อมด้วยผู้คนที่ได้รับผลกระทบ ยังคงปักหลักชุมนุมที่เชิงสะพานชมัยมรุเชฐ ข้างทำเนียบรัฐบาล ด้วยข้อเรียกร้อง 2 ประการ ได้แก่

1) รัฐบาลต้องยุติการดำเนินโครงการจะนะเมืองต้นแบบนิคมอุตสาหกรรมก๊าวหน้า แห่งอนาคตทั้งหมด ทั้งการแก้ไขผังเมือง และการศึกษาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment : EIA) ในทันที

2) เมื่อยุติการเดินหน้าโครงการแล้ว รัฐบาลต้องจัดให้มีการศึกษาผลกระทบเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment : SEA) อย่างรอบคอบ เพื่อสร้างชุดข้อมูลทางวิชาการที่มีคุณภาพประกอบการตัดสินใจต่อแนวทางและโครงการพัฒนาในพื้นที่ต่าง ๆ ของภาคใต้ต่อไป

3) จะไม่มีการยุติการชุมนุมจนกว่ารัฐบาลจะทำกระบวนการข้างต้นแล้วเสร็จ

เมื่ออ่านประกาศเสร็จ ชาวจะนะที่ถูกตำรวจผลักดันให้ไปตั้งเต็นท์บริเวณทางเท้าเมื่อคืนวันที่ 10 ธันวาคม 2563 ได้ยกเต็นท์กลับมาบริเวณเชิงสะพานชมัยมรุเชฐ ซึ่งด้านหลังตำรวจยังปิดตู้คอนเทนเนอร์ โดยผู้ชุมนุมยืนยันว่า จะปักหลักชุมนุมบริเวณทำเนียบรัฐบาล โดยได้ลงนามในบันทึกความเข้าใจตามข้อเรียกร้องดังกล่าว (Memorandum of Understanding : MOU) กับร้อยเอกธรรมนัส พรหมเผ่า อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

และเมื่อวันที่ 6 ธันวาคม 2564 เครือข่ายจะนะรักษ์ถิ่นชุมนุมได้เดินทางไปที่ทำเนียบรัฐบาลเพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลทำตามบันทึกข้อตกลงที่ทำไว้กับผู้ชุมนุมเมื่อเดือนธันวาคม 2563 และประท้วงที่มีการทำผิดสัญญาเนื่องจากบริษัทเอกชนได้เดินหน้าจัดทำ EIA ของโครงการต่าง ๆ ในพื้นที่

กรณีดังกล่าวเมื่อนำเอารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 แต่ละมาตรา มาวิเคราะห์ถึงความเกี่ยวข้องกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิขั้นพื้นฐาน และกฎหมายมหาชนระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง พบว่ามีความขัดแย้งกับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญฯ ดังนี้

1) มาตรา 43 กำหนดว่า บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู หรือส่งเสริม ภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงามทั้งของท้องถิ่นและของชาติ จัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืนตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ และเข้าชื่อกัน เพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐให้ดำเนินการใดอันจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนหรือชุมชน หรืองดเว้นการดำเนินการใดอันจะกระทบต่อความเป็นอยู่อย่างสงบสุขของประชาชนหรือชุมชนและได้รับแจ้งผลการพิจารณาโดยรวดเร็ว ทั้งนี้ หน่วยงานของรัฐต้องพิจารณาข้อเสนอแนะนั้นโดยให้

ประชาชนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพิจารณาด้วยตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ จากข้อเท็จจริงปรากฏว่า เครือข่ายจะอนุรักษ์ถิ่นได้คัดค้านรายงานการเปลี่ยนผังเมืองจากพื้นที่เกษตรกรรมเป็นพื้นที่สำหรับการลงทุนของศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) เนื่องจากการอนุญาตให้มีการก่อสร้างโครงการอุตสาหกรรมในพื้นที่ดังกล่าวอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมได้ อีกทั้ง ยังมีข้อกังวลเกี่ยวกับปัญหาคลื่นกัดเซาะชายฝั่ง ปัญหามลพิษ การสูญเสียแหล่งจับสัตว์น้ำของชาวประมงพื้นบ้าน เสียพื้นที่เพาะปลูก รวมถึงสังคมวัฒนธรรมของชุมชนมุสลิมที่จะต้องเปลี่ยนแปลงไป อันแสดงให้เห็นถึงการรักษาสีทิมชุมชนของชาวอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ที่จะได้รับผลกระทบจากการอนุญาตให้ก่อสร้างโครงการเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจที่เป็นโครงการอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่สร้างผลกระทบต่อชาวบ้านที่อยู่อาศัยบริเวณ โครงการฯ

2) มาตรา 44 กำหนดว่า บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยสาธารณะ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อคุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น และพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 ได้กำหนดหลักเกณฑ์การใช้สิทธิชุมนุมสาธารณะให้ชัดเจนและโดยสอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights : ICCPR, 1966 (พ.ศ. 2509)) ที่ประเทศไทยเป็นภาคี ทั้งนี้ เพื่อให้การชุมนุมสาธารณะเป็นไปด้วยความสงบเรียบร้อย ไม่กระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของชาติ ความปลอดภัยสาธารณะ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีตลอดจนสุขอนามัยของประชาชน หรือความสะดวกของประชาชนที่จะใช้ที่สาธารณะ และไม่กระทบกระเทือนสิทธิและเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น และเมื่อพิจารณาข้อเท็จจริงว่า การชุมนุมสาธารณะดังกล่าว เกิดมาจากการคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อรัฐบาลที่เห็นว่าการบริหารราชการของรัฐบาลไม่เป็นประชาธิปไตยและเห็นว่าควรให้บุคคลหรือคณะบุคคลอื่นที่น่าจะบริหารราชการแผ่นดินได้ดีกว่ารัฐบาลปัจจุบัน เมื่อปรากฏว่า สาเหตุในการสลายการชุมนุมเกิดมาจากข้อเรียกร้องของประชาชนที่ไปชุมนุมที่ทำให้รัฐบาลไม่พึงพอใจ ทั้งที่การแสดงออกดังกล่าวเป็นในการแสดงความคิดเห็นที่มีได้ต้องห้ามตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด การกระทำของรัฐบาลย่อมไม่เป็นไปตามภายในประเทศ และกติการะหว่างประเทศฉบับดังกล่าวที่ประเทศไทยได้ลงนามและให้สัตยาบันไว้

กรณีดังกล่าวคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้มีมติหิบบกเรื่องการดำเนินโครงการเมืองต้นแบบอุตสาหกรรมก้าวหน้าแห่งอนาคต อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ขึ้นตรวจสอบเป็นการเร่งด่วน และขอให้ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้พิจารณาทบทวนกระบวนการรับฟังความเห็นของประชาชนว่าตามที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้รับ

เรื่องร้องเรียนขอให้ตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน กรณีกล่าวอ้างว่าการดำเนินโครงการเบื้องต้นแบบอุตสาหกรรมก้าวน้ำแห่งอนาคตอำเภอนะมิได้คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง และการดำเนินโครงการฯ อาจส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน โดยที่ประชาชนเครือข่ายจะอนุรักษ์ถิ่น ได้ปักหลักชุมนุม ณ บริเวณท่าเทียบรัฐบาล เพื่อทวงสัญญาในการแก้ปัญหาซึ่งจะต้องจัดให้มีการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment : SEA) แบบมีส่วนร่วมก่อนดำเนินการโครงการ ขณะนี้อยู่ระหว่างการดำเนินการจัดให้มีการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment: SEA) ให้ถูกต้องและเหมาะสมอีกครั้ง

กรณีการเรียกร้องให้คุ้มครองแรงงาน

ในปี 2558 สหภาพยุโรป (European Union : EU) ได้ออกใบเหลืองให้กับประเทศไทย เนื่องจากปัญหาการประมงผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และไร้การควบคุม (Illegal, Unregulated and Unreported fishing : IUU Fishing) ซึ่งกระทบต่อเงื่อนไขการส่งออกผลิตภัณฑ์อาหารทะเลไปยังสหภาพยุโรป รัฐบาลไทยจึงพยายามแก้ไขปัญหาลักษณะเกี่ยวกับการประมงอย่างต่อเนื่อง โดยมีการตั้งศูนย์บัญชาการแก้ไขปัญหาการทำประมงผิดกฎหมาย (ศปมผ.) เพื่อแก้ไขปัญหาโดยเฉพาะ ต่อมาในเดือนมกราคม 2562 กรรมการยุโรปด้านสิ่งแวดล้อม กิจการทางทะเล และประมง (European Commissioner for Environment, Maritime Affairs, and Fisheries) ได้ประกาศยกเลิกสถานะใบเหลือง (สหภาพยุโรปกำหนดให้เป็นประเทศที่มีความเสี่ยงที่จะถูกจัดให้เป็นประเทศที่ไม่ให้ความร่วมมือ (possibility of identifying as non-cooperating country) ภายใต้กฎระเบียบ IUU ของสหภาพยุโรปใบเหลืองถือว่าเป็นเพียงประกาศเตือน และยังไม่มียุทธศาสตร์การระงับการนำเข้าสินค้าประมงที่จับโดยเรือไทยที่ส่งไปขายในตลาดสหภาพยุโรปแต่อย่างใด ซึ่งสหภาพยุโรปให้ระยะเวลาในการปรับปรุงแก้ไขภายใน 6 เดือน นับจากวันที่ได้รับการแจ้งขึ้นบัญชีอย่างเป็นทางการ) ของประเทศไทย ต่อมาในเดือนกุมภาพันธ์ 2562 ประเทศไทยได้ลงนามในสัตยาบันอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ ฉบับที่ 188 ว่าด้วยการทำงานในภาคการประมง พ.ศ. 2550 (ค.ศ. 2007) ซึ่งยังครอบคลุมข้อตกลงให้มีข้อกำหนดเกี่ยวกับชั่วโมงการทำงาน คุณภาพที่พักอาศัย อาหาร น้ำดื่ม การรักษาพยาบาล ระบบการตรวจแรงงาน และความเป็นอยู่บนเรือประมง ซึ่งจะช่วยส่งเสริมการทำประมงที่มีจริยธรรมและมีธรรมาภิบาล และจะดึงดูดแรงงานให้เข้ามาทำงานในภาคประมงมากขึ้น

เครือข่ายสิทธิแรงงานประมง ภายใต้การสนับสนุนโดยสหพันธ์แรงงานขนส่งระหว่างประเทศ (International Transport Workers' Federation : ITF) ได้จัดแถลงข่าวเปิดตัว รายงานผลการสำรวจแรงงานประมงต่างด้าว ในช่วงเดือนมีนาคมถึงเดือนมิถุนายน 2564 จำนวน 520 คน พบว่าร้อยละ 87 ไม่ได้ถือครองสัญชาติของตัวเอง ซึ่งขัดต่อกฎหมาย และหลักการสากล ร้อยละ 96

ไม่เข้าใจสัญญาอย่างชัดเจน ร้อยละ 89 ไม่มีฉบับภาษาที่ตนเข้าใจ และร้อยละ 99 ต้องการเข้าใจสัญญาก่อนเซ็น ขณะที่ร้อยละ 33 บอกว่าสภาพการทำงานไม่เป็นไปตามสัญญา

จากการเปิดเผยรายงานฉบับหนึ่งขององค์กรฮิวแมนไรท์วอตช์ (Human Rights Watch (HRW)) ที่ชื่อว่า “โซ่ที่ซ่อนไว้: การปฏิบัติมิชอบด้านสิทธิและแรงงานบังคับในอุตสาหกรรมประมงไทย” (Hidden Chains: Forced Labor and Rights Abuses in Thailand's Fishing Industry) กล่าวถึงกรณีแรงงานประมงข้ามชาติจากประเทศเพื่อนบ้านในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาและราชอาณาจักรกัมพูชา ซึ่งมักตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์เพื่อเป็นแรงงานภาคประมง พวกเขาถูกขังขังไม่ให้เปลี่ยนนายจ้าง ไม่ได้รับค่าจ้างตามเวลา และได้รับค่าจ้างต่ำกว่าค่าแรงขั้นต่ำ แรงงานข้ามชาติไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายแรงงานของไทย และไม่มีสิทธิจัดตั้งสหภาพแรงงาน โดยข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับข้อมูลของมูลนิธิเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน (LPN) ของไทยที่ระบุว่า มาตรการปฏิรูปต่าง ๆ ของรัฐบาลไม่ได้ผล เพราะเจ้าหน้าที่ระดับท้องถิ่นไม่ปฏิบัติตาม ปัญหาการบังคับใช้แรงงานยังรุนแรงมาก และบ่อยครั้งแรงงานประมงต้องทำงานโดยไม่ได้ค่าแรงและไม่สามารถเปลี่ยนงานได้ และข้อมูลจากองค์การยุติธรรมนานาชาติ (International Justice Mission) ที่ศึกษาแรงงานประมง 260 คน พบว่า กว่า 1 ใน 3 ของแรงงานประมงต่างตัวตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ และ 3 ใน 4 ของแรงงานเหล่านี้ต้องทำงานขังขัง และถูกบังคับให้ทำงานวันละอย่างน้อย 16 ชั่วโมง ด้านกระทรวงต่างประเทศเคยเผยแพร่เอกสารข่าวระบุว่า การป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์เป็นวาระแห่งชาติที่รัฐบาลไทยให้ความสำคัญ โดยมีนโยบายที่ไม่ยอมรับการค้ามนุษย์ในทุกรูปแบบอย่างสิ้นเชิง และได้ดำเนินการแก้ไขปัญหอย่างบูรณาการทั่วประเทศผ่านกลไกประชารัฐ ทั้งการปราบปรามการค้ามนุษย์ การจัดระเบียบแรงงานต่างด้าว และการแก้ไขปัญหาการใช้แรงงานบังคับในภาคอุตสาหกรรมประมง จนทำให้เกิดแนวคิดที่จะกำหนดหน้าที่ของเจ้าของเรือและการปฏิบัติหน้าที่ของแรงงานประมงให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล เพื่อคุ้มครองสิทธิของแรงงานประมงและป้องกันการบังคับใช้แรงงานในงานประมงที่มีความแตกต่างจากการทำงานของลูกจ้างทั่วไปเนื่องจากมีความเสี่ยงภัยทางทะเลและมีระยะเวลาการทำงานที่ต่อเนื่องเป็นเวลานาน อันเป็นการส่งเสริมและเพิ่มความสามารถในการประกอบกิจการประมงของประเทศ ตลอดจนเพื่อเป็นการอนุวัติการให้เป็นไปตามอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ ฉบับที่ 188 ว่าด้วยการทำงานในภาคการประมง ค.ศ. 2007 (พ.ศ. 2550)

กรณีดังกล่าวเมื่อนำเอารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 แต่ละมาตรา มาวิเคราะห์ถึงความเกี่ยวข้องกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิขั้นพื้นฐาน และกฎหมายมหาชนระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง พบว่ามีความขัดแย้งกับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญฯ ดังนี้

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย ซึ่งกำหนดสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยไว้ ซึ่งใช้สำหรับพลเมืองของประเทศไทยเท่านั้น แต่กลับไม่ได้ให้ความคุ้มครองแก่แรงงานต่างด้าว ไม่ว่าจะลงทะเบียนทำงานถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ ถึงอย่างไรก็ดี ประชากรสัมภพณ์ไม่ว่าจะเป็นตัวแทนของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ และตัวแทนของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้มีความเห็นในประเด็นนี้ว่า ทางกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพและคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานตามหลักสากล และได้พยายามขอความร่วมมือจากหน่วยงานของรัฐ และองค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้องในการสอดส่องดูแลและถือปฏิบัติตามแนวคิศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสิทธิมนุษยชนตามหลักสากล โดยถึงแม้ว่าประเทศไทยจะมีบทบัญญัติที่ให้การคุ้มครองแรงงานต่างด้าว ทั้งพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานในงานประมง พ.ศ. 2562 แต่ยังไม่อาจแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ โดยเฉพาะการบังคับใช้แรงงาน การตกเป็นแรงงานขจัดหนี้ของนายหน้าจัดหางาน การไม่สามารถเปลี่ยนนายจ้างได้ การได้รับค่าจ้างต่ำกว่าอัตราค่าแรงขั้นต่ำ และการได้รับค่าจ้างล่าช้าเป็นเวลาหลายเดือน และการบังคับใช้แรงงานจนถึงแก่ชีวิตและอำพรางศพ โยนลงทะเล อันมิใช่การกระทำที่พึงกระทำต่อมนุษย์ด้วยกัน การกระทำความผิดกล่าวข่มเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างร้ายแรง ไม่ว่าจะเป็สิทธิในชีวิตและร่างกาย อีกทั้งยังเป็นการเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมของนายจ้าง

กรณีดังกล่าวคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ได้ตรวจสอบกรณีประเด็นผู้ลี้ภัยผู้แสวงหาที่พักพิง และแรงงานข้ามชาติที่ปรากฏว่า แม้ว่ารัฐบาลจะดำเนินการปฏิรูปอุตสาหกรรมประมง แต่ยังคงมีแรงงานข้ามชาติจำนวนมากที่ต้องเผชิญกับการบังคับใช้แรงงาน การตกเป็นแรงงานขจัดหนี้ของนายหน้าจัดหางาน การไม่สามารถเปลี่ยนนายจ้างได้ การได้รับค่าจ้างต่ำกว่าอัตราค่าแรงขั้นต่ำ และการได้รับค่าจ้างล่าช้าเป็นเวลาหลายเดือน โดยในปี พ.ศ. 2563 รัฐบาลสหรัฐอเมริกายังคงระบุให้สินค้าจากอุตสาหกรรมประมงไทยอยู่ในรายการสินค้าที่ผลิตโดยแรงงานเด็กและแรงงานบังคับ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้พิจารณารายงานสถานการณ์ดังกล่าวแล้วเห็นว่า ประเด็นที่มีการกล่าวอ้างว่ามีการละเมิดสิทธิมนุษยชนด้านสิทธิแรงงาน อยู่ในหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จึงมีมติให้มีการตรวจสอบ โดยมีหนังสือสอบถามข้อเท็จจริงไปยังหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ลงพื้นที่และรับฟังข้อเท็จจริงจากองค์กรภาคประชาสังคม ผู้แทนของสมาคมการประมง องค์กรฮิวแมนไรตส์ วอทช์ ประจำภูมิภาคเอเชีย รวมถึงพยานบุคคลและตัวแทนแรงงานข้ามชาติ จากการตรวจสอบพบว่า ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ได้บัญญัติห้ามมิให้จ้างเด็กอายุต่ำกว่า 15 เป็นลูกจ้าง ส่วนกรณีที่มีการจ้างเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี ให้นายจ้างต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยเคร่งครัด ในขณะที่

งานประมงทะเลนั้น กฎกระทรวงคุ้มครองแรงงานในงานประมงทะเล พ.ศ. 2557 ได้กำหนดไว้ อย่างชัดเจนว่า ห้ามนายจ้างจ้างลูกจ้างที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ทำงานในเรือประมง ซึ่งจากการตรวจสอบ เห็นว่า ในปี 2563 ไม่พบข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำความผิดในเรือประมง แต่ยังคงเกิดขึ้นในกิจการ ต่อเนื่องเกี่ยวกับการทำประมงและภาคการบริการ ซึ่งมีการจ้างแรงงานเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี และให้ ลูกจ้าง ซึ่งเป็นเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี ทำงานในระหว่างเวลา 22.00 - 06.00 น. ซึ่งเป็นความผิดตาม พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 โดยอยู่ระหว่างการดำเนินคดี หรือกรณีกระทำความผิด ฐานค้ามนุษย์ในรูปแบบการแสวงประโยชน์จากการบังคับใช้แรงงานหรือบริการ ซึ่งมีผู้เสียหาย เป็นเด็กหญิงสัญชาติกัมพูชา โดยผู้กระทำไม่ใช่บุคคลสัญชาติไทย

ส่วนกรณีการใช้แรงงานบังคับ มีลักษณะที่เข้าข่ายการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ โดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้ให้การช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ในรูปแบบการถูกแสวงประโยชน์ด้วยการบังคับใช้แรงงานในงานประมง หรือกรณีกองบังคับการปราบปรามการค้ามนุษย์ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้รายงานว่ามีคดีที่ผู้เสียหายมีอายุระหว่าง 22 - 34 ปี แต่กรณีดังกล่าวเป็นการกระทำความผิดของเรือประมงสัญชาติอื่นและผู้กระทำไม่ใช่บุคคลสัญชาติไทย และหากพิจารณาตาม “ตัวชี้วัดภาวะแรงงานบังคับ” ซึ่งจัดทำโดยโครงการปฏิบัติการพิเศษของ องค์การแรงงานระหว่างประเทศเพื่อจัดการใช้แรงงานบังคับ อาทิ การไม่จ่ายค่าจ้าง พบว่ายังคง เกิดกรณีการไม่จ่ายค่าจ้างให้แก่แรงงานข้ามชาติที่ทำงานในเรือประมง ซึ่งเป็นความผิดตาม พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 และเข้าข่ายการบังคับใช้แรงงานตามเกณฑ์ตัวชี้วัดภาวะ แรงงานบังคับข้างต้น

ส่วนการแก้ไขปัญหา หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องซึ่งมีการดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าว อย่างต่อเนื่อง แต่ยังไม่สามารถจัดการใช้แรงงานเด็กและแรงงานบังคับได้อย่างสมบูรณ์ แต่ก็ถือว่า มีความก้าวหน้าทั้งในเชิงของการป้องกัน ชัยยั้ง และขจัดปัญหาให้มีจำนวนลดน้อยลง รวมทั้งมี กระบวนการบังคับใช้กฎหมายที่เข้มงวดมากขึ้น มีความพยายามเพื่อถอดสินค้าไทยออกจากรายการ สินค้าที่ผลิตโดยแรงงานเด็กและแรงงานบังคับ โดยมีนโยบายและแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ซึ่งมีกระทรวงแรงงานเป็นหน่วยงานหลัก

อย่างไรก็ตาม การใช้แรงงานเด็กและแรงงานบังคับในอุตสาหกรรมประมงไทยเป็น ปัญหาสิทธิมนุษยชนที่ปรากฏมาโดยตลอดและส่งผลกระทบต่อในวงกว้าง โดยเฉพาะแรงงานข้ามชาติ ซึ่งมีจำนวนมาก ดังนั้น เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างเป็นระบบ กสม. จึงมีมติ ให้มีข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนต่อคณะรัฐมนตรี เพื่อมอบหมายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ ดังนี้

1) ให้คณะกรรมการนโยบายการประมงแห่งชาติ คณะกรรมการระดับชาติเพื่อจัดการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้าย กระทรวงแรงงาน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง บังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานใช้แรงงานเด็กและแรงงานบังคับอย่างเคร่งครัด โดยไม่เลือกปฏิบัติ และปรับมาตรการในการดำเนินการให้สามารถรองรับกับสถานการณ์แทรกซ้อนอื่น ๆ ได้ด้วย โดยเฉพาะในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด 19)

2) ให้กระทรวงแรงงานเป็นหน่วยงานหลักในการบูรณาการระหว่างหน่วยงานของรัฐ ผู้ประกอบการเอกชน และองค์กรภาคประชาสังคม เพื่อสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับการป้องกันการใช้แรงงานเด็กและแรงงานบังคับ

3) คณะกรรมการระดับชาติเพื่อจัดการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้าย ต้องเปิดโอกาสและสนับสนุนให้องค์กรเอกชนและองค์กรภาคประชาสังคมมีบทบาทในการตรวจสอบปัญหาการใช้แรงงานเด็กและแรงงานบังคับในอุตสาหกรรมประมง อ้อย เครื่องนุ่งห่ม และอุตสาหกรรมอื่น ๆ อย่างรอบด้าน นอกจากการตรวจสอบโดยหน่วยงานของรัฐ

กรณีการค้ามนุษย์

ประเทศไทยได้หยิบยกปัญหาการค้ามนุษย์เป็นวาระแห่งชาติที่ต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน และจริงจังตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 โดยมีพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 และกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ที่ให้ความสำคัญ 5 ด้าน คือ การป้องกัน การดำเนินคดี การคุ้มครองช่วยเหลือ การพัฒนากลไก เงินนโยบายและการขับเคลื่อน การพัฒนาและการบริหารข้อมูล โดยปัญหาการค้ามนุษย์ของประเทศไทยที่สำคัญมีดังต่อไปนี้

1) การแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณี เป็นที่ทราบกันดีไม่เฉพาะชาวไทยแต่ยังรวมถึงต่างชาติที่ว่าประเทศไทยนั้นเป็นประเทศที่มีโสเภณีจำนวนมาก ซึ่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 ที่มีผลบังคับใช้มาเป็นเวลานานก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหานี้ได้ โดยปัญหานี้ก็ไม่ได้เป็นเพียงปัญหาภายในประเทศเท่านั้น แต่ยังเป็นปัญหาข้ามพรมแดน ไม่ว่าจะประเทศเพื่อนบ้าน หรือประเทศอื่น ๆ ทั่วโลก ที่ขบวนการค้าประเวณีเดินทางไปอีกด้วย

2) การเอาคนลงเป็นทาส ตามที่สื่อมวลชนลงข่าวอยู่เสมอว่ามีการควบคุมคนไทยหรือต่างชาติในลักษณะเหมือนทาส แม้ว่าประเทศไทยจะมีการเลิกทาสมานับร้อยปีแล้วก็ตาม เช่น การปฏิบัติต่อแม่บ้านต่างด้าวที่จ้างมาดูแลความเรียบร้อยภายในที่อยู่อาศัย ที่ปรากฏการซ้อมทรมานเมื่อทำงานผิดพลาดหรือไม่ได้อย่างที่ตนต้องการ ทำให้แม่บ้านต่างด้าวได้รับความทุกข์ทรมานทางกายและจิตใจ และในบางครั้งก็ถึงแก่ชีวิต

3) การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ ทั้งปัญหาภายในประเทศที่นายจ้างไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ซึ่งถือเป็นมาตรฐานขั้นต่ำที่นายจ้างจะต้องถือปฏิบัติต่อลูกจ้าง และโดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงงานข้ามชาติที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยมีจำนวนหลายล้านคน ส่วนหนึ่งมีการทำงานอยู่บนเรือประมง ทำงานวันละประมาณ 18 ชั่วโมง หรือการอยู่บนเรือกลางทะเลนับปี เป็นต้น

4) การนำคนมาขอทาน ในกรณีนี้ประเทศไทยมีกฎหมายที่ใช้ในการควบคุมมานาน คือ พระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พ.ศ. 2484 แต่ก็ยังไม่สามารถปราบปรามการแสวงหาผลประโยชน์จากการนำเด็กหรือคนมาขอทานได้อย่างเด็ดขาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการแสวงหาผลประโยชน์จากการนำคนต่างด้าวมาขอทานในประเทศไทย โดยนำมาจากกัมพูชา เมียนมาร์ เวียดนาม และจีน มีการจ่ายค่านายหน้าให้ขบวนการค้ามนุษย์ในกรณีขอทาน ประมาณ 1,500 - 3,000 บาทต่อคน เพื่อลักลอบเข้ามาทางชายแดน โดยเฉพาะชายแดนต่าง ๆ ซึ่งมีรายงานว่า มีเหยื่อขอทานถึง 108 ราย ซึ่งขอทานดังกล่าวเป็นขอทานเด็กที่อาจมีแนวโน้มพัฒนาไปสู่การค้าประเวณีต่อไปในช่วงวัยรุ่นได้ ปัญหาเรื่องขอทานจึงยังคงเป็นประเด็นที่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ เนื่องจากพื้นฐานนิสัยคนไทยชอบบริจาคให้ความช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อน

5) การบังคับตัดอวัยวะเพื่อการค้า เป็นปัญหาการค้ามนุษย์ที่ยังไม่มีกฎหมายใช้บังคับโดยตรงเหมือนกับกรณีอื่น ๆ ข้างต้น มีเพียงแต่กฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น ประมวลกฎหมายอาญา ในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย หรือความผิดต่อชีวิต และการใช้บังคับตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551

6) การอุ้มบุญเพื่อการค้า เป็นอีกประเด็นปัญหาการค้ามนุษย์ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยที่กำลังถูกจับตามองว่าประเทศไทยเป็นศูนย์กลางให้ชาวต่างชาติเข้ามาทำการอุ้มบุญ (Surrogacy) อย่างเหตุการณ์กรณีคู่สามีภรรยาของชาวออสเตรเลียและญี่ปุ่นที่มาจ้างหญิงไทยอุ้มบุญถึง 9 ราย มีทั้งใช้เฉพาะอสุจิ หรืออสุจิผสมไข่เป็นตัวอ่อนไปฝังที่หญิงชาวไทยผู้รับจ้างอุ้มบุญ กรณีนี้ถูกมองว่าเป็นการค้ามนุษย์ในอีกรูปแบบหนึ่ง ปัจจุบันมีกฎหมายที่ใช้บังคับโดยตรงในกรณีการอุ้มบุญคือ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ พ.ศ. 2558 มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม 2558

กรณีดังกล่าวเมื่อนำเอารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 แต่ละมาตรา มาวิเคราะห์ถึงความเกี่ยวข้องกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิขั้นพื้นฐาน และกฎหมายมหาชนระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง พบว่ามีความขัดแย้งกับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญฯ ดังนี้

1) มาตรา 25 กำหนดว่า สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย นอกจากที่บัญญัติคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะในรัฐธรรมนูญแล้ว การใดที่มีได้ห้ามหรือจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือ

ในกฎหมายอื่น บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะทำกรนั้นได้และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ครอบคลุมถึงการใช้สิทธิหรือเสรีภาพเช่นนั้นไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น สิทธิหรือเสรีภาพใดที่รัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ หรือให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ แม้ยังไม่มีกรตรากฎหมายนั้นขึ้นใช้บังคับ บุคคลหรือชุมชนย่อมสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพนั้นได้ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

2) มาตรา 27 กำหนดว่า บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าจะด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือเหตุอื่นใด จะกระทำมิได้ โดยในกรณีนี้การคำนัญยเป็นการกระทำที่มองว่านุษยเป็นสิ่งของหรือสินค้าที่จะทำการจำหน่ายจ่าย โอนไปให้บุคคลอื่นได้ การกระทำดังกล่าวเป็นการลดคุณค่าของความเป็นมนุษย์ที่ร้ายแรงเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และเป็นการละเมิดสิทธิในชีวิตและร่างกายของบุคคลอื่น และเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้ถูกรกระทำกรคำนัญย การกระทำดังกล่าวย่อมไม่เป็นไปตามภายในประเทศและกติการะหว่างประเทศหลายฉบับที่ประเทศไทยได้ลงนามและให้สัตยาบันไว้

การที่สหรัฐอเมริกาได้ลดอันดับความน่าเชื่อถือในการแก้ไขปัญหกรคำนัญยของประเทศไทยมาอยู่ที่ Tier 2 Watch List จากเดิมอยู่ที่ Tier 2 ตามรายงาน Trafficking in Persons Report 2021 (TIP Report 2021) เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2564 ที่ผ่านมา เนื่องจากมองว่าทางการไทยไม่ได้พยายามแก้ปัญหกรคำนัญยและการจัดการปัญหาแรงงานต่างด้าวให้ได้ตามมาตรฐานขั้นต่ำของสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะวิธีการที่ทางการไทยใช้กับแรงงานต่างด้าวในการควบคุมการแพร่ระบาดของโควิด-19 ตอกย้ำปัญหาสิทธิพื้นฐานขั้นต่ำของแรงงานต่างด้าว รวมทั้งปัญหาเดิมที่ยังปรากฏทั้งการทำงานเกินเวลาที่กำหนด การใช้แรงงานเด็กและความเป็นอยู่ที่แออัด การที่ประเทศไทยถูกลดอันดับมาอยู่ที่ Tier 2 Watch List เป็นระดับต่ำสุดของการจัดอันดับ แม้ว่าจะไม่กระทบต่อการส่งออกของไทย แต่ถ้าหากไม่เร่งแก้ไขในประเด็นที่ถูกเพ่งเล็งภายใน 2 ปี มีความเสี่ยงที่ไทยจะถูกลดไปอยู่ในลำดับต่ำสุดที่ Tier 3 ซึ่งนับเป็นความเสี่ยงต่อธุรกิจไทย การที่ไทยอยู่ต่ำกว่าเกณฑ์ของสหรัฐอเมริกา เปิดช่องให้สหรัฐอเมริกาใช้มาตรการกีดกันทางการค้าอื่น ๆ เพื่อกีดกันทางการค้ากับไทยได้ อาทิ ไทยอาจถูกถอนสิทธิพิเศษทางภาษีเป็นการทั่วไปหรือ Generalized System of Preference (GSP) ที่สหรัฐอเมริกาให้แก่ไทย โดยปัจจุบันประเทศไทยส่งออกโดยใช้สิทธินี้

ลดหย่อนภาษีในการทำตลาดสหรัฐอเมริกาในปี พ.ศ. 2563 มูลค่า 3,849 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือคิดเป็นร้อยละ 10.2 ของการส่งออกของไทยไปสหรัฐอเมริกา

ประเทศไทยได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการใช้กฎหมายมหาชนระหว่างประเทศแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์หลายฉบับ ความตกลงระหว่างประเทศที่ไทยลงนามในกรอบการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ทั้งในระดับ ทวิภาคี และพหุภาคี รวมแล้วไม่ต่ำกว่า 10 ฉบับ อันสะท้อนถึงเจตนารมณ์ของไทยในการร่วมมือกับนานาประเทศและองค์การระหว่างประเทศในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ล่าสุดคือเมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน 2556 ประเทศไทยได้ให้สัตยาบันและเข้าเป็นรัฐภาคีของอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร และพิธีสารว่าด้วยการป้องกัน ปราบปราม และลงโทษ การค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็กรวมทั้งได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 สำหรับกฎหมายภายในประเทศ ประเทศไทยมีกฎหมาย 8 ฉบับที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ได้แก่ พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 14) พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 บันทึกข้อตกลงเรื่องแนวทางปฏิบัติร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการกรณีหญิงและเด็กที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 อย่างไรก็ตาม การที่ประเทศไทยมีกฎหมายหลายฉบับทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติกับผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ที่ถูกขบวนการค้ามนุษย์นำพาเข้ามาโดยไม่มีเอกสารเดินทางใด ๆ เมื่อถูกจับได้ก็จะถูกดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 ซึ่งต้องถูกนำตัวไปอยู่ในห้องกักของด่านตรวจคนเข้าเมือง ต้องผ่านกระบวนการพิสูจน์สัญชาติ และต้องถูกส่งกลับประเทศต้นทาง หรือส่งไปประเทศที่สาม หากได้รับการยอมรับให้ไปอยู่ได้ การปฏิบัติตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 เช่นนี้เป็นปัญหากับชาวโรฮิงญาที่ต้องอยู่ในห้องกักของสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองเป็นเวลายาวนานมาก เพราะประเทศต้นทางคือเมียนมาร์ไม่ยอมรับชาวโรฮิงญาจึงส่งกลับประเทศต้นทางไม่ได้ รวมทั้งไม่สามารถส่งไปยังประเทศที่สามได้ เพราะไม่มีประเทศใดรับ

ในส่วนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรืออยู่ในอำนาจหน้าที่ที่รับผิดชอบจากการตรวจสอบปรากฏว่า กรณีปัญหาการค้ามนุษย์มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยงาน โดยมีกลไกการดำเนินงานเพื่อป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ประกอบด้วย คณะกรรมการระดับชาติจำนวน 2 คณะ ดังนี้

1) คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ (ปคม.) มีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ดังนี้

(1) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์

(2) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อให้มีการปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือโครงสร้างของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ เพื่อให้การปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

(3) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ในสถานประกอบกิจการ โรงงาน และยานพาหนะ และกำหนดให้สถานประกอบกิจการ โรงงานและยานพาหนะ ต้องอยู่ภายใต้บังคับของมาตรการดังกล่าว

(4) กำหนดยุทธศาสตร์และมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์

(5) กำหนดแนวทางและกำกับดูแลการดำเนินการตามพันธกรณีระหว่างประเทศ ตลอดจนการให้ความร่วมมือและประสานงานกับต่างประเทศเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์

(6) สั่งการและกำกับดูแลให้มีการศึกษาวิจัยและจัดทำข้อมูลแบบบูรณาการเพื่อประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์

(7) สั่งการและกำกับดูแลการดำเนินงานของคณะกรรมการประสานและกำกับการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ (ปกค.)

(8) ดำเนินการตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

2) คณะกรรมการประสานและกำกับการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ (ปกค.) มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

(1) จัดทำและกำกับการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการและแผนประสานงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งในระดับส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่นชุมชน และประชาสังคม ให้สอดคล้องกับนโยบาย ยุทธศาสตร์ และมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์

(2) จัดทำและกำกับการดำเนินการตามแผนงานและแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์

(3) จัดให้มีและกำกับการดำเนินการตามโครงการรณรงค์และการให้การศึกษาแก่ประชาชนทั่วไป เพื่อประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์

(4) จัดให้มีการรายงานผลการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบาย ยุทธศาสตร์มาตรการ และการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้เสนอต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์

(5) ติดตามและจัดทำรายงานเกี่ยวกับการดำเนินการตามพันธกรณีระหว่างประเทศ การให้ความร่วมมือและประสานงานกับต่างประเทศเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ เสนอต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์

(6) จัดทำและกำกับแผนปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ เพื่อให้การบังคับใช้ กฎหมายเกิดประสิทธิภาพสูงสุด และสอดคล้องกับกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปราม การฟอกเงินกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติและกฎหมายอื่น ที่เกี่ยวข้อง และพันธกรณีระหว่างประเทศ

(7) ดำเนินการตามที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์มอบหมาย

จากสถานการณ์ทั้ง 5 กรณีตัวอย่างข้างต้นเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้ชัดถึง พฤติกรรมการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ดังเช่นกรณีที่ 4 การเรียกร้องให้คุ้มครองแรงงาน และ กรณีที่ 5 การค้ำมนุษย์ ที่เป็นการกระทำละเมิดต่อชีวิต ร่างกาย หรือจิตใจ จากการกระทำที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์ ที่ไม่ควรกระทำต่อมนุษย์ด้วยกันเอง ส่วนกรณีที่ 1 การชุมนุมทางการเมือง กรณีที่ 2 การใช้อำนาจหน้าที่โดยไม่ชอบของเจ้าหน้าที่รัฐ และกรณีที่ 3 การเรียกร้องด้านสิ่งแวดล้อม ที่เป็นการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ เป็นการกระทำละเมิดต่อ สิทธิหรือเสรีภาพที่ปวงชนชาวไทยพึงมีตามธรรมชาติ อีกทั้งยังได้ถูกรับรองไว้ตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย ไม่ว่าจะเป็น สิทธิในชีวิตและร่างกาย สิทธิ ในการแสดงความคิดเห็น เสรีภาพในการเดินทาง เสรีภาพของสื่อมวลชน สิทธิที่จะไม่ถูกเลือกปฏิบัติอย่างไม่เท่าเทียมกัน เสรีภาพในการชุมนุมสาธารณะ สิทธิชุมชน เป็นต้น โดยการละเมิดฯ ดังกล่าวล้วนเกิดมาจากการที่ กฎหมายเฉพาะดังกล่าวไม่ได้บัญญัติแสดงถึงการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้ในกฎหมาย มุ่งเน้นเฉพาะการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดตามวัตถุประสงค์ที่กฎหมายกำหนดไว้ รวมไปถึง ความหยาบคายของเจ้าหน้าที่รัฐที่ละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่ราชการให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด และขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิขั้นพื้นฐาน ที่แฝงอยู่ในกฎหมายที่กำหนดอำนาจหน้าที่ในส่วนของตนไว้ รวมไปถึงการละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ ราชการ เนื่องจากถูกงูใจจากการให้ผลประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมายหรือถูกผู้บังคับบัญชา สั่งการให้ดำเนินการตามที่มอบหมายให้ปฏิบัติ เป็นเหตุให้เกิดช่องทางที่ทำให้เกิดการละเมิดศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์และสิทธิขั้นพื้นฐานดังกล่าว อีกทั้ง การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และ สิทธิขั้นพื้นฐานของประเทศไทยนั้นได้ให้การคุ้มครองเฉพาะในช่วงของการมีชีวิตเท่านั้น ทั้งนี้

แนวคิดเกี่ยวกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไม่ว่าจะจากนักปรัชญาหรือทางศาสนาต่างก็เห็นว่าความเป็นมนุษย์มีตั้งแต่ก่อนคลอดและควรคุ้มครองแม้จะเสียชีวิตไปแล้ว

จึงกล่าวได้ว่า ประเทศไทยยังประสบปัญหาในการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิขั้นพื้นฐาน ไม่ว่าจะเป็นสิทธิในชีวิตและร่างกาย เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เสรีภาพของสื่อมวลชน สิทธิชุมนุมสาธารณะ สิทธิในการต่อต้านการถูกระงับหรือทำทารุณ โหดร้ายหรือทรมาน สิทธิชุมชน เนื่องมาจากการไม่มีกฎหมายระดับพระราชบัญญัติที่กำหนดรายละเอียดในการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างชัดเจนเพื่อให้เกิดการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิขั้นพื้นฐานอย่างเป็นรูปธรรม และมีผลใช้บังคับให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ในการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิขั้นพื้นฐานตามหลักนิติรัฐและนิติธรรม รวมไปถึงเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายระหว่างประเทศที่ประเทศไทยที่ลงนามรับรองไว้

2. การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามกฎหมายไทย

ตามที่ได้วิเคราะห์ถึงสถานการณ์ปัญหาและผลกระทบจากการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิขั้นพื้นฐานในข้อ 1 นั้น จะเห็นได้ว่าการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิขั้นพื้นฐานมีมาโดยตลอด และนับวันจะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ซึ่งการวิจัยนี้ได้วิเคราะห์กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของไทย โดยแยกการวิเคราะห์ออกเป็น

2.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยหลายฉบับที่ได้บัญญัติคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิขั้นพื้นฐาน สิทธิและเสรีภาพ และฉบับที่สำคัญ คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งสามารถนำมาเปรียบเทียบรัฐธรรมนูญทั้ง 3 ฉบับได้ดังที่นำมาเปรียบเทียบในตารางที่ 4.1 ดังนี้

ตารางที่ 4.1 การเปรียบเทียบบทบัญญัติการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

บทบัญญัติที่เกี่ยวข้อง	รัฐธรรมนูญ ฯ 2540	รัฐธรรมนูญ ฯ 2550	รัฐธรรมนูญ ฯ 2560
การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ	✓ (มาตรา 4)	✓ (มาตรา 4)	✓ (มาตรา 4)
การใช้อำนาจรัฐต้องคำนึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพ	✓ (มาตรา 26)	✓ (มาตรา 26)	✓ (มาตรา 25)
การรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน	✓ (มาตรา 27 และ 28 วรรคหนึ่ง)	✓ (มาตรา 27 และ 28 วรรคหนึ่ง)	✓ (มาตรา 25 วรรคสอง)
การใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาล	✓ (มาตรา 28 วรรคสอง)	✓ (มาตรา 28 วรรคสอง)	✓ (มาตรา 26 วรรคสาม และวรรคสี่)
การตราบทบัญญัติจำกัดสิทธิและเสรีภาพ	✓ (มาตรา 29)	✓ (มาตรา 29)	✓ (มาตรา 26)
บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย	✓ (มาตรา 30)	✓ (มาตรา 30)	✓ (มาตรา 27)
สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย	✓ (มาตรา 31 วรรคหนึ่ง)	✓ (มาตรา 32 วรรคหนึ่ง)	✓ (มาตรา 28 วรรคหนึ่ง)
การจับ คမ်းขัง ตรวจสอบค้นตัวบุคคล	✓ (มาตรา 31 วรรคสาม)	✓ (มาตรา 32 วรรคสาม)	✓ (มาตรา 28 วรรคสอง และ 29 วรรคสาม)
การห้ามกระทำการทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม	✓ (มาตรา 31 วรรคสอง)	✓ (มาตรา 32 วรรคสอง)	✓ (มาตรา 28 วรรคสาม)
สิทธิในกระบวนการยุติธรรม	✓ (มาตรา 32 มาตรา 33 มาตรา 239 และมาตรา 243)	✓ (มาตรา 39 และ มาตรา 40)	✓ (มาตรา 29)

บทบัญญัติที่เกี่ยวข้อง	รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐	รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐	รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๕
สิทธิในการนับถือศาสนา	✓ (มาตรา 38)	✓ (มาตรา 37)	✓ (มาตรา 31)
สิทธิในครอบครัวและชื่อเสียง	✓ (มาตรา 34)	✓ (มาตรา 35)	✓ (มาตรา 32)
สิทธิในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน	✓ (มาตรา 43 มาตรา 80 และมาตรา 81)	✓ (มาตรา 49 วรรคหนึ่งและมาตรา 80)	✓ (มาตรา 54)
สิทธิชุมชน	✓ (มาตรา 46)	✓ (มาตรา 66 และมาตรา 67)	✓ (มาตรา 43)
สิทธิในทรัพย์สิน	✓ (มาตรา 48 และมาตรา 49)	✓ (มาตรา 41 และมาตรา 42)	✓ (มาตรา 37)
การเกณฑ์แรงงาน	✓ (มาตรา 51)	✓ (มาตรา 38)	✓ (มาตรา 30)
สิทธิในการได้รับบริการสาธารณสุข	✓ (มาตรา 52)	✓ (มาตรา 51)	✓ (มาตรา 47)
สิทธิเด็กและเยาวชน	✓ (มาตรา 53)	✓ (มาตรา 52)	✓ (มาตรา 54)
สิทธิของผู้ด้อยโอกาส	✓ (มาตรา 54 และมาตรา 55) (เด็กและเยาวชน/ผู้พิการ)	✓ (มาตรา 49 วรรคสองและวรรคสาม มาตรา 52 ถึงมาตรา 55) (ผู้ยากไร้ ผู้พิการ และทุพพลภาพ หรืออยู่ในสภาวะยากลำบาก)	✓ (มาตรา 48) (มารดาและผู้ยากไร้)
สิทธิผู้บริโภค	✓ (มาตรา 57)	✓ (มาตรา 61)	✓ (มาตรา 61)

บทบัญญัติที่เกี่ยวข้อง	รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐	รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐	รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๕
สิทธิได้รับข้อมูลข่าวสารและ ร้องเรียนหน่วยงานรัฐ	✓ (มาตรา 58)	✓ (มาตรา 56 และ มาตรา 62)	✓ (มาตรา 59)
สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ	✓ (มาตรา 63)	✓ (มาตรา 68)	✓ (มาตรา 49)
สิทธิต่อต้านโดยสันติวิธีซึ่งการ กระทำใดๆ ที่เป็นไปเพื่อให้ได้มา ซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทาง ที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ	✓ (มาตรา 65)	✓ (มาตรา 69)	✗
เสรีภาพในเคหสถาน	✓ (มาตรา 35)	✓ (มาตรา 33)	✓ (มาตรา 33)
เสรีภาพในการเดินทางและเสรีภาพ ในการเลือกถิ่นที่อยู่และการเนรเทศ	✓ (มาตรา 36)	✓ (มาตรา 34)	✓ (มาตรา 38 และ มาตรา 39)
เสรีภาพในการสื่อสาร	✓ (มาตรา 37)	✓ (มาตรา 36)	✓ (มาตรา 36)
เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น	✓ (มาตรา 39 วรรค หนึ่งและวรรคสอง)	✓ (มาตรา 45 วรรคหนึ่ง)	✓ (มาตรา 34 วรรค หนึ่งและมาตรา 36)
เสรีภาพของสื่อมวลชน	✓ (มาตรา 39 วรรค สาม วรรคสี่ และวรรคห้า และมาตรา 41)	✓ (มาตรา 45 วรรค สอง วรรคสาม วรรคสี่ และ วรรคหก และ มาตรา 46)	✓ (มาตรา 35)
เสรีภาพทางวิชาการ	✓ (มาตรา 42)	✓ (มาตรา 50)	✓ (มาตรา 34 วรรคสอง)

บทบัญญัติที่เกี่ยวข้อง	รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐	รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐	รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐
เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ	✓ (มาตรา 44)	✓ (มาตรา 63)	✓ (มาตรา 44)
เสรีภาพในการรวมกลุ่ม	✓ (มาตรา 45)	✓ (มาตรา 64)	✓ (มาตรา 42)
เสรีภาพในการประกอบอาชีพ	✓ (มาตรา 50 และ มาตรา 51)	✓ (มาตรา 43 และ มาตรา 44)	✓ (มาตรา 40)
เสรีภาพในการรวมกลุ่มจัดตั้งพรรคการเมือง	✓ (มาตรา 47)	✓ (มาตรา 65)	✓ (มาตรา 45)

ตารางเปรียบเทียบบทบัญญัติรัฐธรรมนูญทั้ง 3 ฉบับนั้นจะพบได้ว่ามีการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชนในลักษณะที่กว้างขวาง โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ให้การคุ้มครองที่กว้างขวางครอบคลุมในหลายด้านมากกว่าฉบับอื่น ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากเป็นรัฐธรรมนูญที่มีการจัดทำโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากกว่าฉบับอื่น และรัฐธรรมนูญฯ ฉบับพุทธศักราช 2550 ไม่มีบทบัญญัติคุ้มครองในเรื่องการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและการทำประชามติ ส่วนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กลับให้การคุ้มครองที่น้อยสุดเมื่อเทียบกับฉบับพุทธศักราช 2540 และฉบับพุทธศักราช 2550 กล่าวคือ ไม่ได้คุ้มครองในเรื่องสิทธิต่อต้านโดยสันติวิธีซึ่งการกระทำใด ๆ ที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

จากปัญหากรณีของการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิขั้นพื้นฐานของการชุมนุมทางการเมืองของกลุ่มราษฎร ที่มีจุดกำเนิดมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563 หลังรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 โดยแท้จริงแล้วประเทศไทยได้ผ่านการชุมนุมทางการเมืองมาหลายครั้ง ไม่ว่าจะเป็นเหตุการณ์ 14 ตุลา (เมื่อปี พ.ศ. 2516) หรือวันมหาวิปโยค เป็นเหตุการณ์ที่เจ้าหน้าที่รัฐทำการปราบปรามผู้ประท้วงบริเวณพระบรมมหาราชวังและถนนราชดำเนินอย่างรุนแรงโดยรัฐบาลนายกรัฐมนตรี (จอมพล ถนอม กิตติขจร) จนมีผู้เสียชีวิตหลายสิบคน บาดเจ็บกว่า 800 คน และมีผู้สูญหายอีกเป็นจำนวนมาก หรือเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ (วันที่ 17 - 24 พฤษภาคม พ.ศ. 2535) ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่ประชาชนได้ออกมาเคลื่อนไหวประท้วงต่อต้านการสืบทอดอำนาจของ

คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ในขณะนั้นมีพลเอก สุจินดา คราประยูร เป็นนายกรัฐมนตรี ที่มาจากการรัฐประหาร รัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 นำไปสู่ เหตุการณ์ปราบปรามและปะทะกันระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจและทหารกับประชาชนผู้ชุมนุม เป็นเหตุให้มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บจำนวนมาก (พลเอก สุจินดาฯ ได้แถลงว่า เหตุการณ์ดังกล่าวมี ผู้เสียชีวิต 44 คน บาดเจ็บ 1,728 คน) และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง จึงเห็นได้ว่าการชุมนุมทางการเมืองของประเทศไทย มีมาเป็นเวลานานแล้ว โดยรัฐธรรมนูญได้เพิ่มการคุ้มครอง สิทธิและเสรีภาพของประชาชนมาโดยตลอดจนถึงรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน (รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560) ได้มีมาตรา 44 ที่กำหนดเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและ ปราศจากอาวุธ แสดงให้เห็นว่า บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญได้ให้ความคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานจริง แต่ว่าผลจากเหตุการณ์สลายการชุมนุมของเจ้าหน้าที่รัฐได้สะท้อนผ่านเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นว่า ในทาง ปฏิบัติประชาชนไม่ได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญอย่างแท้จริง แม้ว่าจะมีกฎหมายลำดับรอง อย่างพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 ที่กำหนดสิทธิในการชุมนุมสาธารณะไว้

เหตุการณ์การใช้อำนาจหน้าที่โดยไม่ชอบของพนักงานตำรวจ สถานีตำรวจภูธรจังหวัด นครสวรรค์ เป็นเหตุให้ผู้ถูกกล่าวหาเสียชีวิตจากการเอาถุงดำครอบศีรษะและเอาเชือกรัดคอ เหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2564 หลังรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 โดยแท้จริงแล้วเหตุการณ์ในลักษณะใกล้เคียงกันนี้เกิดขึ้นในประเทศไทยอย่างสม่ำเสมอ จะเป็นการ กระทำที่มีลักษณะทารุณ โหดร้ายของพนักงานตำรวจที่กระทำต่อผู้ถูกกล่าวหาเพื่อให้ยอมรับ สารภาพ ซึ่งเป็นการกระทำต่อชีวิต เนื้อตัวร่างกาย อนามัย และจิตใจของบุคคลอื่นโดยมิชอบด้วย กฎหมาย และยังเป็นการลดคุณค่าของความเป็นมนุษย์ที่มนุษย์ด้วยกันไม่พึงกระทำต่อมนุษย์ด้วยกันเอง ซึ่งในปัจจุบันนอกจากกฎหมายอาญาและกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัย แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ได้กำหนดโทษเอาไว้ การกระทำดังกล่าวยังเป็นการกระทำละเมิดศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์แฝงอยู่ด้วย แม้ว่าบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญจะให้การคุ้มครองเอาไว้ตามมาตรา 4 มาตรา 28 วรรคสี่ และมาตรา 29 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 แต่ ว่าผลที่เกิดขึ้นสะท้อนให้เห็นว่า ในความเป็นจริงประชาชนกลับไม่ได้รับการคุ้มครองตามที่ รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้

เหตุการณ์การเรียกร้องด้านสิ่งแวดล้อมที่อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา (ได้กล่าวแล้วในข้อ 1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้มีบทบัญญัติที่ให้การคุ้มครองสิทธิ ในศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญา ตามมาตรา 43 (1) สิทธิในสิ่งแวดล้อม ตาม มาตรา 43 (2) มาตรา 57 (2) มาตรา 58 และมาตรา 72 สิทธิชุมชน ตามมาตรา 43 (1) (2) และ (3) แม้จะมีการตราบทบัญญัติคุ้มครองไว้มากมาย แต่กลับยังพบเหตุการณ์เจ้าหน้าที่รัฐใช้อำนาจกระทำการ

ละเมิดสิทธิในสิ่งแวดล้อม สิทธิชุมชน และสิทธิในศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาของประชาชนอยู่เสมอ จึงสะท้อนให้เห็นว่า ประชาชนผู้มีส่วนได้เสียไม่ได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญบัญญัติไว้จริง

เหตุการณ์การเรียกร้องให้คุ้มครองแรงงาน โดยเฉพาะแรงงานต่างด้าวที่ทำงานในเรือประมงที่ชัดเจนที่สุดนั้น เกิดเมื่อปี พ.ศ. 2558 ประเทศไทยถูกสหภาพยุโรปกล่าวหาว่า มีการทำประมงผิดกฎหมาย ขาดการรายงานและการควบคุม

ปัญหาการค้ำมนุษย์ในประเทศไทยที่เห็นได้อย่างชัดเจน คือ การที่ประเทศไทยได้หยิบยกปัญหาการค้ำมนุษย์เป็นวาระแห่งชาติที่ต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วนและจริงจังตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 โดยมีพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ พ.ศ. 2551 และกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ ที่ให้ความสำคัญ 5 ด้าน คือ การป้องกันการดำเนินคดี การคุ้มครองช่วยเหลือ การพัฒนากลไกเชิงนโยบายและการขับเคลื่อน การพัฒนาและการบริหารข้อมูล ข้อมแสดงให้เห็นว่าปัญหาดังกล่าวมีมาก่อนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ใช่บังคับ แต่อย่างไรก็ดี รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้มีบทบัญญัติคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิขั้นพื้นฐานเอาไว้แล้ว อีกทั้ง ปัญหาการค้ำมนุษย์ได้พัฒนารูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยและมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ยกตัวอย่างเช่น การอุ้มบุญ โดยคู่สามีภริยาชาวต่างประเทศได้ว่าจ้างหญิงไทยอุ้มบุญ มีทั้งใช้เฉพาะอสุจิ หรืออสุจิผสมไข่เป็นตัวอ่อนไปฝังที่หญิงชาวไทยผู้รับจ้างอุ้มบุญ กรณีนี้ถูกมองว่าเป็นการค้ำมนุษย์ในอีกรูปแบบหนึ่ง แม้ปัจจุบันประเทศไทยจะมีกฎหมายที่ใช้บังคับโดยตรงในกรณีดังกล่าว คือ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ พ.ศ. 2558 ก็ยังไม่สามารถคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเด็กที่เกิดมาได้และยังมีปัญหาต่อเนื่องอีกหลายประการ และปัญหาที่เด่นชัดและเป็นปัญหาเรื้อรังเกี่ยวกับการค้ำมนุษย์ของประเทศไทย คือ รูปแบบการค้ำมนุษย์ 5 รูปแบบ คือ การค้ำมนุษย์เพื่องานบริการทางเพศ การค้ำมนุษย์เพื่อการรับใช้งานบ้าน การค้ำมนุษย์เพื่อการบังคับใช้แรงงาน การค้ำมนุษย์เพื่อให้ไปเป็นขอทาน และการค้ำมนุษย์เพื่อการแต่งงาน เป็นต้น แม้ปัญหาการค้ำมนุษย์จะมีกฎหมายลำดับรองที่สำคัญ คือ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ พ.ศ. 2551 และกฎหมายที่เกี่ยวข้องอีกหลายฉบับ แต่ปัญหาการค้ำมนุษย์ของประเทศไทยกลับยังอยู่ในภาวะที่ต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วนและจริงจัง สะท้อนให้เห็นว่าแม้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยจะบัญญัติให้ความคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิขั้นพื้นฐานไว้ แต่จากที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นผลที่เกิดขึ้น ไม่ได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญตามเจตนารมณ์

แม้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 จะได้มีการบัญญัติกำหนดวิธีการแก้ไขปัญหาในการยื่นฟ้องในกรณีโดยหลักการแล้วรัฐธรรมนูญจะบัญญัติวางหลักการไว้โดยกว้าง ซึ่งไม่ได้แสดงรายละเอียดไว้ และก็ยังไม่มีพระราชบัญญัติซึ่งเป็นกฎหมายลำดับรองบัญญัติให้สอดคล้องกับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ เพื่อให้เกิดการปฏิบัติตามหลักการที่ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้างต้นทำให้เห็นว่าประเทศไทยมีการบัญญัติกฎหมายลำดับรองในส่วนฐานความผิดที่มีโทษทางอาญาไว้มากมาย ในขณะที่การกระทำที่กฎหมายบัญญัติไว้ให้เป็นความผิดตามฐานความผิดดังกล่าวเมื่อพิจารณาจะพบว่าในบางฐานความผิดเป็นการกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือสิทธิขั้นพื้นฐาน แต่กลับไม่มีกฎหมายฉบับใดที่บัญญัติให้การกระทำในลักษณะใดหรือรูปแบบใดที่ถือว่าเป็นการกระทำความผิดฐานละเมิด ละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือสิทธิขั้นพื้นฐาน

2.2 กฎหมายเกี่ยวข้องกับการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

กฎหมายเกี่ยวข้องกับการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ที่เป็นกฎหมายระดับพระราชบัญญัติ นั้น ไม่มีในประเทศไทย แต่กลับปรากฏกฎหมายระดับพระราชบัญญัติหลายฉบับที่เป็นกฎหมายเพื่อการปราบปรามและลงโทษผู้กระทำความผิดเฉพาะ ที่มีลักษณะการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในรูปแบบต่าง ๆ แฝงอยู่ ซึ่งการวิจัยจะนำมาวิเคราะห์เฉพาะกฎหมายที่แสดงถึงการมีบทบัญญัติที่มีการลงโทษตามความผิดเฉพาะที่มีการบัญญัติไว้ในกฎหมายฉบับนั้น ๆ โดยมีได้มีบทบัญญัติลงโทษในฐานละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่แฝงอยู่ในความผิดนั้นด้วย ดังนี้

1) ประมวลกฎหมายอาญา

กฎหมายอาญาเป็นกฎหมายที่กำหนดหลักการและเหตุผลว่า ทุกสังคมย่อมมีกฎเกณฑ์ข้อบังคับความประพฤติของสมาชิกในสังคมนั้น ๆ มีวัตถุประสงค์ในการป้องกันสังคม เพื่อเป็นการควบคุมความประพฤติของบุคคลให้อยู่ภายในขอบเขตที่ถูกที่ควร มิให้ละเมิดสิทธิในชีวิต ร่างกาย อนามัย ชื่อเสียง ทรัพย์สิน หรือสิทธิอื่นใดของบุคคลอื่น และรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองให้ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข โดยรัฐยื่นมือเข้ามาลงโทษผู้กระทำความผิด และกำหนดว่าการกระทำใดเป็นความผิดอาญาและได้กำหนดโทษของผู้ฝ่าฝืน โดยมีสาระสำคัญเป็นกฎหมายที่กำหนดว่าการกระทำใดที่มีผลกระทบกระเทือนต่อสังคมหรือคนส่วนใหญ่ของรัฐ เมื่อบุคคลได้กระทำการใดที่ประมวลกฎหมายอาญาได้กำหนดว่าเป็นการกระทำความผิดทางอาญาจะต้องได้รับโทษตามกฎหมาย ส่วนโทษจะหนักเบาเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับความร้ายแรงของการกระทำความผิด กฎหมายมิได้ถือว่าการกระทำความผิดทุกอย่างร้ายแรงเท่าเทียมกัน การลงโทษผู้กระทำความผิดจึงขึ้นอยู่กับการกระทำและสังคมมีความรู้สึกต่อการกระทำนั้น ๆ ว่า อะไรเป็นปัญหาสำคัญมากน้อยเพียงใด ซึ่งอาจจะแบ่งการกระทำความผิดอาญาออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ความผิดต่อแผ่นดิน

และความผิดอันยอมความกันได้ โดยมีลักษณะสำคัญเป็นกฎหมายที่กำหนดเป็นความผิดชัดแจ้ง ในขณะที่กระทำความผิดต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้แล้วอย่างชัดแจ้งว่าการกระทำนั้นเป็นความผิด เจ้าหน้าที่ผู้ใช้กฎหมายจะสร้างกฎหมายใหม่ขึ้นมาใช้บังคับแก่ประชาชนคนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะไม่ได้ เช่น กฎหมายบัญญัติว่า “การทำร้ายร่างกายคนอื่นเป็นความผิด” ดังนั้น ผู้ใดก็ตามที่ทำร้ายร่างกายคนอื่นย่อมเป็นความผิด และจะต้องรับผิดชอบในทางอาญาต่อเมื่อกระทำโดยเจตนา คือ การกระทำโดยรู้สำนึกในการที่กระทำและในขณะที่เดียวกันผู้กระทำประสงค์ต่อผลหรือยอมถึงเห็นผลของการกระทำนั้น รวมทั้งการงดเว้นการกระทำใดที่ตนมีหน้าที่ที่จะต้องกระทำหรือสอดรับเข้าไป มีหน้าที่ที่ต้องกระทำโดยประสงค์ให้เกิดผลและถึงเห็นผลที่จะเกิด ย่อมเป็นการกระทำความผิด โดยงดเว้น ถ้าการงดเว้นนั้นมีเจตนางดเว้นก็ต้องรับผิดชอบในฐานะกระทำโดยเจตนา หรือการกระทำโดยไม่เจตนา แต่ต้องเป็นกรณีที่ถูกกฎหมายบัญญัติไว้ โดยแจ้งชัดให้รับผิดชอบแม้กระทำโดยไม่เจตนา กระทำโดยไม่เจตนา คือ ผู้กระทำไม่ได้ประสงค์ต่อผล หรือไม่อาจถึงเห็นผลของการกระทำนั้นได้ หรือกระทำโดยประมาท แต่ต้องเป็นกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องรับผิดชอบเมื่อได้กระทำโดยประมาท การกระทำโดยประมาท (การกระทำความผิดมิใช่โดยเจตนา แต่กระทำโดยปราศจากความระมัดระวัง ซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้นจะต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์ และผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวัง เช่นว่านี้ได้ แต่หาได้ใช้ให้เพียงพอไม่

เมื่อพิจารณาฐานความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาที่มีลักษณะการกระทำละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิขั้นพื้นฐาน มีดังต่อไปนี้

(1) ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย

ความผิดต่อชีวิต ตามมาตรา 288 ถึงมาตรา 294 เป็นบทบัญญัติที่รัฐกำหนดห้ามมิให้ผู้ใดกระทำละเมิดต่อชีวิตหรือสิทธิในการมีชีวิตของบุคคลอื่น อันเป็นการคุ้มครองชีวิตหรือสิทธิในการมีชีวิตของประชาชนที่เป็นสาระสำคัญของความเป็นมนุษย์ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน หากฝ่าฝืนจะต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้

ความผิดต่อร่างกาย ตามมาตรา 295 ถึงมาตรา 300 เป็นบทบัญญัติที่รัฐกำหนดห้ามมิให้ผู้ใดกระทำละเมิดต่อร่างกายหรือสิทธิในร่างกายของบุคคลอื่น อันเป็นการคุ้มครองร่างกายหรือสิทธิในร่างกายของประชาชนที่เป็นสาระสำคัญของความเป็นมนุษย์ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน หากฝ่าฝืนจะต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้

ความผิดฐานทำให้แท้งลูก ตามมาตรา 301 เป็นบทบัญญัติที่รัฐกำหนดห้ามมิให้ผู้ใดกระทำละเมิดต่อชีวิตหรือสิทธิในการมีชีวิตของเด็กในครรภ์จากหญิงที่ตั้งครรภ์เกิน

12 สัปดาห์ อันเป็นการคุ้มครองชีวิตและสิทธิในชีวิตของเด็กที่อาจเกิดมาเป็นมนุษย์เมื่อคลอดออกจากครรภ์มารดา เป็นสาระสำคัญของความเป็นมนุษย์ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิขั้นพื้นฐานของเด็กที่จะเกิดมา และมาตรา 302 ถึงมาตรา 305 เป็นบทบัญญัติที่รัฐกำหนดห้ามมิให้ผู้ใดกระทำละเมิดต่อร่างกายหรือสิทธิในร่างกายของหญิงที่ตั้งครรภ์ และเป็นการคุ้มครองชีวิต ร่างกาย สิทธิในชีวิต และสิทธิในร่างกายของหญิงที่ตั้งครรภ์ เป็นสาระสำคัญของความเป็นมนุษย์ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิขั้นพื้นฐานของหญิงที่ตั้งครรภ์ หากฝ่าฝืนจะต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้

ความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก คนป่วยเจ็บหรือคนชรา ตามมาตรา 306 ถึงมาตรา 308 เป็นบทบัญญัติที่รัฐกำหนดห้ามมิให้ผู้ใดกระทำละเมิดต่อชีวิต ร่างกาย อนามัย ของเด็ก คนป่วยเจ็บหรือคนชรา อันเป็นการคุ้มครองชีวิต ร่างกาย อนามัย ของเด็ก คนป่วยเจ็บหรือคนชรา เป็นสาระสำคัญของความเป็นมนุษย์ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิขั้นพื้นฐานของเด็ก คนป่วยเจ็บหรือคนชรา หากฝ่าฝืนจะต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้

(2) ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพและชื่อเสียง

ความผิดต่อเสรีภาพ ตามมาตรา 309 ถึงมาตรา 321/1 เป็นบทบัญญัติที่รัฐกำหนดห้ามมิให้ผู้ใดกระทำละเมิดต่อเสรีภาพและชื่อเสียง อันเป็นการคุ้มครองเสรีภาพ และชื่อเสียงหรือคุณค่าของความเป็นมนุษย์ที่มนุษย์มีคุณค่าที่เท่าเทียมกัน การทำลายชื่อเสียงเป็นการลดคุณค่าของบุคคลอื่น ซึ่งเป็นสาระสำคัญของความเป็นมนุษย์ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ หากฝ่าฝืนจะต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้

ความผิดฐานเปิดเผยความลับ ตามมาตรา 322 ถึงมาตรา 325 เป็นบทบัญญัติที่รัฐกำหนดห้ามมิให้บุคคลกระทำการใดที่ละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของผู้อื่น อันเป็นการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลที่เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ การเปิดเผยความลับทำให้สิทธิส่วนบุคคลถูกเปิดเผยโดยไม่ชอบจนอาจนำไปสู่การถูกดูถูกเหยียดหยามหรือเป็นที่น่ารังเกียจของบุคคลอื่น ซึ่งเป็นสาระสำคัญของความเป็นมนุษย์ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ หากฝ่าฝืนจะต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้

ความผิดฐานหมิ่นประมาท ตามมาตรา 326 ถึงมาตรา 333 เป็นบทบัญญัติที่รัฐกำหนดห้ามมิให้บุคคลใส่ความบุคคลอื่นต่อบุคคลที่สาม โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้ถูกระทำบิดา มารดา คู่สมรส หรือบุตรของบุคคลนั้นเสื่อมเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชัง อันเป็นการคุ้มครองสิทธิในชื่อเสียงและคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์ที่เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ การกระทำต่อชื่อเสียง เกียรติของบุคคลอื่นไปในทางเสื่อมเสีย ทำให้บุคคลอื่นเสื่อมเสียคุณค่าแห่ง

ความเป็นมนุษย์ ทำให้ไม่สามารถใช้ชีวิตตามวิถีการดำเนินชีวิตตามปกติได้ ซึ่งเป็นสาระสำคัญของความเป็นมนุษย์ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ หากฝ่าฝืนจะต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้

(3) ความผิดเกี่ยวกับศพ ตามมาตรา 366/1 ถึงมาตรา 366/4

ความผิดเกี่ยวกับศพ เป็นบทบัญญัติที่รัฐกำหนดห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการสนองความใคร่กับศพ กระทำอนาจารศพ ทำให้เสียหาย เคลื่อนย้าย ทำลาย ทำให้เสื่อมค่าหรือทำให้ไร้ประโยชน์ ซึ่งศพ ส่วนของศพ อัฐิ หรือเถ้าของศพ หรือการดูหมิ่นเหยียดหยามศพ อันเป็นการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของศพ ที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิดว่าแม้จะถึงแก่ความตายไปแล้ว แต่กฎหมายก็ยังให้การคุ้มครองศักดิ์ศรีของบุคคลนั้นอยู่ อันเป็นการคุ้มครองสิทธิในร่างกาย ชื่อเสียง เกียรติยศของศพ ซึ่งเป็นสาระสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หากฝ่าฝืนจะต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้

2) พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541

พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 เป็นกฎหมายที่กำหนดหลักการและเหตุผลว่า เพื่อให้การใช้แรงงานเป็นไปตามอย่างเป็นธรรม และเหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไป สมควรปรับปรุงบทบัญญัติต่าง ๆ เกี่ยวกับการใช้แรงงานให้เหมาะสมยิ่งขึ้น เช่น การให้ความคุ้มครองแก่การใช้แรงงานบางประเภทเป็นพิเศษกว่าการใช้แรงงานทั่วไป การห้ามมิให้นายจ้างเลิกจ้างลูกจ้างซึ่งเป็นหญิงเพราะเหตุมีครรภ์ การให้ลูกจ้างซึ่งเป็นเด็กมีสิทธิลาเพื่อศึกษาอบรม การให้นายจ้างจ่ายเงินทดแทนการขาดรายได้ของลูกจ้างในกรณีที่นายจ้างหยุดประกอบกิจการ การกำหนดเงื่อนไขในการนำหนี้ยางประเภทมาหักจากค่าตอบแทน การทำงานของลูกจ้าง การจัดตั้งกองทุนเพื่อสงเคราะห์ลูกจ้างหรือบุคคลซึ่งลูกจ้างระบุให้ได้รับประโยชน์หรือในกรณีที่มิได้ระบุ ให้ทายาทได้รับประโยชน์จากกองทุนเพื่อสงเคราะห์ลูกจ้างของลูกจ้างที่ถึงแก่ความตาย ตลอดจนปรับปรุงอัตราโทษให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มีดังต่อไปนี้

(1) การเป็นกฎหมายที่กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการจ้างแรงงานระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง อาทิเช่น

(1.1) การใช้แรงงานทั่วไปซึ่งประกอบด้วยเรื่องเวลาปกติ และจำนวนชั่วโมงทำงานปกติ หลักเกณฑ์และจำนวนชั่วโมงทำงานล่วงเวลา ทำงานในวันหยุด ทำงานล่วงเวลาในวันหยุด และเวลาพัก

(1.2) การใช้แรงงานหญิง และการใช้แรงงานเด็ก

(1.3) การจ่ายค่าตอบแทนในการทำงาน

(1.4) วิธีการเลิกสัญญาจ้างแรงงาน และค่าชดเชย

(1.5) กำหนดหน้าที่ ความรับผิดชอบ และข้อห้ามที่ให้นายจ้างกระทำในเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับการใช้แรงงาน

(2) กำหนดหน่วยงาน และกลไกที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมาย อาทิเช่น

(2.1) คณะกรรมการต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ คณะกรรมการค่าจ้าง คณะกรรมการสวัสดิการแรงงาน คณะกรรมการสวัสดิการในสถานประกอบกิจการ และจำนวนของพนักงานตรวจแรงงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมาย

(2.2) กำหนดช่องทาง และวิธีการของลูกจ้างในการดำเนินการในกรณีที่นายจ้างไม่จ่ายเงินตามที่กฎหมายคุ้มครองแรงงานกำหนดให้นายจ้างมีหน้าที่จะต้องจ่ายให้กับลูกจ้าง

พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ประกอบด้วย 16 หมวด 166 มาตรา โดยได้กำหนดองค์ประกอบความผิดไว้ในหมวด 16 บทกำหนดโทษ (มาตรา 144 ถึงมาตรา 159) ไว้ดังนี้

(1) นายจ้างฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิ ความปลอดภัยต่าง ๆ ของลูกจ้าง แล้วไม่ชำระค่าชดเชยพิเศษ ต้องระวางโทษไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่หากผลแห่งการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามของนายจ้าง เป็นเหตุให้ลูกจ้างได้รับความอันตรายแก่กายหรือจิตใจ หรือถึงแก่ความตาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

(2) นายจ้างไม่กำหนดเวลาปฏิบัติงานของลูกจ้างหรือกำหนดเวลาทำงานของลูกจ้างให้ทำงานปกติเกินวันละ 8 ชั่วโมง และสัปดาห์หนึ่งต้องไม่เกิน 48 ชั่วโมง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท

(3) นายจ้างฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับความเท่าเทียมทางเพศ สวัสดิภาพในการปฏิบัติงาน ค่าจ้าง ค่าตอบแทน ทั้งเวลาพักระหว่างวัน วันหยุดพักผ่อนประจำปี การจ้างแรงงานเด็ก การกำหนดค่าจ้าง ค่าจ้างในการทำงานในวันหยุด ค่าจ้างในวันลาเพื่อรับราชการทหาร หรือลาเพื่อคลอดบุตร ค่าจ้างอื่น ๆ นอกเวลาทำงาน เงินค่าเดินทางไปปฏิบัติงาน การหักค่าจ้าง ต้องระวางโทษไม่เกินสองหมื่นบาท

(4) นายจ้างหรือผู้ซึ่งเป็นหัวหน้างาน ผู้ควบคุมงาน หรือผู้ตรวจงาน กระทำการล่วงเกินทางเพศต่อลูกจ้างซึ่งเป็นหญิงหรือเด็ก ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองหมื่นบาท

(5) นายจ้างฝ่าฝืนให้ลูกจ้างทำงานล่วงเวลาหรือทำงานในวันหยุดในงานที่อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพและความปลอดภัยของลูกจ้าง หรือใช้แรงงานเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี ตามมาตรา 31

หรือ 44 หรือไม่ปฏิบัติตามกฎกระทรวงที่ออกตามมาตรา 103 วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

(6) นายจ้างไม่จ่ายค่าจ้างให้แก่ลูกจ้างซึ่งเป็นเด็กอายุต่ำกว่าสิบแปดปีที่ลาเพื่อเข้าประชุม สัมมนา รับการอบรม รับการฝึกหรือลาเพื่อการอื่น ซึ่งจัดโดยสถานศึกษาหรือหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่อธิบดีเห็นชอบ โดยลูกจ้างเด็กได้แจ้งให้นายจ้างทราบล่วงหน้าถึงเหตุที่ลาโดยชัดแจ้ง พร้อมทั้งแสดงหลักฐานที่เกี่ยวข้องให้แก่นายจ้างแล้ว และไม่จ่ายค่าจ้างในสถานที่ทำงานของลูกจ้าง เว้นแต่จะได้รับความยินยอมจากลูกจ้างแล้ว นายจ้างจะหยุดกิจการบางส่วนหรือทั้งหมดชั่วคราว โดยมีสาเหตุสุดวิสัย ต้องแจ้งลูกจ้างทราบล่วงหน้า นายจ้างจ่ายค่าจ้างน้อยกว่าอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ นายจ้างแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับแต่ไม่ประกาศข้อบังคับที่มีการแก้ไขเกิน 7 วัน นับแต่มีการแก้ไข นายจ้างสั่งพักงานลูกจ้างโดยไม่แจ้งคำสั่งเป็นหนังสือระบุความผิดและกำหนดระยะเวลาพักงานเกิน 7 วัน ต่อลูกจ้างทราบก่อนพักงาน ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

จากบทกำหนดโทษดังกล่าวทั้ง 6 กรณี แสดงให้เห็นว่า พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มีเจตนารมณ์ในการคุ้มครองสิทธิและสวัสดิภาพของลูกจ้างเพื่อไม่ให้ นายจ้างเอาเปรียบลูกจ้างที่มีสถานะต่ำกว่า เพื่อป้องกันการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิขั้นพื้นฐาน กล่าวคือ กฎหมายได้กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการรับรองสิทธิและสวัสดิภาพของลูกจ้างเพื่อไม่ให้ นายจ้างบังคับใช้แรงงานลูกจ้างเกินสมควรหรือไม่เป็นธรรม อันจะนำไปสู่การลดทอนความเป็นมนุษย์และกระทบไปถึงสิทธิในชีวิต ร่างกาย และอนามัยของลูกจ้าง

จากบทกำหนดโทษที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น จะพบว่า พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มีมาตรการในการลงโทษทางอาญา โดยเป็นโทษอาญาระดับปรับและจำคุก

3) พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 เป็นกฎหมายที่กำหนดหลักการและเหตุผลว่า เพื่อกำหนดลักษณะความผิดให้ครอบคลุมการกระทำเพื่อแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากบุคคลที่มีได้จำกัดแต่เฉพาะหญิงและเด็ก และกระทำด้วยวิธีการที่หลากหลายมากขึ้น เช่น การนำบุคคลเข้ามาค้าประเวณีในหรือส่งไปค้านอกราชอาณาจักร บังคับใช้แรงงานบริการหรือขอทาน บังคับตัดอวัยวะเพื่อการค้า หรือการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบประการอื่น ซึ่งในปัจจุบันได้กระทำในลักษณะองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติมากขึ้น ประกอบกับประเทศไทยได้ลงนามอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร และพิธีสารเพื่อป้องกัน ปราบปรามและลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะผู้หญิงและเด็กเพิ่มเติมอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร จึงสมควรกำหนดลักษณะความผิดให้ครอบคลุมการกระทำดังกล่าวเพื่อให้การป้องกันและ

ปราบปรามการค้ามนุษย์มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สอดคล้องกับพันธกรณีของอนุสัญญาและพิธีสาร จัดตั้งกองทุนเพื่อป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ รวมทั้งปรับปรุงการช่วยเหลือและคุ้มครอง สวัสดิภาพผู้เสียหายให้เหมาะสม

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 คือ เป็นกฎหมายที่กำหนดความผิดฐานค้ามนุษย์และโทษทางอาญา โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

- (1) มีการบัญญัติองค์ประกอบความผิดฐานค้ามนุษย์ (มาตรา 6)
- (2) มีการกำหนดโทษและความผิดสำหรับผู้ช่วยเหลือ สนับสนุน หรือเตรียม เพื่อกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ (มาตรา 7 และมาตรา 8)
- (3) กำหนดโทษและความผิดสำหรับความผิดที่กระทำลงโดยการสมคบกันตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปรวมทั้งความผิดที่กระทำลงโดยการร่วมกันกระทำความผิดตั้งแต่ 3 คนขึ้นไปหรือโดยสมาชิก ขององค์กรอาชญากรรม (มาตรา 9 และมาตรา 10)
- (4) กำหนดให้ความผิดฐานค้ามนุษย์แม้กระทำความผิดนอกราชอาณาจักร ก็สามารถ ลงโทษผู้กระทำความผิดในราชอาณาจักรได้ ตามหลักการลงโทษอำนาจสากล
- (5) กฎหมายกำหนดโทษหนักขึ้นกรณีผู้กระทำความผิดเป็นผู้มีตำแหน่งหน้าที่ เช่น เป็นเจ้าพนักงานสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ข้าราชการ เป็นต้น (มาตรา 13 และ มาตรา 14)
- (6) กฎหมายได้กำหนดให้ความผิดฐานค้ามนุษย์เป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมาย ฟอกเงิน (มาตรา 14)

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ได้กำหนดองค์ประกอบ ความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ มีดังนี้

- (1) ความผิดฐานค้ามนุษย์ (ตามมาตรา 6)
 - กระทำกับบุคคลทั่วไป มีองค์ประกอบ 3 ข้อ ดังนี้
 - (1.1) มีการกระทำ

“จัดหา ซื้อ ขาย จำหน่าย พามาจากหรือส่งไปยังที่ใด หน่วงเหนี่ยวกักขัง จัดให้อยู่อาศัย หรือรับไว้”
 - (1.2) มีวิธีการ

“ข่มขู่ ใช้กำลังบังคับ ลักพาตัว น้อฉล หลอกลวง ใช้อำนาจโดยมิชอบ ใช้อำนาจครอบงำด้วยภาวะอ่อนด้อย ชูเชิญ ให้เงินหรือผลประโยชน์อื่นแก่ผู้ปกครองหรือผู้ดูแล”
 - (1.3) มีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ

“แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ 8 รูปแบบ ได้แก่

1. การค้าประเวณี
2. การผลิตหรือเผยแพร่สื่อลามก
3. ประโยชน์ทางเพศรูปแบบอื่น
4. การเอาคนลงเป็นทาส
5. การนำคนมาขอตาน
6. การตัดอวัยวะเพื่อการค้า
7. การบังคับใช้แรงงานหรือบริการตามมาตรา 6/1
8. การอื่นใดที่คล้ายคลึงกันอันเป็นการขูดรีด”

กระทำกับเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปีมีองค์ประกอบ 2 ข้อ ดังนี้

- 1) มีการกระทำ และ
- 2) มีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ

(2) ความผิดฐานบังคับใช้แรงงานหรือบริการ (ตามมาตรา 6/1)*

กระทำกับบุคคลทั่วไป มีองค์ประกอบ 3 ข้อ ดังนี้

- 1) ข่มขืนใจผู้อื่นให้ทำงานหรือบริการ (มีสภาพการเป็นนายจ้าง/ลูกจ้าง และ

มีการบังคับให้ทำงาน)

- 2) โดยวิธีการ ได้แก่

- 2.1) ทำให้กลัวว่าจะเกิดอันตรายต่อตนเองหรือของผู้อื่น
- 2.2) ชูขู่ขู่
- 2.3) ใช้กำลังประทุษร้าย
- 2.4) ยึดเอกสารสำคัญประจำตัวไว้
- 2.5) นำภาระหนี้สินมาผูกมัด และ
- 2.6) คล้ายคลึงกับการกระทำ (1) - (5)

- 3) อยู่ในสถานะที่ไม่สามารถขจัดหนี้ได้

*ความผิดตามมาตรา 6/1 ไม่ใช่ความผิดฐานค้ามนุษย์ แต่เป็นการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ รูปแบบที่ 7 และจะกลายเป็นความผิดฐานค้ามนุษย์ หากพบข้อเท็จจริงตามองค์ประกอบข้อ 1) + 2) ของมาตรา 6 ร่วมด้วย)

(3) การบังคับใช้แรงงานหรือบริการไม่ใช้บังคับกับ 4 กรณี (ตามมาตรา 6/2)

- 1) การรับราชการทหาร
- 2) งานตามรัฐธรรมนูญหรือตามกฎหมาย
- 3) งานระหว่างต้องโทษตามคำพิพากษาของศาล และ

4) งานป้องกันภัยพิบัติหรือสถานการณ์ฉุกเฉิน

(4) การช่วยเหลือคุ้มครองผู้เสียหายจากการบังคับใช้แรงงานหรือบริการ (ตามมาตรา 14/1)

กำหนดให้นำมาตรการในการคุ้มครองเยียวยาผู้เสียหายจากค้ำมนุษย์และวิธีพิจารณาคดีค้ำมนุษย์มาใช้บังคับกับการกระทำความผิดฐานบังคับใช้แรงงานหรือบริการ เพื่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการกับผู้เสียหายจากการถูกบังคับใช้แรงงานหรือบริการตามแนวทางเดียวกับผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์ ซึ่งความผิดดังกล่าวเป็นการกระทำละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แฝงอยู่ กล่าวคือ มนุษย์ไม่ใช่สินค้าข้อมไม่สามารถซื้อขายกันได้ การซื้อขายมนุษย์หรือการบังคับใช้แรงงานนั้น ข้อมแสวงให้เห็นถึงว่าเป็นการลดทอนคุณค่าของความเป็นมนุษย์เป็นสิ่งของ เครื่องมือ มิใช่มนุษย์ การกระทำความผิดดังกล่าวจึงเป็นการละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างชัดเจน

องค์กรที่เกี่ยวข้องตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ พ.ศ. 2551 คือ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (ทั้งกองกำกับการสวัสดิภาพเด็กและสตรี (กก.คส) กองบังคับการปราบปรามการค้ำมนุษย์ (ป.คม.) กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน (ตชด.) และสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง (ตม.)), กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงาน, กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, กรมสอบสวนคดีพิเศษ, กรมการปกครอง, กองทัพบก, กองทัพเรือ, กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.), กรมประมง, สำนักงานอัยการสูงสุด, สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (สำนักงาน ป.ป.ง.), สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (สำนักงาน ป.ป.ช.), สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (สำนักงาน ป.ป.ท.), กระทรวงการต่างประเทศ, กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม และแพทยสภา

มาตรการที่นำมาใช้ในการลงโทษตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ พ.ศ. 2551 มีดังนี้

(1) โทษความผิดฐานค้ำมนุษย์ (ตามมาตรา 52 และมาตรา 53/1)

1. ความผิดตามมาตรา 6 จำคุกตั้งแต่ 4 - 12 ปี และปรับตั้งแต่ 400,000 - 1,200,000 บาท
2. หากเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายสาหัส จำคุกตั้งแต่ 8 - 20 ปี และปรับตั้งแต่ 800,000 - 2,000,000 บาท หรือจำคุกตลอดชีวิต
3. เป็นเหตุให้ถึงแก่ความตาย จำคุกตลอดชีวิต หรือประหารชีวิต

(2) โทษความผิดฐานบังคับใช้แรงงานหรือบริการ (ตามมาตรา 52/1)

1. ความผิดตามมาตรา 6/1 จำคุกตั้งแต่ 6 เดือน - 4 ปี และปรับตั้งแต่ 50,000 - 400,000 บาท ต่อผู้เสียหาย 1 คน

2. เป็นเหตุให้ได้รับอันตรายสาหัส จำคุกตั้งแต่ 8 - 20 ปี และปรับตั้งแต่ 800,000 - 2,000,000 บาท หรือจำคุกตลอดชีวิต

3. เป็นเหตุให้ถึงแก่ความตาย จำคุกตลอดชีวิต หรือประหารชีวิต

จากบทกำหนดโทษที่ปรากฏในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 จะเป็นมาตรการทางอาญาทั้งหมด

3) พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558

พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 เป็นกฎหมายที่กำหนดหลักการและเหตุผลว่า เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์การใช้สิทธิชุมนุมสาธารณะให้ชัดเจนและโดยสอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองที่ประเทศไทยเป็นภาคี ทั้งนี้ เพื่อให้การชุมนุมสาธารณะเป็นไปด้วยความสงบเรียบร้อย ไม่กระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของชาติ ความปลอดภัยสาธารณะ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีตลอดจนสุขอนามัยของประชาชน หรือความสะดวกของประชาชนที่จะใช้ที่สาธารณะ และไม่กระทบกระเทือนสิทธิและเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น

สาระสำคัญเป็นกฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์การชุมนุมสาธารณะให้ชัดเจนและสอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองที่ประเทศไทยเป็นภาคี โดยมีสาระสำคัญ คือ

(1) ขอบเขตการบังคับใช้กฎหมายกฎหมายนี้ ไม่ใช้บังคับแก่การชุมนุมสาธารณะดังต่อไปนี้

1. การชุมนุมเนื่องในงานพระราชพิธีและงานรัฐพิธีการชุมนุมเพื่อประกอบพิธีกรรมทางศาสนาหรือกิจกรรมตามประเพณีหรือตามวัฒนธรรมแห่งท้องถิ่น การชุมนุมเพื่อจัดแสดงมหรสพ กีฬา ส่งเสริมการท่องเที่ยว หรือกิจกรรมอื่นเพื่อประโยชน์ทางการค้าปกติ การชุมนุมภายในสถานศึกษาการชุมนุม หรือการประชุมตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย หรือการประชุมสัมมนาทางวิชาการของสถานศึกษาหรือหน่วยงานที่มีวัตถุประสงค์ทางวิชาการ การชุมนุมสาธารณะในระหว่างเวลาที่มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินหรือประกาศใช้กฎอัยการศึก และการชุมนุมสาธารณะที่จัดขึ้นเพื่อประโยชน์ในการหาเสียงเลือกตั้งในช่วงเวลาที่มีการเลือกตั้ง แต่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

(2) บทนิยามที่สำคัญ

“การประชุมชุมสาธารณะ” หมายความว่า การชุมนุมของบุคคลในที่สาธารณะเพื่อเรียกร้องสนับสนุน คัดค้าน หรือแสดงความคิดเห็นในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยแสดงออกต่อประชาชนทั่วไป และบุคคลอื่นสามารถร่วมการประชุมนั้นได้ไม่ว่าการประชุมนั้นจะมีการเดินขบวนหรือเคลื่อนย้ายด้วยหรือไม่

“ที่สาธารณะ” หมายความว่า ที่ดินหรือสิ่งปลูกสร้างอันเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินที่ใช้เพื่อสาธารณะประโยชน์หรือสงวนไว้เพื่อประโยชน์ร่วมกันหรือที่หน่วยงานของรัฐมิได้เป็นเจ้าของแต่เป็นผู้ครอบครองหรือใช้ประโยชน์บรรดาซึ่งประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้รวมตลอดทั้งทางหลวงและทางสาธารณะ

“ผู้จัดการชุมนุม” หมายความว่า ผู้จัดให้มีการชุมนุมสาธารณะ และให้หมายความรวมถึงผู้ประสงค์จะจัดการชุมนุมสาธารณะ และผู้ซึ่งเชิญชวนหรือนัดให้ผู้อื่นมาร่วมการประชุมสาธารณะ โดยแสดงออกหรือมีพฤติการณ์ทำให้ผู้อื่นเข้าใจว่าตนเป็นผู้จัดหรือร่วมจัดให้มีการชุมนุมนั้น

“ผู้ชุมนุม” หมายความว่า รวมถึงผู้จัดการชุมนุม และผู้เข้าร่วมการประชุมสาธารณะไม่ว่าจะเข้าร่วมการประชุมสาธารณะนั้นตามคำเชิญชวนหรือการนัดของผู้จัดการชุมนุมหรือไม่

“หน่วยงานของรัฐ” หมายความว่า ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์การของรัฐบาล องค์การมหาชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานอื่นของรัฐ

“ผู้รับแจ้ง” หมายความว่า หัวหน้าสถานีตำรวจแห่งท้องที่ที่มีการชุมนุมสาธารณะหรือบุคคลอื่น ทั้งนี้ ตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดให้เป็นผู้มีหน้าที่รับแจ้งการประชุมสาธารณะตามพระราชบัญญัตินี้

(3) บททั่วไป

1. กำหนดให้การชุมนุมสาธารณะต้องเป็นไปโดยสงบและปราศจากอาวุธและการใช้สิทธิและเสรีภาพของผู้ชุมนุมต้องอยู่ภายใต้บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญและกฎหมาย

2. กำหนดสถานที่ต้องห้ามในการจัดการชุมนุมสาธารณะ

3. กำหนดให้การชุมนุมสาธารณะต้องไม่กีดขวางทางเขาออก หรือรบกวนการปฏิบัติงานหรือการใช้บริการสถานที่ตามที่กฎหมายกำหนด

4. กำหนดให้หน่วยงานของรัฐอาจจัดให้มีสถานที่เพื่อใช้สำหรับการชุมนุมสาธารณะ

(4) การแจ้งการชุมนุมสาธารณะ

1. กำหนดให้ผู้ประสงค์จะจัดการชุมนุมต้องแจ้งวัตถุประสงค์และวัน ระยะเวลา และสถานที่ชุมนุมต่อผู้รับแจ้งก่อนเริ่มการชุมนุมไม่น้อยกว่า 24 ชั่วโมง
2. กำหนดหลักเกณฑ์ให้ผู้รับแจ้งมีคำสั่งห้ามชุมนุม การอุทธรณ์และพิจารณา วินิจฉัยอุทธรณ์
3. กำหนดหลักเกณฑ์การขอผ่อนผันกรณีไม่สามารถแจ้งการชุมนุมได้ภายใน กำหนดเวลาก่อนเริ่มการชุมนุมไม่น้อยกว่า 24 ชั่วโมง
4. กำหนดให้ผู้รับแจ้งและผู้รับคำขอผ่อนผันเป็นเจ้าพนักงานตามประมวล กฎหมายอาญา

5. กำหนดกรณีถือว่าเป็นการชุมนุมสาธารณะที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

(5) หน้าที่ของผู้จัดการชุมนุมและผู้ชุมนุม

1. กำหนดหน้าที่ของผู้จัดการชุมนุม
2. กำหนดหน้าที่ของผู้ชุมนุม
3. กำหนดให้ผู้ชุมนุมจะเดินขบวนหรือเคลื่อนย้ายการชุมนุมได้ต่อเมื่อได้แจ้ง ล่วงหน้าต่อหัวหน้าสถานีตำรวจซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบดูแลการชุมนุมสาธารณะนั้นเป็นการล่วงหน้า
4. กำหนดให้ผู้ชุมนุมต้องเลิกการชุมนุมสาธารณะภายในระยะเวลาที่ผู้จัดการ ชุมนุมได้แจ้งไว้ต่อผู้รับแจ้ง และหากประสงค์จะให้มีการชุมนุมต่อไปให้แจ้งขอขยายระยะเวลา ต่อผู้รับแจ้ง ภายในเวลา 24 ชั่วโมงก่อนสิ้นสุดระยะเวลาที่ผู้จัดการชุมนุมได้แจ้งไว้

(6) การคุ้มครองความสะดวกของประชาชนและการดูแลการชุมนุมสาธารณะ

1. กำหนดเจ้าพนักงานดูแลการชุมนุมสาธารณะและอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงาน ดูแลการชุมนุมสาธารณะ
2. กำหนดให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติและหน่วยงานประชาสัมพันธ์ของรัฐ จัดหรือประสานให้มีการประชาสัมพันธ์เป็นระยะเพื่อให้ประชาชนได้รับผลกระทบจากการชุมนุม น้อยที่สุด
3. กำหนดให้เจ้าพนักงานดูแลการชุมนุมสาธารณะดำเนินการในกรณีมีการ ชุมนุมสาธารณะที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ฝ่าฝืนกฎหมาย หรือไม่ปฏิบัติที่กฎหมายกำหนด
4. กำหนดให้ศาลพิจารณาคำขอให้มีคำสั่งให้ผู้ชุมนุมเลิกการชุมนุมสาธารณะ เป็นการเร่งด่วน และให้คำสั่งศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคให้เป็นที่สุด
5. กำหนดหลักเกณฑ์การประกาศพื้นที่ควบคุม และกำหนดผู้รับผิดชอบ ควบคุมสถานการณ์เพื่อให้มีการเลิกการชุมนุมสาธารณะตามคำสั่งศาล

6. กำหนดอำนาจของผู้ควบคุมสถานการณ์และผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากผู้ควบคุมสถานการณ์ดำเนินการให้มีการเลิกการชุมนุมสาธารณะ หากยังคงมีผู้ชุมนุมอยู่ในพื้นที่ควบคุมหรือเข้าไปในพื้นที่ควบคุมโดยมิได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานดูแลการชุมนุมสาธารณะ

7. กำหนดให้เจ้าพนักงานดูแลการชุมนุมสาธารณะมีอำนาจสั่งให้ผู้ชุมนุมยุติการกระทำใด ๆ ที่มีลักษณะรุนแรงและอาจเป็นอันตรายแก่ชีวิตร่างกายจิตใจ หรือทรัพย์สินของผู้อื่นจนเกิดความวุ่นวายขึ้นในบ้านเมือง

8. กำหนดให้เจ้าพนักงานดูแลการชุมนุมสาธารณะผู้ควบคุมสถานการณ์ผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากผู้ควบคุมสถานการณ์หรือผู้ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งของบุคคลดังกล่าวเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาและเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

(7) บทกำหนดโทษ ผู้ใดฝ่าฝืน ไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ต้องรับโทษตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้

พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 ได้กำหนดองค์ประกอบความผิดโดยสรุปในหมวด 5 บทกำหนดโทษ ปรากฏว่า เป็นการกำหนดองค์ประกอบความผิดของผู้ชุมนุม ผู้จัดการชุมนุม ที่ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ของพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558

องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องตามพระราชบัญญัตินี้ คือ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

มาตรการที่นำมาใช้ในการลงโทษนั้น บทบัญญัติได้กำหนดบทลงโทษผู้ชุมนุมหรือผู้จัดการชุมนุมที่ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ตามพระราชบัญญัตินี้ ถึง 8 มาตรา จากทั้งหมด 9 มาตรา (มาตรา 34 เป็นการกำหนดโทษของผู้ใดไม่ได้รับมอบหมายจากเจ้าพนักงานดูแลการชุมนุมสาธารณะ หรือผู้ควบคุมสถานการณ์หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากผู้ควบคุมสถานการณ์ให้ปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้พาอาวุธเข้าไปในที่ชุมนุม ไม่ว่าจะได้รับอนุญาตให้มีอาวุธนั้นติดตัวหรือไม่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ถ้าอาวุธตามวรรคหนึ่งเป็นอาวุธปืน วัตถุระเบิด หรือวัตถุอื่นใดอันมีสภาพคล้ายคลึงกัน ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ) โดยทั้งหมดเป็นโทษทางอาญา ไม่ว่าจะเป็นริบทรัพย์ ปรับ และจำคุก แต่กลับไม่มีมีการกำหนดโทษผู้สลายการชุมนุมที่ไม่เป็นไปตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในกฎหมายฉบับดังกล่าวแต่อย่างใด ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่จะคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ชุมนุม

2.2.4 พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานในงานประมง พ.ศ. 2562

พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานในงานประมง พ.ศ. 2562 เป็นกฎหมายที่กำหนดหลักการและเหตุผลว่า เพื่อเป็นการกำหนดหน้าที่ของเจ้าของเรือและการปฏิบัติหน้าที่ของแรงงานประมงให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล เพื่อคุ้มครองสิทธิของแรงงานประมงและป้องกันการบังคับใช้แรงงานในงานประมงที่มีความแตกต่างจากการทำงานของลูกจ้างทั่วไป เนื่องจากมีความเสี่ยงภัยทางทะเลและมีระยะเวลาทำงานต่อเนื่องเป็นเวลานาน ตลอดจนเพื่อเป็นการอนุวัติการให้เป็นไปตามอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ ฉบับที่ 188 ว่าด้วยการทำงานในภาคประมง ค.ศ. 2007

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานในงานประมง พ.ศ. 2562 เป็นกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิของแรงงานประมงและป้องกันการบังคับใช้แรงงานในงานประมงที่yakต่อการตรวจสอบและสอดส่องพฤติกรรมของนายจ้างหรือได้กั้งเรือเนื่องจากสภาพการทำงานที่หนักและอยู่ท่ามกลางทะเลเป็นเวลานาน โดยมีบทบัญญัติโดยสรุปว่า ข้อยกเว้นการคุ้มครองในการทำประมงบางประเภท กำหนดให้เจ้าของเรือ แรงงานประมง และผู้ควบคุมเรือต้องปฏิบัติตามกฎหมายนี้และกฎหมายเฉพาะ เช่น กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน การทำงานคนต่างด้าว การจัดหางานและคุ้มครองคนหางาน เงินทดแทน การประมง และกฎหมายการเดินทางเรือในน่านน้ำไทย และหากมีข้อพิพาทให้ฟ้องคดีต่อศาลแรงงาน กำหนดหลักเกณฑ์ในการทำงานบนเรือประมงต้องมีใบรับรองแพทย์แสดงว่ามีความพร้อม โดยเฉพาะด้านการได้ยิน และด้านการมองเห็น กำหนดหน้าที่เจ้าของเรือในการส่งแรงงานประมงกลับ เมื่อมีเหตุตามที่กำหนดเกิดขึ้นนอกน่านน้ำไทยหรือ ณ ต่างประเทศ โดยให้เจ้าของเรือเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายทั้งไปและกำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจดำเนินการ หากเจ้าของเรือไม่ดำเนินการส่งแรงงานประมงกลับ กำหนดให้เจ้าของเรือมีหน้าที่ต้องชำระค่าบริการและค่าใช้จ่ายในการจัดหางานสำหรับแรงงานประมง กำหนดให้เจ้าของเรือประมงจัดให้แรงงานได้รับสิทธิประโยชน์ด้านสุขภาพและสวัสดิการด้านต่าง ๆ กำหนดให้เรือประมงที่มีคาดฟ้าและมีขนาดตามที่บทบัญญัติกำหนดต้องจัดให้มีที่พักอาศัยบนเรือตามที่กำหนดในกฎหมายว่าด้วยการเดินเรือในน่านน้ำไทย กำหนดห้ามเจ้าของเรือเลิกจ้างแรงงานประมงเพราะเหตุร้องเรียนเจ้าของเรือ และกำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในการตรวจเรือ มีคำสั่งห้ามนำเรือออกทำการประมง และมีบทกำหนดโทษเฉพาะในกรณีผิดฐานขัดขวางหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ โดยต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปีหรือปรับตั้งแต่ 20,000 - 50,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้กรรมการ ผู้จัดการ หรือผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลต้องรับผิดชอบร่วมกับนิติบุคคลที่ทำผิดกฎหมาย โดยให้คณะกรรมการเปรียบเทียบมีอำนาจเปรียบเทียบ

จึงจะเห็นได้ว่า พระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดองค์ประกอบความผิดแค่เพียงเรื่องเดียว คือ มาตรา 18 การขัดขวางหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการขึ้นไปบนเรือประมง หรือเข้าไปในสถานที่ประกอบกิจการของเจ้าของเรือเพื่อตรวจสอบสภาพการทำงาน สภาพการจ้าง และสภาพความเป็นอยู่ สอบถามข้อเท็จจริง และรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการตรวจสอบหรือพิสูจน์ข้อเท็จจริง มีหนังสือสอบถามหรือเรียกเจ้าของเรือ แรงงานประมง หรือบุคคลซึ่งเกี่ยวข้องมาชี้แจงข้อเท็จจริง หรือให้ส่งเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้อง เพื่อประกอบการพิจารณา ดำเนินการ มีคำสั่งเป็นหนังสือให้เจ้าของเรือหรือแรงงานประมงปฏิบัติให้ถูกต้อง หรือมีคำสั่งเป็นหนังสือห้ามนำเรือออกทำการประมงในกรณีที่เรือมีสภาพไม่ปลอดภัย หรือเจ้าของเรือไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ขั้นต่ำในการทำงาน การปฏิบัติหน้าที่ ที่พักอาศัย อาหาร การคุ้มครองความปลอดภัย และสุขอนามัยในการทำงานบนเรือประมง หรือการจัดสวัสดิการในการทำงาน หรือไม่ปฏิบัติตาม หรือฝ่าฝืนไม่แสดงบัตรประจำตัวต่อเจ้าของเรือ หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง และเจ้าของเรือหรือผู้เกี่ยวข้อง ต้องไม่กระทำหรืองดเว้นกระทำการใดอันเป็นเหตุให้พนักงานเจ้าหน้าที่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

องค์กรที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานในงานประมง พ.ศ. 2562 คือ กรมเจ้าท่า กรมประมง กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ และสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

มาตรการที่นำมาใช้ในการลงโทษ ตามหมวด 4 บทกำหนดโทษ ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว ฐานความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวมีเพียงฐานเดียว คือ ตามมาตรา 18 ซึ่งระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือ ปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้เปรียบเทียบได้รวมไปถึงการลงโทษกรรมการ หรือผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลด้วย

ส่วนเรื่องโทษนั้นมีเพียงการลงโทษทางอาญา แต่สามารถเปรียบเทียบแทนการดำเนินคดีได้

บทบัญญัติกฎหมายที่ได้กล่าวมาข้างต้นเป็นกฎหมายเฉพาะที่เมื่อเกิดการกระทำผิดตามที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมายเฉพาะฉบับใดก็จะมี การดำเนินคดีตามฐานความผิดในกฎหมายเฉพาะฉบับนั้น โดยในขณะเดียวกันในลักษณะของพฤติการณ์ของการกระทำความผิดตามกฎหมายเฉพาะเหล่านั้นมีลักษณะของการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แฝงอยู่ด้วย เพราะฉะนั้นเมื่อมีการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่แฝงอยู่นั้น ก็จะไม่มีความหมายที่จะเป็นฐานในการฟ้องดำเนินคดีในส่วนของการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้ จึงเป็นการแสดงให้เห็นว่าประเทศไทยไม่สามารถคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและเป็นการไม่สามารถลงโทษผู้กระทำละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้

กฎหมายที่กล่าวมานี้เป็นกฎหมายที่มีบทบัญญัติเฉพาะกับผู้กระทำผิดตามที่กฎหมายแต่ละฉบับกำหนดไว้เท่านั้นแต่หากพิจารณาถึงลักษณะของการกระทำผิดเหล่านั้นจะเห็นถึงการกระทำที่มีการละเมิดศักดิ์ความเป็นมนุษย์แฝงอยู่ด้วย

3. การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามกฎหมายมหาชนระหว่างประเทศและกฎหมายต่างประเทศ

3.1 การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในกฎหมายมหาชนระหว่างประเทศ

จากการที่ประเทศต่าง ๆ ได้รวมตัวกันจัดตั้งองค์การสหประชาชาติ (United Nations: UN) ในปี ค.ศ. 1945 (พ.ศ. 2488) เป็นองค์การระหว่างประเทศที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อรักษาสันติภาพและความมั่นคง การพัฒนาความสัมพันธ์ฉันมิตร บรรลุความร่วมมือระหว่างประเทศ และเป็นศูนย์กลางสำหรับการประสานงานของการกระทำของชาติต่าง ๆ ในระยะแรกหลังการจัดตั้งองค์การสหประชาชาติได้นำเอาปัญหามนุษยชาติที่ได้รับผลกระทบอย่างร้ายแรงจากการสงครามจากการได้รับการปฏิบัติที่ทารุณโหดร้ายและไม่เป็นธรรมโดยไม่คำนึงถึงความเป็นมนุษย์ของประเทศคู่สงครามมาสู่การประชุมร่วมกันระหว่างประเทศภาคี และได้ข้อตกลงร่วมกันในการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิขั้นพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนพึงมีให้เป็นรูปธรรมเพื่อให้มนุษย์ทุกคนไม่ว่าจะเป็นชนชาติใดจะได้รับการคุ้มครองที่เสมอภาคกัน โดยให้ถือว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ อันเป็นการนำแนวคิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของสำนักกฎหมายธรรมชาติมาพัฒนาเป็นกฎหมายในทางระหว่างประเทศที่ให้ความสำคัญในการคุ้มครองสิทธิของมนุษย์หรือสิทธิมนุษยชน คือ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights : UDHR, 1948 (พ.ศ. 2491)) และนำไปสู่การตรากฎหมายมหาชนระหว่างประเทศที่ได้นำแนวคิดการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิมนุษยชนมาทำเป็นข้อตกลงระหว่างประเทศอีกหลายฉบับ โดยที่ปฏิญญาสากลฉบับนี้เป็นกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศที่ส่งผลให้ประเทศภาคีได้นำเอาหลักสิทธิมนุษยชนมาตราเป็นกฎหมายภายในด้วย

1) ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (The Universal Declaration of Human Rights, 1948 : UDHR) (พ.ศ. 2491)

เป็นกฎหมายที่กำหนดหลักการและเหตุผลในอารัมภบท (Preamble) ได้ให้การยอมรับนับถือเกียรติศักดิ์ประจำตัว และสิทธิเท่าเทียมกันและโอนมิได้ของบรรดาสมาชิกทั้งหลายแห่งครอบครัว มนุษย์เป็นหลักมูลเหตุแห่งอิสรภาพ ความยุติธรรม และสันติภาพในโลก โดยที่การไม่นำพาและการเหยียดหยามต่อสิทธิมนุษยชน ยังผลให้มีการกระทำอันป่าเถื่อน ซึ่งเป็นการละเมิดมโนธรรมของมนุษยชาติอย่างร้ายแรง และได้มีการประกาศว่า ปณิธานสูงสุดของสามัญชน ได้แก่

ความต้องการให้มนุษย์มีชีวิตอยู่ในโลกด้วยอิสรภาพในการพูด และความเชื่อถือ และอิสรภาพพ้นจากความหวาดกลัวและความต้องการ โดยที่เป็นการจำเป็นอย่างยิ่งที่สิทธิมนุษยชนควรได้รับความคุ้มครองโดยหลักบังคับของกฎหมาย ถ้าไม่ประสงค์จะให้คนตกอยู่ในบังคับให้หันเข้าหาการขบถขัดแย้งต่อพระราชและการกดขี่เป็นวิถีทางสุดท้าย อันเป็นมาตรฐานร่วมกันแห่งความสำเร็จสำหรับบรรดาประชากรและประชาชาติทั้งหลาย เพื่อจุดหมายปลายทางที่ว่า เอกชนทุกคนและองค์การของสังคมทุกองค์การ โดยการรำลึกถึงปฏิญญานี้เป็นเบื้องต้น จะบากบั่นพยายามด้วยการสอนและศึกษา ในอันที่จะส่งเสริมการเคารพสิทธิและอิสรภาพเหล่านี้ และด้วยมาตรการอันก้าวหน้าทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ ในอันที่จะให้มีการยอมรับนับถือ และการปฏิบัติตามโดยสากลและอย่างเป็นทางการเป็นผลจริงจัง ทั้งในบรรดาประชาชนของรัฐสมาชิกด้วยตนเอง และในบรรดาประชาชนของดินแดนที่อยู่ใต้อำนาจของรัฐนั้น ๆ

โดยมีสาระสำคัญเป็นกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการเคารพสิทธิ และอิสรภาพของมนุษย์ มีบทบัญญัติทั้งหมด 30 มาตรา โดยสรุปปฏิญญาสากลฯ ได้กำหนดว่า ทุกคนเกิดมาเท่าเทียมกันตามกฎหมาย ไม่แบ่งแยก มีสิทธิในการมีชีวิต ไม่ตกเป็นทาส ไม่ถูกทรมาน มีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองทางกฎหมาย ไม่ถูกคุมขังโดยพลการ ได้รับการพิจารณาอย่างเป็นธรรม เป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าศาลจะตัดสิน มีสิทธิในความเป็นส่วนตัว มีเสรีภาพในการเดินทาง มีสิทธิที่จะลี้ภัย มีสิทธิที่จะมีสัญชาติ เสรีภาพในการแต่งงาน มีสิทธิในการครอบครองทรัพย์สิน มีเสรีภาพในการนับถือศาสนา มีเสรีภาพในการแสดงออก มีเสรีภาพในการชุมนุมอย่างสันติ การมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ การได้รับการดูแลและคุ้มครองจากรัฐ มีสิทธิในการทำงาน มีสิทธิในการพักผ่อน มีสิทธิในมาตรฐานการครองชีพที่ดี มีสิทธิในการศึกษา การมีส่วนร่วมทางวัฒนธรรม มีสิทธิในการรักษาสันติภาพระหว่างประเทศ การเคารพสิทธิของผู้อื่น และไม่มีใครสามารถพรากเอาสิทธิและเสรีภาพเหล่านี้ไปจากบุคคลใดบุคคลหนึ่งได้

บทบัญญัติดังกล่าวมีองค์การที่เกี่ยวข้อง คือ องค์การสหประชาชาติ และทุกรัฐภาคีสมาชิกแห่งองค์การสหประชาชาติ โดยไม่มีการกำหนดองค์ประกอบความผิด มาตรการที่นำมาใช้ในการลงโทษ และไม่มีบทกำหนดโทษ

2) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights : ICCPR, 1966 (พ.ศ. 2509))

เป็นกฎหมายที่กำหนดหลักการและเหตุผลว่า เพื่อผูกมัดภาคีให้ทำงานเพื่อมุ่งสู่การให้สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองแก่ปัจเจกบุคคลโดยกติการะหว่างประเทศฯ มีสาระสำคัญเป็นกฎหมายว่าด้วยพันธกรณีของรัฐด้านสิทธิมนุษยชนตามกฎหมายบัตรสหประชาชาติ รวมทั้งหน้าที่ของรัฐที่จะส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และได้รับสิทธิทั้งด้านพลเมือง การเมือง อย่างเท่าเทียมกัน

โดยมีการกำหนดสิทธิในการกำหนดเจตจำนงตนเอง (rights of self-determination) การเคารพและประกันสิทธิของบุคคล รวมถึงการห้ามการเลือกปฏิบัติ ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลทาง เชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง สัญชาติ สถานะทางเศรษฐกิจ สังคม ถิ่นกำเนิด หรือสภาพอื่นใด สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ได้แก่ สิทธิในการมีชีวิตอยู่ เสรีภาพจากการถูกทรมาน การห้ามบุคคลมิให้ตกอยู่ในภาวะเยี่ยงทาส การห้ามบุคคลมิให้ถูกจับกุม โดยตามอำเภอใจ การปฏิบัติต่อผู้ถูกกีดรอนเสรีภาพอย่างมีมนุษยธรรม การห้ามบุคคลถูกจำคุกด้วยเหตุที่ไม่สามารถชำระหนี้ตามสัญญาได้ เสรีภาพในการโยกย้ายถิ่นฐาน ความเสมอภาคของบุคคลภายใต้กฎหมาย การห้ามมิให้มีการบังคับใช้กฎหมายอาญาย้อนหลัง สิทธิการได้รับรองเป็นบุคคลตามกฎหมาย การห้ามแทรกแซงความเป็นส่วนตัว การคุ้มครองเสรีภาพทางความคิด เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออก การห้ามการโฆษณาชวนเชื่อเพื่อการสงครามหรือก่อให้เกิดความเกลียดชังทางเชื้อชาติ สิทธิที่จะชุมนุมอย่างสันติ การรวมกันเป็นสมาคม สิทธิของชายหญิงที่อยู่ในวัยที่เหมาะสมในการมีครอบครัว การคุ้มครองสิทธิเด็ก และการที่พลเมืองทุกคนมีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะ การรับรองว่าบุคคลทั้งปวงย่อมเสมอภาคกันตามกฎหมายและได้รับการคุ้มครองอย่างเท่าเทียมกัน การรับรองสิทธิของชนกลุ่มน้อยทางเผ่าพันธุ์ศาสนา และภาษาภายในรัฐ การจัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน (Human Rights Committee : HRC) ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในการตรวจสอบการปฏิบัติตามพันธกรณีที่กำหนดไว้ในกติกาฯ รวมถึงพันธกรณีในการเสนอรายงานของรัฐภาคี การยอมรับอำนาจของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน และขั้นตอนการพิจารณาข้อร้องเรียน การห้ามการตีความไปในทางขัดกับกฎหมายระหว่างประเทศอื่น ๆ รวมทั้งการมิให้ตีความในการที่จะลิดรอนสิทธิที่จะใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และการเข้าเป็นภาคีและการแก้ไขเพิ่มเติมกติกา

บทบัญญัติดังกล่าวมีองค์กรที่เกี่ยวข้อง คือ องค์การสหประชาชาติ และทุกรัฐภาคีสมาชิกแห่งองค์การสหประชาชาติ โดยไม่มีการกำหนดองค์ประกอบความผิด มาตรการที่นำมาใช้ในการลงโทษ และไม่มีบทกำหนดโทษ

3) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights : ICESCR, 1966 (พ.ศ. 2509))

เป็นกฎหมายที่กำหนดหลักการและเหตุผลว่า เพื่อผู้กัมดภาคีให้ทำงานเพื่อมุ่งสู่การให้สิทธิทางเศรษฐกิจ สิทธิทางสังคม และสิทธิทางวัฒนธรรม แก่ปัจเจกบุคคล กฎหมายฉบับนี้เป็นกฎหมายว่าด้วยพันธกรณีของรัฐด้านสิทธิมนุษยชนตามกฎหมายบัตรสหประชาชาติ รวมทั้งหน้าที่ของรัฐที่จะส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และได้รับสิทธิทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมอย่างเท่าเทียมกัน โดยมีการรับรองคุ้มครองคล้ายคลึงกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนฯ

โดยได้เพิ่มเติมในรายละเอียดของสาระของสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น เช่น สิทธิในการทำงานและมีเงื่อนไขการทำงานที่เหมาะสมเป็นธรรม สิทธิที่จะก่อตั้งสหภาพแรงงาน และสิทธิที่จะหยุดงาน สิทธิที่จะได้รับสวัสดิการและการประกันด้านสังคม การคุ้มครองและช่วยเหลือครอบครัว สิทธิที่จะมีมาตรฐานชีวิตที่ดีพอเพียง สิทธิที่จะมีสุขภาพะด้านกายและใจที่ดีที่สุดที่เป็นไปได้ สิทธิในการศึกษา สิทธิในวัฒนธรรมและประโยชน์จากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์

บทบัญญัติดังกล่าวมีองค์กรที่เกี่ยวข้อง คือ องค์การสหประชาชาติ และทุกรัฐภาคีสมาชิกแห่งองค์การสหประชาชาติ โดยไม่มีการกำหนดองค์ประกอบความผิด มาตรการที่นำมาใช้ในการลงโทษ และไม่มีบทกำหนดโทษ

การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิมนุษยชนตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิการเมือง และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เห็นได้ว่าต่างได้กำหนดเกี่ยวกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิมนุษยชนในด้านต่าง ๆ เพื่อให้ทุกประเทศทั่วโลกยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ เนื่องจากปัญหาการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิมนุษยชนถือเป็นภัยคุกคามที่สำคัญต่อความเป็นมนุษย์ และความเสมอภาคระหว่างบุคคล เพื่อการขจัดปัญหาความเหลื่อมล้ำ และการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมให้ดีขึ้น ดังนั้น เพื่อให้ลดปัญหาด้านการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่เพิ่มขึ้นในทุกวันและเพิ่มรูปแบบในการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไปตามยุคสมัยที่มีการนำเอาเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการกระทำการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่มีความสามารถในการส่งต่อข้อมูลด้วยความรวดเร็วและเกิดผลกระทบในวงกว้างมากยิ่งขึ้น ซึ่งจากการที่รัฐภาคีสมาชิกได้ลงนามและให้สัตยาบัน ทำให้ทุกประเทศจึงต้องอนุวัติกฎหมายภายในของประเทศในเป็นไปในแนวทางในการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิขั้นพื้นฐานตามหลักกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศไปในทางเดียวกัน

4) อนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน (The European Convention on Human Rights and Fundamental Freedom : ECHR, 1950 (พ.ศ. 2493))

อนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชนมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาและตระหนักถึงสิทธิมนุษยชนในยุโรป การพัฒนาระบบการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนระดับภูมิภาคที่ดำเนินการทั่วยุโรป โดยอนุสัญญานี้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนยุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และปรากฏการรับรองสิทธิขั้นพื้นฐาน ได้แก่ สิทธิในชีวิต การห้ามทรมาน การห้ามเป็นทาส และการใช้บังคับใช้แรงงาน สิทธิในเสรีภาพและความปลอดภัย สิทธิในการได้รับการพิจารณาจาก

ศาลอย่างเป็นธรรม สิทธิที่ได้รับการเคารพในชีวิตส่วนบุคคลและครอบครัว เสรีภาพในการแสดงออก เสรีภาพแห่งความคิด โนธรรมและศาสนา และสิทธิในทรัพย์สิน

5) ปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (ASEAN Human Rights Declaration : AHRD, 2012 (พ.ศ. 2555))

ปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน โดยได้รับการรับรองเมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2555 ในการประชุมผู้นำอาเซียนครั้งที่ 21 ณ กรุงพนมเปญ ราชอาณาจักรกัมพูชา โดยได้กำหนดการรับรองสิทธิมนุษยชนของชาวอาเซียนไว้โดยสรุปว่า สิทธิและเสรีภาพพื้นฐานที่บุคคลแต่ละคนพึงมีอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม โดยปราศจากการแบ่งแยก และได้รับรองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (Civil and Political Rights) และสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (Economic, Social and Cultural Rights) โดยเพิ่มเติมสิทธิในการพัฒนา (Right to Development) อันเป็นความจำเป็นของรัฐสมาชิกอาเซียนในการแสวงหาแนวทางการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมือง พร้อมทั้งสิทธิของบุคคลในการมีส่วนร่วม เกื้อหนุน ใช้สิทธิและได้รับประโยชน์อย่างเป็นธรรมจากการพัฒนาดังกล่าว อีกทั้งยังได้รับรองสิทธิเพิ่มเติมหลายประการจากปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (UDHR) ไม่ว่าจะเป็นสิทธิในสิ่งแวดล้อม สิทธิในข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล สิทธิในสันติภาพ และสิทธิของผู้ติดเชื้อเอดส์และเอชไอวี (HIV/AIDS) ที่จะไม่ถูกเลือกปฏิบัติและสร้างตราบาป เป็นต้น

3.2 การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในกฎหมายต่างประเทศ

มีหลายประเทศที่ให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิมนุษยชนของคนในประเทศที่การวิจัยได้นำมาวิเคราะห์เพื่อชี้ถึงแนวทางในการคุ้มครอง คือ สาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร และราชอาณาจักรนิวซีแลนด์

1) การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของสหราชอาณาจักร

สหราชอาณาจักรมีบทบัญญัติที่มีแนวคิดในการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิมนุษยชนฉบับแรก คือ มหากฎบัตร ค.ศ. 1215 (Magna Carta, 1215 (พ.ศ. 1758)) โดยเป็นข้อตกลงปฏิรูปอำนาจกษัตริย์ เนื่องจากกษัตริย์ในสมัยนั้นมีพฤติกรรมเป็นทรราชย์ใช้อำนาจกดขี่ปราบปราม ลักพา คุมขัง ทรมาน ประชาชนอย่างทารุณ และซูดริตภายีตามอำเภอใจ และดูแลอำนาจอย่างป่าเถื่อน สร้างความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนทุกหย่อมหญ้า ซึ่งมหากฎบัตรนี้ได้บังคับให้กษัตริย์ทรงสละสิทธิบางอย่าง และยอมรับกระบวนการทางกฎหมายบางอย่าง มีบทบัญญัติ 63 มาตรา แต่หลักที่สำคัญ คือ หลักการกษัตริย์จะต้องอยู่ภายใต้กฎหมายเดียวกันกับประชาชน โดยรับรองสิทธิพลเมืองให้เท่าเทียม มีสิทธิเสรีภาพทั้งในตัวบุคคลและในการครอบครองทรัพย์สิน

มีกำหนดให้จัดกระบวนการได้สวนอย่างเป็นทางการ และหลัก No taxation without representation ที่ระบุว่ากษัตริย์จะเรียกเก็บภาษีจากประชาชนได้ก็ต่อเมื่อได้รับความยินยอมจากประชาชนส่วนใหญ่เท่านั้น และเกิดหลักการสำคัญ คือ “จะไม่มีบุคคลที่ถูกกักขัง หน่วงเหนี่ยว โดยปราศจากอิสรภาพ หรือถูกยึด ชุ่กรร โขก ทรัพย์สิน โดยปราศจากคำตัดสินของศาล” จนนำไปสู่การพัฒนาในคำร้องขอสิทธิฟ้องร้องรัฐ ค.ศ. 1628 (Petition Of Rights, 1628 (พ.ศ. 2173)) โดยมีหลักการสำคัญในการกำหนดห้ามกษัตริย์เก็บภาษีโดยมิได้รับอนุมัติจากรัฐสภา ห้ามใช้กฎอัยการศึก (Martial Law) ในยามปกติ ห้ามจำคุกบุคคลใดโดยไม่มีเหตุอันชอบธรรม และห้ามใช้กำลังทหารกับพลเรือน จึงทำให้ชาวอังกฤษได้รับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพเพิ่มมากยิ่งขึ้นอีกขั้นหนึ่ง และมีเอกสารที่สำคัญที่ได้แสดงถึงการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในด้านความยุติธรรม คือ Writ of Habeas Corpus ที่เป็นหมายศาลเพื่อแสดงสาเหตุแห่งการควบคุมตัวบุคคล ต่อมาได้เกิดร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยสิทธิพื้นฐานของพลเมือง ค.ศ. 1689 (Bill Of Rights, 1689 (พ.ศ. 2232)) ที่ได้พัฒนาการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน กล่าวคือ ได้มีการพัฒนาสิทธิของประชาชน เช่น เสรีภาพในการพูด และการอภิปรายหรือการต่อรองในรัฐสภา การกำหนดค่าประกันตัวผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยในอัตราที่สูงเกินสมควร การลงโทษปรับในอัตราที่สูงจนเกินเหตุ ตลอดจนการลงโทษอาญาอย่างโหดร้ายทารุณหรือผิดธรรมชาติย่อมมิอาจกระทำได้ การห้ามส่งมอบหรือสัญญาว่าจะส่งมอบทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับเงินค่าปรับหรือทรัพย์สินที่ยึดมาได้จากบุคคล เป็นต้น จนนำไปสู่พระราชบัญญัติสิทธิมนุษยชนแห่งสหราชอาณาจักร (Human Rights Act of United Kingdom, 1998 (พ.ศ. 2541)) ที่เป็นกฎหมายที่กำหนดหลักการใหม่ ดังนี้

- (1) การดำเนินการกรณีองค์การรัฐใช้อำนาจโดยมิชอบ
- (2) การเยียวยาโดยศาล
- (3) การประกันความมีอยู่ของสิทธิมนุษยชน ไม่ว่าจะเป็สิทธิในการแสดงออก สิทธิในความคิด ความเชื่อ และการนับถือศาสนา
- (4) ข้อสงวนในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย และระยะเวลาในการแก้ไขปรับปรุงบทบัญญัติเพื่อให้ทันสมัย ทนต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคม
- (5) สิทธิในการยื่นคดีสู่ศาลสิทธิมนุษยชน

ทั้งนี้ ยังปรากฏในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพ (The Convention Rights and Freedoms) ที่ได้กำหนดเกี่ยวกับสิทธิในชีวิต การต่อต้านการทรมาน การเป็นทาส และการบังคับใช้แรงงาน สิทธิในอิสรภาพและความปลอดภัย สิทธิในการได้รับการพิจารณาอย่างเป็นธรรม การห้ามลงโทษหากปราศจากกฎหมาย สิทธิในการเคารพชีวิตส่วนตัวและครอบครัว เสรีภาพในความคิด ความเชื่อ และการนับถือศาสนา เสรีภาพในการแสดงออก เสรีภาพในการจัดตั้งกลุ่มและรวมกลุ่ม สิทธิในการ

แต่งงาน การต่อต้านการเลือกประติบัติที่ไม่เป็นธรรม สิทธิในการป้องกันทรัพย์สิน สิทธิการศึกษา สิทธิในการเลือกตั้ง การยกเลิกโทษประหารชีวิต การเยียวยา เป็นต้น

2) การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของสหรัฐอเมริกา

นับแต่เกิดการประกาศอิสรภาพแห่งสหรัฐอเมริกาตามคำประกาศอิสรภาพแห่งสหรัฐอเมริกา ค.ศ. 1776 (United States Declaration of Independence, 1776 (ค.ศ. 2319)) เป็นแถลงการณ์ที่พยายามอธิบายความเป็นเอกราชของสหรัฐอเมริกาโดยลำดับความเดือดร้อนของอาณานิคมจากการกระทำของกษัตริย์ของสหราชอาณาจักรในขณะนั้น โดยได้ยืนยันแนวคิดสิทธิธรรมชาติ ตลอดจนสิทธิในการปฏิวัติ ซึ่งมาจากปรัชญาแนวคิดในเรื่องสัญญาประชาคมของจอห์น ล็อก (John Locke) โดยอาศัยหลักการที่ว่า "เมื่อผู้ปกครองไม่ตั้งอยู่ในธรรม (ทรราชย์)... ประชาชนย่อมมีสิทธิโค่นล้มการปกครองนั้น และตั้งรัฐบาลของประชาชนขึ้นมาใหม่ อันมีมูลเหตุมาจากการที่สหราชอาณาจักรใช้นโยบายการค้าอย่างไม่ยุติธรรมกับอาณานิคม กล่าวคือ ใช้วิธีซื้อจากอาณานิคมในราคาถูกลงมาแล้วนำไปขายต่อในประเทศภาคพื้นยุโรปในราคาเพิ่มหลายเท่าตัว ทำให้ชาวอาณานิคมไม่พอใจ ก่อให้เกิดการประท้วงที่เรียกว่า "การชุมนุมงานเลี้ยงน้ำชาที่บอสตัน (Boston Tea Party) และต่อมาได้เกิดสงครามปฏิวัติอเมริกัน (American Revolution) จนในที่สุดฝ่ายสหรัฐอเมริกาได้ประกาศอิสรภาพได้ในวันที่ 4 กรกฎาคม ค.ศ. 1776 (พ.ศ. 2319) ซึ่งจากการที่สาธารณรัฐฝรั่งเศสเข้าช่วยฝ่ายอเมริกา ทำให้ทหารที่ร่วมรบในสงครามปฏิวัติอเมริกาได้ซึมซับแนวคิดและความต้องการอิสรภาพของชาวอเมริกันไป ก่อให้เกิดการปฏิวัติฝรั่งเศสในเวลาต่อมา

เมื่อพิจารณาเนื้อความในคำประกาศอิสรภาพแห่งสหรัฐอเมริกาฯ ปรากฏว่าการรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน มนุษย์ทุกคนถูกสร้างขึ้นมาอย่างเท่าเทียมกัน และมีสิทธิบางประการที่จะเพิกถอนมิได้ ในบรรดาสิทธิเหล่านั้น ได้แก่ ชีวิต เสรีภาพ และการแสวงหาความสุข เพื่อที่จะคุ้มครองสิทธิเหล่านั้นให้มั่นคง รัฐบาลจึงถูกสถาปนาขึ้นโดยได้อำนาจที่ยุติธรรมอันเนื่องมาจากความยินยอมของผู้ที่อยู่ใต้การปกครอง เมื่อใดก็ตามที่รูปแบบของรัฐบาลไม่เป็นไปโดยยุติธรรม ย่อมเป็นสิทธิของประชาชนที่จะเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกรัฐบาลแบบนั้นเสีย และสถาปนารัฐบาลขึ้นใหม่โดยให้มีรากฐานอยู่บนหลักการดังกล่าว และโดยการกำหนดอำนาจของรัฐบาลนั้นให้เป็นไปในแบบที่เห็นว่าจะมีผลต่อความปลอดภัยและความผาสุกของประชาชนมากที่สุด และนำไปสู่การตรารัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา ที่ได้ประกาศใช้เมื่อวันที่ 17 กันยายน ค.ศ. 1787 (พ.ศ. 2330) โดยมีหลักการและเหตุผล คือ เพื่อสร้างสหพันธ์ที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพื่อสถาปนาความยุติธรรม เพื่อประกันความสงบเรียบร้อยภายใน เพื่อจัดให้มีการป้องกันร่วมกัน เพื่อส่งเสริมสวัสดิการทั่วไป และเพื่อรักษาไว้ซึ่งความสุขสวัสดิ์แห่งเสรีภาพสำหรับมวลชนชาวเรา

และสำหรับอนุชนรุ่นหลัง เรา ประชาชนแห่งสหรัฐจึงให้บัญญัติและจัดตั้งรัฐธรรมนูญนี้ขึ้นไว้สำหรับสหรัฐอเมริกา

รัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกามีสาระสำคัญในส่วนของสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยผู้ร่างรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกาให้ความสำคัญกับหลักสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นอย่างมาก โดยรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกานั้น ได้บัญญัติข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับหลักสิทธิเสรีภาพไว้หลายประการ ไม่ว่าจะเป็นห้ามมิให้จับกุมราษฎรโดยไม่มีหมายจับ ต่อมาได้มีการบรรจุบทบัญญัติว่าด้วยสิทธิมนุษยชน โดยมีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพในการนับถือศาสนา ในการพูด เขียน สิทธิในการมีปิ่นไว้ครอบครอง สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาตามกระบวนการกฎหมายเมื่อถูกกล่าวหา เป็นต้น อีกทั้ง รัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกายังได้หลักการของการจัดตั้งรัฐบาลที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชน โดยแนวความคิดทางการเมืองที่สหรัฐอเมริกานำมาใช้ในการปกครองประเทศนั้น คือ หลักการประชาธิปไตย ซึ่งมีหัวใจสำคัญ คือ เป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน ดังนั้นการกำหนดรัฐธรรมนูญขึ้นมาบังคับใช้จะต้องยึดหลักนี้มาใช้ โดยเน้นว่าผู้ที่เข้ามาบริหารประเทศจะต้องเป็นตัวแทนของประชาชนโดยแท้จริง กล่าวคือ บุคคลเหล่านี้จะต้องได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนทั้งทางตรงและทางอ้อม กล่าวคือ รัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาได้กำหนดให้สมาชิกสภาองเกรสและประธานาธิบดีมาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน ส่วนคณะรัฐมนตรีและผู้พิพากษาศาลนั้นมาจากการเลือกตั้งโดยอ้อม กล่าวคือ มาจากการแต่งตั้งจากประธานาธิบดีซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยตรง โดยผู้ร่างรัฐธรรมนูญมีความเห็นว่ารัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งโดยประชาชนเป็นรัฐบาลที่เลวน้อยที่สุด นอกจากการที่ได้นำหลักการแบ่งแยกอำนาจออกเป็น 3 ส่วนแล้ว ยังมีการกำหนดให้มีการตรวจสอบและคานอำนาจกัน (Check and Balance) เช่น สภาองเกรสมีอำนาจในการออกพระราชบัญญัติ แต่ประธานาธิบดีมีสิทธิยับยั้งพระราชบัญญัตินั้นได้ (Veto) หรือประธานาธิบดีมีอำนาจในการแต่งตั้งผู้พิพากษาสูงสุดและคณะรัฐมนตรี แต่การเสนอเพื่อแต่งตั้งนั้นต้องได้รับความเห็นชอบจากวุฒิสภาเสียก่อน หรือการที่สภาองเกรสมีสิทธิที่จะกล่าวโทษผู้พิพากษาได้ เมื่อมีเหตุหรือมลทินมัวหมอง หรือการที่ศาลสูงสุดมีอำนาจที่จะประกาศว่ากฎหมายใดขัดกับรัฐธรรมนูญ ซึ่งจะเห็นได้ว่าแม้สถาบันนิติบัญญัติ สถาบันบริหาร และสถาบันตุลาการ จะมีอิสระในการทำหน้าที่ของตน แต่ก็หนีไม่พ้นที่จะต้องถูกควบคุมตรวจสอบโดยสถาบันอื่น เพื่อป้องกันการใช้อำนาจในทางที่มิชอบที่จะก่อให้เกิดความเสียหายกับประเทศ แต่ในบางครั้งหลักการตรวจสอบและถ่วงดุลนี้ก็ก่อให้เกิดความขัดแย้งของสถาบันเหล่านี้โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันนิติบัญญัติและสถาบันบริหาร

3) การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของสาธารณรัฐฝรั่งเศส

ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและพลเมืองแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส (Déclaration des droits de l'homme et du citoyen, 1789 (พ.ศ. 2332)) เป็นเอกสารทางสิทธิมนุษยชนและสิทธิพลเมืองที่สำคัญฉบับหนึ่งของประวัติศาสตร์โลก อันเป็นผลพวงมาจากการปฏิวัติฝรั่งเศส (The French Revolution) ซึ่งเป็นเหตุการณ์สำคัญเหตุการณ์หนึ่งในประวัติศาสตร์ของโลกที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมขนานใหญ่ ในปี ค.ศ. 1756 (พ.ศ. 2299) เนื่องจากข้อเรียกร้องของกลุ่มคนต่าง ๆ ในสังคมของราชอาณาจักรฝรั่งเศส ซึ่งได้เรียกร้องต่อสภานิติบัญญัติที่เปิดประชุมในปี ค.ศ. 1789 ให้รัฐดำเนินการล้มเลิกกฎหมายและกลไกรัฐทั้งหมดที่ดำรงอยู่ราชอาณาจักรฝรั่งเศสในขณะนั้น ให้หมดสิ้นทั้งระบบและโดยจับพลัน อันเป็นการท้าทายโดยตรงต่อระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ของกษัตริย์ และท้าทายต่ออำนาจอันแข็งกล้าของสภาร่างรัฐธรรมนูญ เมื่อปฏิวัติสำเร็จก่อให้เกิดการล้มเลิกอำนาจสมบูรณาญาสิทธิราชย์ของกษัตริย์หุยส์ที่ 16 การยกเลิกระบอบกษัตริย์ และการจัดอิทธิพลของศาสนจักรคาทอลิกออกจากปริณทลทางการเมือง ซึ่งคำปฏิญญาดังกล่าวได้เกิดขึ้นภายใต้บริบทที่อยู่ท่ามกลางกระแสการยืนยันถึงสิทธิตามธรรมชาติของความเป็นมนุษย์ตามแนวทางของสำนักกฎหมายธรรมชาติผสมกับกระแสการนำสิทธิตามธรรมชาติเหล่านี้มายกร่างเป็นลายลักษณ์อักษรในรูปของคำประกาศ สมาชิกสภาแห่งชาติจึงกำหนดให้การจัดทำคำประกาศว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและพลเมืองเป็นภารกิจสำคัญแรก โดยมีสาระสำคัญโดยสรุป ดังนี้

ประการแรก สิทธิทั้งหลายที่ได้ประกาศไว้นั้นสัมพันธ์กับความเป็นมนุษย์ โดยไม่ขึ้นกับเชื้อชาติและพรมแดน

ประการที่สอง ปฏิญญาฯ ได้นำเอาสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์เชื่อมต่อกับสิทธิของพลเมืองในการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยเนื้อหาในแต่ละมาตราได้ยืนยันถึงสิทธิมนุษยชนและสิทธิพลเมืองไว้ นับตั้งแต่นี้ การจัดองค์กรทางการเมืองและการใช้อำนาจของผู้ปกครองทั้งหลายต้องอยู่ภายใต้ข้อจำกัด นั่นคือ สิทธิมนุษยชนและสิทธิพลเมือง

ประการที่สาม ปฏิญญาฯ ได้ยืนยันถึงเสรีภาพและความเสมอภาค ซึ่งเป็นความคิดใหม่ในช่วงเวลานั้น การยืนยันถึงเสรีภาพก็เพื่อป้องกันปัจเจกบุคคลให้พ้นไปจากการกดขี่ในทุกรูปแบบ

ประการสุดท้าย ปฏิญญาฯ มีรูปแบบการเขียนไม่สลับซับซ้อน สั้นกระชับชัดเจน ประกอบไปด้วยคำปรารภและบทบัญญัติเพียง 17 มาตราเท่านั้น เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงและเข้าใจคำประกาศฯ ได้โดยง่าย

ปฏิกุณญาฯ ได้ยื่นยันถึงความเสมอภาคไว้ในมาตรา 1 ว่า “มนุษย์ทั้งหลายเกิดมาและทรงไว้ซึ่งเสรีภาพและความเสมอภาคเท่าเทียมกันในสิทธิประการต่าง ๆ ความแตกต่างทางสังคมไม่ว่าจะอยู่ในลักษณะเช่นไรก็ตาม จะมีขึ้นได้ก็แต่เพื่อประโยชน์สาธารณะร่วมกันเท่านั้น” เพื่อให้หลักความเสมอภาคเป็นหลักการพื้นฐานของระบอบใหม่ แสดงให้เห็นถึงการแตกหักกับระบอบเก่า ยุติการแบ่งคนออกเป็นฐานันดรยกเลิกลิทธิของพวกพระและขุนนาง ชาติกำเนิดและสถานะทางสังคมไม่อาจเป็นเหตุให้ได้มาซึ่งอภิสิทธิ์อีกต่อไป โดยให้การธำรงรักษาไว้ซึ่งสิทธิทั้งหลายตามธรรมชาติอันมิอาจยกเลิกเพิกถอนได้ของมนุษย์ สิทธิทั้งหลายเหล่านี้ ได้แก่ เสรีภาพ กรรมสิทธิ์ ความปลอดภัยและสิทธิในการต่อต้านการกดขี่ และรับรองสิทธิขั้นพื้นฐาน 4 ประการ ได้แก่ เสรีภาพ กรรมสิทธิ์ ความปลอดภัย และการต่อต้านการกดขี่ อันเป็นสิทธิที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติของความเป็นมนุษย์ เมื่อเกิดเป็นมนุษย์ก็ย่อมมีเสรีภาพ เป็นผู้ทรงกรรมสิทธิ์ได้ มีสิทธิในการได้รับความปลอดภัย และเมื่อมนุษย์ถูกกดขี่ ก็ย่อมมีสิทธิต่อต้าน และสิทธิทั้งสี่เรื่องนี้ติดตัวมาด้วยความเป็นมนุษย์ จึงไม่อาจถูกเพิกถอนไปได้ ในส่วนของเสรีภาพนั้น คำประกาศสิทธิมนุษยชนและพลเมืองฯ ได้แจกแจงรายละเอียดของเสรีภาพในแต่ละเรื่องไล่เรียงไปที่ละมาตรา เริ่มตั้งแต่ในมาตรา 4 ได้ยื่นยันถึงเสรีภาพส่วนบุคคลว่า “เสรีภาพ คือ ความสามารถของมนุษย์ในการกระทำการใดก็ได้ ตราบเท่าที่ไม่กระทบต่อบุคคลอื่น ข้อจำกัดของการใช้เสรีภาพส่วนบุคคลมีเพียงประการเดียวเท่านั้น คือ เสรีภาพของบุคคลอื่น” โดยในปฏิกุณญาฯ ได้กำหนดสิทธิและเสรีภาพที่สำคัญ ดังนี้

(1) สิทธิในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง
 (2) สิทธิที่จะไม่ถูกจับกุมคุมขังโดยอำเภอใจ ตามหลักการกำหนดโทษต้องได้สัดส่วนกับการกระทำความผิด หลักกฎหมายอาญาไม่มีผลย้อนหลังเป็นผลร้าย และหลักการได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์

- (3) สิทธิในทรัพย์สิน
- (4) สิทธิในความปลอดภัย
- (5) สิทธิในการต่อต้านการกดขี่
- (6) เสรีภาพในความคิดและการนับถือศาสนา
- (7) เสรีภาพในการแสดงออกซึ่งความคิด
- (8) เสรีภาพในการแลกเปลี่ยนสื่อสารซึ่งความคิดและความเห็น
- (9) เสรีภาพในการพิมพ์ พูด เขียน
- (10) ความเสมอภาคของมนุษย์

ภายหลังจากการปฏิวัติใหญ่ในสาธารณรัฐฝรั่งเศส (French Revolution) ได้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญใหม่ขึ้นมาอีกหลายฉบับ โดยฉบับปัจจุบัน คือ รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐ

ฝรั่งเศส ปี ค.ศ. 1958 (พ.ศ. 2501) โดยมีสาระสำคัญที่เกี่ยวเนื่องกับการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสิทธิขั้นพื้นฐาน โดยสรุป ดังนี้

มาตรา 1 มนุษย์ทุกคนเกิดมาและดำรงอยู่อย่างมีอิสระและเสมอภาคกันในสิทธิ การแบ่งแยกทางสังคมจะกระทำได้อีกแต่เพื่อประโยชน์ร่วมกัน

มาตรา 2 วัตถุประสงค์ของสมาคมทางการเมืองทุกสมาคม คือการรักษาไว้ซึ่งสิทธิตามธรรมชาติและไม่มีอายุความของมนุษย์สิทธิเหล่านี้ ได้แก่ เสรีภาพ กรรมสิทธิ์ความมั่นคงปลอดภัยและการต่อต้านการกดขี่ข่มเหง

มาตรา 3 หลักของอำนาจอธิปไตยทุกอำนาจอยู่ที่ประเทศชาติองค์กรใดหรือปัจเจกชนใดมิอาจใช้อำนาจซึ่งไม่ได้มีที่มาโดยชัดแจ้งจากอำนาจอธิปไตยนั้นได้

มาตรา 4. เสรีภาพก็คือ ความสามารถที่จะกระทำการใดก็ได้ที่ไม่เป็นการรบกวนผู้อื่น ดังนั้น การใช้สิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์แต่ละคนจะมีก็แต่เพียงข้อจำกัดเฉพาะที่ต้องยอมให้สมาชิกอื่นของสังคมสามารถใช้สิทธิเหล่านี้ได้เช่นเดียวกัน ข้อจำกัดเช่นนี้จะกำหนดขึ้นได้ก็แต่โดยรัฐบัญญัติเท่านั้น

มาตรา 5 รัฐบัญญัติจะห้ามได้ก็แต่เฉพาะการกระทำที่เป็นผลร้ายต่อสังคมเท่านั้น สิ่งใดที่ไม่มีรัฐบัญญัติห้ามไว้ใครจะมาห้ามไม่ให้ทำย่อมไม่ได้และบุคคลย่อมไม่ถูกบังคับให้กระทำการในสิ่งที่รัฐบัญญัติไม่ได้กำหนดให้กระทำ

มาตรา 6 รัฐบัญญัติคือ การแสดงเจตนารมณ์ร่วมกันของประชาชน พลเมืองทุกคน มีสิทธิมีส่วนร่วมด้วยตนเอง หรือโดยผ่านผู้แทนของตนในการตรารัฐบัญญัติรัฐบัญญัติต้องเป็นสิ่ง ที่เหมือนกันสำหรับทุกคน ไม่ว่าจะเป็นการคุ้มครองหรือการลงโทษ พลเมืองทุกคนย่อมเสมอภาคกัน ในสายตาของรัฐบัญญัติและมีสิทธิได้รับเกียรติยศศักดิ์ศรีตลอดจนฐานะและตำแหน่งหน้าที่ในทางราชการ โดยคำนึงถึงความรู้ความสามารถของแต่ละคน โดยปราศจากการแบ่งแยกใด ๆ นอกจาก การแบ่งแยกด้วยคุณงามความดีและความสามารถพิเศษของแต่ละคน

มาตรา 7 บุคคลใดจะถูกกล่าวหา จับกุม หรือคุมขัง ได้ก็แต่ในกรณีที่มีการระบุไว้ในรัฐบัญญัติและตามรูปแบบที่รัฐบัญญัติกำหนดไว้เท่านั้น ใครก็ตามที่บังอาจเรียกร้อง ถ่ายทอด บังคับการ หรือทำให้มีการบังคับการตามคำสั่งตามอำเภอใจต้องได้รับการลงโทษ แต่พลเมืองทุกคน ซึ่งได้รับการเรียกหรือเกณฑ์ตามบทบัญญัติรัฐบัญญัติต้องปฏิบัติตามทันที หากขัดขืนย่อมต้องรับผิดชอบ

มาตรา 8 รัฐบัญญัติจะกำหนดโทษทางอาญาได้ก็แต่เฉพาะเท่าที่จำเป็นอย่างยิ่ง โดยชัดแจ้งเท่านั้น และบุคคลใดจะถูกลงโทษทางอาญาได้ก็แต่โดยบทบัญญัติของรัฐบัญญัติที่ได้ตราขึ้นและประกาศใช้ก่อนการกระทำความผิดนั้น และมีการนำรัฐบัญญัตินั้นมาใช้บังคับโดยชอบ ด้วยกฎหมายเท่านั้น

มาตรา 9 บุคคลทุกคนย่อมได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะมีการประกาศว่าบุคคลนั้นมีความผิด ถ้ามีความจำเป็นที่จะต้องจับกุมผู้ใด การใช้กำลังโดยไม่จำเป็นเพื่อให้ได้ตัวบุคคลนั้นมาจะต้องถูกลงโทษอย่างเด็ดขาดตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ

มาตรา 10 บุคคลย่อมไม่ต้องหวั่นเกรงต่อการแสดงความคิดเห็นของตน แม้จะเป็นเรื่องทางศาสนาก็ตาม ถ้าการแสดงออกนั้นไม่กระทบกระเทือนความสงบเรียบร้อยที่กำหนดโดยรัฐธรรมนูญ

มาตรา 11 การติดต่อสื่อสารกัน โดยเสรีทางความคิดและความเห็นเป็นสิทธิที่มีค่าที่สุดประการหนึ่งของมนุษย์แต่ละคน พลเมืองแต่ละคนจึงอาจพูด เขียน ตีพิมพ์ได้โดยอิสระ เว้นแต่ในกรณีที่มีการใช้สิทธินั้น โดยมีขอบตามที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ

มาตรา 12 การคุ้มครองป้องกันสิทธิทั้งหลายของมนุษย์และพลเมืองย่อมก่อให้เกิดความจำเป็นที่จะต้องมีการก่งกำลังสาธารณะก่งกำลังนี้จะต้องก่อตั้งขึ้นเพื่อประโยชน์ของทุกคน ไม่ใช่เพื่อประโยชน์ใดของบุคคลซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบก่งกำลังนั้น

มาตรา 14 พลเมืองทุกคนมีสิทธิกำหนดด้วยตนเองหรือโดยผ่านทางผู้แทนราษฎร ความจำเป็นในการร่วมกันชำระค่าใช้จ่ายของส่วนรวม ในการยินยอมชำระโดยอิสระ ในการติดตามการใช้จ่าย และในการให้ความเห็นชอบภายในกรอบที่กำหนดจำนวน ฐาน วิธีการเรียกเก็บ และระยะเวลาในการจัดเก็บ

มาตรา 15 สังคมย่อมมีสิทธิเรียกให้เจ้าหน้าที่ของรัฐทุกคนรายงานการปฏิบัติงานของเขาให้สังคมทราบได้

มาตรา 16 สังคมใดไม่มีการให้หลักประกันในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ หรือไม่มีการแบ่งแยกการใช้อำนาจอธิปไตยที่แน่ชัด สังคมนั้นไม่มีรัฐธรรมนูญ

มาตรา 17 กรรมสิทธิ์เป็นสิทธิที่ล่วงละเมิดมิได้และศักดิ์สิทธิ์บุคคลใดไม่อาจถูกพรากสิทธิไปจากตนได้เว้นแต่เมื่อถูกบังคับอย่างชัดแจ้ง โดยความจำเป็นสาธารณะที่กำหนดไว้โดยชอบกฎหมายและภายใต้เงื่อนไขการได้รับค่าทดแทนที่เป็นธรรมและได้รับเป็นการล่วงหน้า

4) การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

รัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี (Grundgesetz, 1949 (พ.ศ. 2492)) มีสาระสำคัญของ Basic Law ที่เกี่ยวข้องกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ดังนี้

หมวดที่ 1 ว่าด้วยสิทธิขั้นพื้นฐานของปวงชนชาวเยอรมัน ถือว่าเป็นแบบฉบับของเสรีประชาธิปไตยที่มีหลักประกันในเรื่องสิทธิเสรีภาพอย่างมากมาย ถือได้ว่าในหมวดที่ 1 นี้เป็นจุดเด่นของหลักการในเรื่องสิทธิ เรื่องเสรีภาพ เรื่องศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ด้วยเหตุนี้ จึงควรศึกษาถึงเนื้อหาโดยสรุปได้ คือ

มาตรา 1 เกียรติภูมิแห่งความเป็นมนุษย์จะถูกละเมิดมิได้

มาตรา 2 เป็นเรื่องเสรีภาพส่วนบุคคลที่ไม่ไปละเมิดสิทธิของผู้อื่น ไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ และไม่ขัดต่อหลักศีลธรรมอันดี

มาตรา 3 ความเสมอภาคตามกฎหมาย ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน ทุกคนจะต้องได้รับการปฏิบัติโดยเท่าเทียมกัน โดยจะนำมาเป็นข้ออ้างในเรื่องเพศ การเกิด สีผิว ภาษา เชื้อชาติ สถานภาพทางสังคม ความเชื่อ ศาสนา ความคิดทางการเมือง เพื่อเลือกปฏิบัติไม่ได้

มาตรา 4 เสรีภาพในศรัทธา ความเชื่อในทางศาสนา โดยมาตรานี้มีลักษณะพิเศษคือ จะบังคับให้ชาวเยอรมันกระทำกิจกรรมทางทหารที่เกี่ยวข้องกับการใช้อาวุธสงครามไม่ได้ หากเป็นการกระทำที่ต้องขัดกับศีลธรรมประจำใจ โดยมีรายละเอียดเขียนไว้ในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ

มาตรา 5 เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ซึ่งกำหนดว่าเสรีภาพของสื่อ จะได้รับความคุ้มครอง โดยไม่มีการควบคุม รวมถึงเสรีภาพในด้านศิลปะ การศึกษา การทำวิจัย และการสอนต้องเป็นไปโดยเสรี

มาตรา 6 เสรีภาพในสถาบันครอบครัว และลูกนอกสมรส ผู้เป็นมารดาทุกคนต้องได้รับการปกป้องและดูแลจากชุมชน และลูกนอกสมรสจะต้องได้รับการปฏิบัติโดยกฎหมาย และโดยสังคม เช่นเดียวกับบุตรที่เกิดมาโดยถูกต้องด้วยวิธีการสมรส

มาตรา 7 โรงเรียนทั้งหมดอยู่ในความดูแลของรัฐ แต่โรงเรียนเอกชนก็สามารถมีได้ และไม่ให้มีโรงเรียนเตรียมอนุบาล (Preparatory school) เพื่อต้องการให้ผู้เป็นมารดาเลี้ยงลูกตนเอง โดยสังคมของเยอรมันผู้เป็นแม่สามารถขอพักงานเป็นปีเพื่อมาเลี้ยงลูกได้

มาตรา 8 เสรีภาพในการชุมนุมโดยปราศจากอาวุธและเป็นไปด้วยความสงบ (peacefully and unarmed)

มาตรา 9 เสรีภาพในการสมาคม แต่ถ้าเป็นการสมาคมที่มีวัตถุประสงค์หรือมีกิจกรรมที่ผิดกฎหมายที่ต่อต้านรัฐธรรมนูญหรือกระทบต่อความเข้าใจอันดีกับนานาชาติ เป็นสิ่งต้องห้าม

มาตรา 10 สิทธิเสรีภาพในการสื่อสาร ไปรษณีย์และโทรคมนาคม การจำกัดสิทธิในข้อนี้อาจทำได้ภายใต้กฎหมาย เพื่อปกป้องระบอบเสรีประชาธิปไตย และความมั่นคงของสหพันธ์กับของมลรัฐ

มาตรา 11 เสรีภาพในการเลือกที่อยู่อาศัย สิทธิเสรีภาพในการสัญจรทั่วอาณาจักร แต่ข้อจำกัดในสิทธิเรื่องนี้สามารถทำได้ภายใต้รัฐธรรมนูญ เพื่อใช้สำหรับป้องกันอันตรายที่จะมีต่อ

สหพันธ์หรือมลรัฐ หรือเพื่อป้องกัน โรคระบาด ภัยธรรมชาติ อุบัติเหตุ การก่ออาชญากรรม หรือเพื่อป้องกันเยาวชนที่ถูกทอดทิ้งมีปัญหา

มาตรา 12 เสรีภาพในการประกอบอาชีพ และการไม่ถูกเกณฑ์แรงงาน ซึ่งรวมไปถึง สิทธิที่จะไปศึกษาและการอบรมด้วย การบังคับแรงงานจะกระทำได้โดยศาลสั่งเท่านั้น หรือเป็นเรื่องบริการ ชุมชนที่ทุกคนควรทำ

มาตรา 12 a มาตรานี้เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 12 โดยเป็นเรื่องหน้าที่ในการเกณฑ์ทหารสำหรับเพศชายที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป สำหรับผู้ที่ไม่ประสงค์จะยุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้อาวุธซึ่งเป็นสิ่งขัดกับมโนธรรมของตนก็สามารถทำได้ โดยให้ไปทำหน้าที่บริการด้านอื่นแทน โดยระยะเวลาเท่ากับระยะเวลาที่ต้องเกณฑ์ทหาร

มาตรา 13 เสรีภาพในเคหสถาน การค้นต้องมีหมายค้นจากศาล เว้นแต่เพื่อเป็นการป้องกันอันตรายต่อสาธารณะ ต่อชีวิตของปัจเจกบุคคล เพื่อป้องกัน โรคระบาด และเพื่อป้องกันเยาวชนที่กำลังตกอยู่ในอันตราย

มาตรา 14 สิทธิในทรัพย์สิน มรดก การเวนคืน ซึ่งเป็นสิทธิในการรับเงินทดแทนจากการเวนคืนที่ยุติธรรมระหว่างสาธารณประโยชน์กับผลประโยชน์ส่วนบุคคล

มาตรา 15 การโอนที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ เครื่องมือการผลิตให้เป็นของส่วนรวม โดยตราเป็นกฎหมาย และจ่ายเงินทดแทน

มาตรา 16 ห้ามถอนสัญชาติและห้ามเนรเทศชาวเยอรมันออกนอกประเทศ

มาตรา 16 a มาตรานี้เป็นการเพิ่มมาตรา 16 เป็นเรื่องการให้ความคุ้มครองผู้ลี้ภัย แต่ต่อมาใน ค.ศ. 1993 มีการแก้ไขมาตรา 16 a ผลคือ ผู้ลี้ภัยไม่ได้รับสิทธิตามรัฐธรรมนูญแล้ว

มาตรา 17 สิทธิในการเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ไปยังองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในเรื่องนี้เพื่อนำเสนอต่อไปยังรัฐสภา

มาตรา 17 a เป็นการจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานบางเรื่อง เช่น สิทธิภายใต้ มาตรา 11 และมาตรา 13 โดยมีการตรากฎหมายขึ้นมาเหตุผลเพื่อป้องกันประเทศ

มาตรา 18 การเพิกถอนสิทธิขั้นพื้นฐาน โดยให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้ตัดสิน

มาตรา 19 การจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐาน และการที่ประชาชนได้รับความเสียหายจากการกระทำของรัฐ หากหน่วยราชการละเมิดสิทธิของบุคคล บุคคลย่อมมีสิทธิฟ้องร้องต่อศาลได้ และหากศาลอื่นไม่มีอำนาจพิจารณา ให้เป็นอำนาจของศาลยุติธรรมธรรมดา

5) การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของราชอาณาจักรนิวซีแลนด์

บทบัญญัติในการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิขั้นพื้นฐานนั้นปรากฏอยู่ในกฎหมาย 2 ฉบับ ดังนี้

(1) พระราชบัญญัติสิทธิพื้นฐานของพลเมืองแห่งราชอาณาจักรนิวซีแลนด์ ค.ศ. 1990 (The New Zealand Bill of Rights Act, 1990 (พ.ศ. 2533)) โดยได้กำหนดรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้ ไม่ว่าจะเป็นสิทธิที่จะไม่ถูกทรมานหรือทารุณโหดร้าย สิทธิที่จะไม่อยู่ภายใต้การทดลองทางการแพทย์หรือทางวิทยาศาสตร์ สิทธิพิเศษไม่รับการรักษาพยาบาล สิทธิเลือกตั้ง สิทธิการแสดงออกทางศาสนาและความเชื่อ สิทธิที่จะไม่ถูกจับหรือกักขังตามอำเภอใจ สิทธิที่จะไม่ถูกค้นและยึดทรัพย์สินที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย สิทธิของผู้กล่าวหา สิทธิในความยุติธรรม สิทธิของชนกลุ่มน้อย เสรีภาพทางความคิด มโนธรรม และศาสนา เสรีภาพในการแสดงออก เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ เสรีภาพในการสมาคม เสรีภาพในการเคลื่อนย้ายที่อยู่อาศัย เสรีภาพจากการเลือกปฏิบัติ การกำหนดบทลงโทษย้อนหลังและการดำเนินคดีซ้ำ

(2) พระราชบัญญัติสิทธิมนุษยชนแห่งราชอาณาจักรนิวซีแลนด์ ค.ศ. 1993 (The New Zealand Human Rights Act, 1993 (พ.ศ. 2536)) เป็นบทบัญญัติที่มีสาระสำคัญที่เกี่ยวกับการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิขั้นพื้นฐาน คือ ส่วนที่ 2 การเลือกปฏิบัติที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย การกระทำหรือละเมิดที่ได้รับอนุญาตหรือตามที่กฎหมายกำหนด การเลือกปฏิบัติในเรื่องการจ้างงาน ข้อยกเว้นไม่ว่าเรื่องการจ้างแรงงาน การเข้าสถานที่ต่าง ๆ การจัดหาที่ดิน ที่อยู่อาศัย การเข้าถึงการศึกษา ฯลฯ และส่วนที่ 6 การแบ่งแยกทางเชื้อชาติ

พระราชบัญญัติสิทธิพื้นฐานของพลเมืองแห่งราชอาณาจักรนิวซีแลนด์ ค.ศ. 1990 (พ.ศ. 2533) เป็นกฎหมายที่กำหนดในการรับรองและคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของชาวนิวซีแลนด์และชนกลุ่มน้อย ว่ามีสิทธิและเสรีภาพอย่างใดบ้าง ส่วนพระราชบัญญัติสิทธิมนุษยชนแห่งราชอาณาจักรนิวซีแลนด์ ค.ศ. 1993 (พ.ศ. 2536) เป็นกฎหมายที่ได้กำหนดมาตรการในการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของชาวนิวซีแลนด์

การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามกฎหมายมหาชนระหว่างประเทศและกฎหมายต่างประเทศกล่าวได้ว่า ในส่วนของกฎหมายระหว่างประเทศทั้ง 5 ฉบับ ไม่ว่าจะเป็นปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (The Universal Declaration of Human Rights, 1948 : UDHR) (พ.ศ. 2491) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights : ICCPR, 1966) (พ.ศ. 2509) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights: ICESCR, 1966) (พ.ศ. 2509) อนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน (The European Convention on Human Rights and Fundamental Freedom : ECHR, 1950) (พ.ศ. 2493) และปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (ASEAN Human Rights Declaration : AHRD, 2012) (พ.ศ. 2555)

ล้วนวางกรอบว่าสิทธิขั้นพื้นฐานที่ควรได้รับการรับรองและคุ้มครองมีสิทธิและเสรีภาพใดบ้าง และต้องมีความเสมอภาคกันในความเป็นมนุษย์ และในกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งมีประเทศต่าง ๆ ได้แก่ สหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ราชอาณาจักรนิวซีแลนด์ ได้กำหนดให้มีการรับรองและคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิขั้นพื้นฐานและแก่ประชาชนของประเทศของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งนิวซีแลนด์ได้ให้การคุ้มครองไปถึงชนกลุ่มน้อยในประเทศด้วย และยังปรากฏมาตรการในการคุ้มครองและการพิจารณาคดีเมื่อเกิดการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิขั้นพื้นฐานในพระราชบัญญัติสิทธิมนุษยชนแห่งราชอาณาจักรนิวซีแลนด์ ค.ศ. 1993 (พ.ศ. 2536) และพระราชบัญญัติสิทธิมนุษยชนแห่งสหราชอาณาจักร ค.ศ. 1998 (พ.ศ. 2541) ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดให้มีคณะกรรมการขึ้นมาตามกฎหมาย เพื่อให้การคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของพลเมืองภายในรัฐ ซึ่งคณะกรรมการดังกล่าวจัดตั้งขึ้นโดยเป็นไปตามแนวทางของแต่ละประเทศ แต่หน้าที่สำคัญประการหนึ่งคือการควบคุมและการตรวจสอบเกี่ยวกับการกระทำละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐาน

จากข้อมูลข้างต้นหากจะจัดให้มีการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แล้ว ซึ่งประมวลได้จากการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิขั้นพื้นฐานตามที่กฎหมายต่างประเทศทั้ง 5 ประเทศดังกล่าวแล้วนั้น จะเห็นได้ว่ากฎหมายของแต่ละประเทศได้ให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานในเรื่องต่อไปนี้ (ดูตารางที่ 4.2)

ตารางที่ 4.2 การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

การรับรองและคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิขั้นพื้นฐาน	สหราชอาณาจักร	สหรัฐอเมริกา	สาธารณรัฐฝรั่งเศส	สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	ราชอาณาจักรนิวซีแลนด์
สิทธิในการมีชีวิต	✓	✓	✓	✓	✓
สิทธิในการต่อต้านการทรมานและการเป็นทาส	✓	✓	✓	✓	✓
สิทธิในความปลอดภัย	✓	✓	✓	✓	✓
สิทธิในการได้รับการพิจารณาจากศาลอย่างเป็นธรรม	✓	✓	✓	✓	✓

การรับรองและ คุ้มครองศักดิ์ศรีความ เป็นมนุษย์และสิทธิ ขั้นพื้นฐาน	สหราชอาณาจักร	สหรัฐอเมริกา	สาธารณรัฐ ฝรั่งเศส	สหพันธ์ สาธารณรัฐ เยอรมนี	ราชอาณาจักร นิวซีแลนด์
สิทธิในการเคารพชีวิต ส่วนตัวและครอบครัว	✓	✓	✓	✓	✓
สิทธิในการแต่งงาน	✓	✓	✓	✓	✓
สิทธิในความเสมอ ภาค และการต่อต้าน การเลือกปฏิบัติที่ไม่ เป็นธรรม	✓	✓	✓	✓	✓
สิทธิในกรรมสิทธิ์และ การป้องกันทรัพย์สิน	✓	✓	✓	✓	✓
สิทธิทางการศึกษา	✓	✓	✓	✓	✓
สิทธิเลือกตั้ง	✓	✓	✓	✓	✓
สิทธิในการเข้าไปมี ส่วนร่วมทางการเมือง	✓	✓	✓	✓	✓
สิทธิที่จะไม่ถูกจับกุม คุมขังโดยอำเภอใจ	✓	✓	✓	✓	✓
สิทธิใ้ได้รับการ สันนิษฐานว่าเป็นผู้ บริสุทธิ์	✓	✓	✓	✓	✓
สิทธิที่จะไปศึกษาและ การอบรม	✓	✓	✓	✓	✓
สิทธิในการมีปืนไว้ใน ความครอบครองของ ประชาชน	✗	✓	✗	✗	✗
สิทธิปฏิเสธการเกณฑ์ ทหาร	✗	✗	✗	✓	✗

การรับรองและ คุ้มครองศักดิ์ศรีความ เป็นมนุษย์และสิทธิ ขั้นพื้นฐาน	สหราชอาณาจักร	สหรัฐอเมริกา	สาธารณรัฐ ฝรั่งเศส	สหพันธ์ สาธารณรัฐ เยอรมนี	ราชอาณาจักร นิวซีแลนด์
สิทธิในสัญชาติและ การไม่ถูกเนรเทศ	✓	✓	✓	✓	✓
สิทธิในการเสนอ เรื่องราวร้องทุกข์ไป ยังองค์กรที่มีอำนาจ หน้าที่	✓	✓	✓	✓	✓
สิทธิที่จะไม่อยู่ภายใต้ การทดลองทาง การแพทย์หรือทาง วิทยาศาสตร์	✗	✗	✗	✗	✓
สิทธิปฏิเสธไม่รับการ รักษาพยาบาล	✗	✓	✗	✗	✓
สิทธิของชนกลุ่มน้อย	✗	✗	✗	✗	✓
เสรีภาพในความคิด ความเชื่อ และการนับ ถือศาสนา	✓	✓	✓	✓	✓
เสรีภาพในการแสดงออก	✓	✓	✓	✓	✓
เสรีภาพในการจัดตั้ง กลุ่มและรวมกลุ่ม	✓	✓	✓	✓	✓
เสรีภาพในการแลกเปลี่ยน สื่อสารซึ่งความคิด และความเห็น	✓	✓	✓	✓	✓
เสรีภาพในการพิมพ์ พูด เขียน	✓	✓	✓	✓	✓

การรับรองและคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิขั้นพื้นฐาน	สหราชอาณาจักร	สหรัฐอเมริกา	สาธารณรัฐฝรั่งเศส	สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	ราชอาณาจักรนิวซีแลนด์
เสรีภาพในสถาบันครอบครัว และลูกนอกสมรส	✓	✓	✓	✓	✓
เสรีภาพในการชุมนุมโดยปราศจากอาวุธ และเป็นไปด้วยความสงบ	✓	✓	✓	✓	✓
เสรีภาพในการเลือกที่อยู่อาศัย สิทธิเสรีภาพในการสัญจรทั่วราชอาณาจักร	✓	✓	✓	✓	✓
เสรีภาพในการประกอบอาชีพ และการไม่ถูกเกณฑ์แรงงาน	✓	✓	✓	✓	✓

กฎหมายของแต่ละประเทศจะมีการกำหนดสิทธิและเสรีภาพที่เหมือนกันและแตกต่างกันตามวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ แต่อย่างไรก็ดีแต่ละประเทศก็จะมี การรับรองและคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานที่เหมือนกัน ไม่ว่าจะเป็นสิทธิในชีวิตและร่างกาย สิทธิในความเสมอภาค สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิในการรักษาพยาบาล สิทธิในการศึกษา สิทธิเลือกตั้ง สิทธิส่วนบุคคลและความเป็นอยู่ของครอบครัว สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาจากกระบวนการยุติธรรม เสรีภาพในการเดินทางและที่อยู่อาศัย เสรีภาพในความคิดเห็น ความเชื่อ และการนับถือศาสนา เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ ฯลฯ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดในการรับรองและคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิมนุษยชนที่ปรากฏในกฎหมายมหาชนระหว่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นกฎบัตรสหประชาชาติฯ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนฯ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองฯ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมฯ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ ก่อให้เกิดประเด็นที่จะตรวจสอบได้ว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้กำหนดการ

รับรองและคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิขั้นพื้นฐานครบถ้วนแล้วหรือไม่ มีสิทธิใดที่จำเป็นต้องบัญญัติเพิ่มเติม และควรกำหนดการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างไรต่อไป

4. รูปแบบกฎหมายต้นแบบ (Model law) ในการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของประเทศไทย

ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้ให้การรับรองและคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่ชัดเจน ตั้งแต่ฉบับพุทธศักราช 2540 ฉบับพุทธศักราช 2550 และฉบับพุทธศักราช 2560 ในบททั่วไป มาตรา 4 และหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย แต่กลับปรากฏสภาวการณ์แห่งปัญหาในการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่ปรากฏอยู่เสมอและพัฒนาารูปแบบให้มีความซับซ้อนในการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มากยิ่งขึ้นตามยุคสมัย แม้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 25 วรรคสาม ได้กำหนดว่า “บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ สามารถยกทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้” แต่เมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่ากรณีตามมาตรา 25 วรรคสามดังกล่าวนี้ให้ความคุ้มครองแค่สิทธิหรือเสรีภาพของประชาชน มิใช่เป็นการคุ้มครองถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และถึงว่าจะตีความว่าสิทธิและเสรีภาพนั้นเป็นส่วนหนึ่งของศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ มาตราดังกล่าวย่อมคุ้มครองไปถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ด้วยก็ตาม แต่การจะลงโทษบุคคลใดได้ตามหลักนิติรัฐและนิติธรรม ก็ย่อมต้องมีกฎหมายที่กำหนดรายละเอียดหรือองค์ประกอบในการกระทำความผิดไว้ให้เป็นการชัดเจนและเป็นธรรมก่อนที่จะมีการกระทำความผิดดังกล่าว ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของนิติรัฐและนิติธรรมประการหนึ่ง อันจะเห็นถึงความสำคัญของการไม่มีกฎหมายลำดับรองของประเทศไทยที่กำหนดรายละเอียดหรือองค์ประกอบการกระทำละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ให้เป็นรูปธรรมและมีความชัดเจน อีกทั้ง เมื่อพิจารณาจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ในหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย ซึ่งเป็นการให้การรับรองสิทธิขั้นพื้นฐาน สิทธิและเสรีภาพของประชาชนเฉพาะในระหว่างที่ประชาชนผู้นั้นยังมีชีวิต ซึ่งในหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไม่ว่าจะในทางทฤษฎีหรือทางศาสนาได้มีความเห็นที่พ้องกันว่า ความเป็นมนุษย์นั้นย่อมมีอยู่ก่อนคลอดออกมาเป็นทารกและย่อมมีอยู่ภายหลังจากที่ได้เสียชีวิตไปแล้ว ตามที่ได้วิเคราะห์ไปแล้วในข้างต้น

จากการวิจัย พบว่า องค์การตุลาการ องค์การกระบวนการยุติธรรม ต่างให้สัมภาษณ์ว่า เนื่องจากขาดความชัดเจนในเรื่องของความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกำหนดขอบเขต “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” ในบทบัญญัติของประเทศไทย จึงนำไปสู่ปัญหาในการพิจารณากรณีละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งโดยปกติองค์การตุลาการ องค์การกระบวนการยุติธรรมจะได้นำ

หลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และหลักสิทธิมนุษยชนตามหลักสากลมาประยุกต์ใช้ในการผดุงความยุติธรรมในคดีไปพลางก่อน อีกทั้ง เจ้าหน้าที่รัฐ ทั้งตัวแทนกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม และตัวแทนของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ได้ยอมรับว่า ได้นำเอาหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และหลักสิทธิมนุษยชนตามหลักสากลมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน ซึ่งผู้วิจัยได้พิจารณาไว้ข้างต้นแล้วเห็นว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นสามารถกำหนดเป็น “คุณค่า” ได้ โดยถือว่ามีคุณค่าที่เป็นอิสระมีลักษณะเป็นของตนเอง อันเป็นคุณค่าที่เป็นธรรมชาติของความเป็นมนุษย์ แต่จากการตรวจสอบบทบัญญัติแห่งกฎหมายของไทยกลับปรากฏบทบัญญัติระดับพระราชบัญญัติหลายฉบับที่มีเนื้อหาในลักษณะที่ทำให้การคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐาน โดยแฝง เช่น ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 หรือพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 เป็นต้น แต่เนื่องจากความไม่ชัดเจนว่าสิทธิและเสรีภาพที่บทบัญญัติข้างต้น ได้รับการรับรองและคุ้มครองนั้นเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน (สิทธิมนุษยชน) สิทธิพลเมือง หรือสิทธิและเสรีภาพอื่น หรือเป็นการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ จึงทำให้เกิดสภาวะการณ์ที่ไม่อาจกำหนดให้มาตรการคุ้มครองที่ถูกต้องเหมาะสมได้ โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์แล้วว่า สิทธิมนุษยชนหรือสิทธิขั้นพื้นฐาน คือสิทธิและเสรีภาพที่มนุษย์ทุกคนมีมาตั้งแต่กำเนิดอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะมีความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ เพศ เพศสภาพ วิถีทางเพศ ภาษา ความเชื่อ ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม การศึกษาอบรม และความคิดเห็นทางการเมือง ซึ่งเป็นสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญได้รับรองและคุ้มครองไว้ โดยมุ่งเน้นไปในทางสิทธิขั้นพื้นฐานในการมีชีวิตและการดำรงชีวิตของมนุษย์ เช่น สิทธิในชีวิตและร่างกาย สิทธิที่จะไม่ถูกทรมานหรือบังคับใช้แรงงาน สิทธิในกระบวนการยุติธรรม สิทธิในการได้รับการรักษาพยาบาล สิทธิในการนับถือศาสนาและความเชื่อ สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิที่จะมีอาหารอย่างเพียงพอ เสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ สิทธิในการสมรสหรือเลือกคู่ชีวิต เป็นต้น หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นสิทธิตามแนวคิดปัจจัย 4 ของมนุษย์ คือ การมีอาหาร มีที่อยู่อาศัย มีเครื่องนุ่งห่ม และมียารักษาโรค

สิทธิพลเมือง คือ สิทธิและเสรีภาพที่รัฐกำหนดให้แก่พลเมืองหรือผู้ถือสัญชาติแห่งรัฐนั้น โดยเฉพาะ หากไม่มีสัญชาติของรัฐนั้นจะไม่ได้รับสิทธิและเสรีภาพดังกล่าว เช่น สิทธิเลือกตั้ง สิทธิในการร่วมตัวจัดตั้งพรรคการเมือง สิทธิในการตรวจสอบการปฏิบัติงานของรัฐบาล สิทธิในการไม่ถูกเนรเทศออกจากรัฐ และสิทธิในการมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นต้น

สิทธิและเสรีภาพอื่น คือ สิทธิและเสรีภาพที่นอกเหนือจากสิทธิขั้นพื้นฐาน และสิทธิพลเมือง กล่าวคือ เป็นสิทธิและเสรีภาพที่ไม่มีมาจากการกำเนิด แต่เกิดมาจากสถานะพิเศษอื่นใด

เช่น เสรีภาพของสื่อมวลชน (เสรีภาพในการเขียน พิมพ์ ของสื่อมวลชน) สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา และสิทธิการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชุมชน เป็นต้น

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ คือ คุณค่าของความเป็นมนุษย์ที่มนุษย์ทุกคนต้องให้ความเคารพซึ่งกันและกันอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะมีความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ เพศ เพศสภาพ วิถีทางเพศ ภาษา ความเชื่อ ศาสนา ประเพณีวัฒนธรรม ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม การศึกษาอบรม และความคิดเห็นทางการเมือง โดยรัฐมีหน้าที่ที่จะต้องให้การคุ้มครองมิให้บุคคลใดกระทำการด้อยค่าหรือลดทอนความเป็นมนุษย์ของบุคคลอื่น หรือเป็นการกระทำต่อบุคคลอื่นเสมือนมิใช่มนุษย์ ไม่ว่าจะในขณะที่บุคคลนั้นมีชีวิตก่อนคลอดเป็นทารก หรือเมื่อเสียชีวิต ซึ่งเป็นสิทธิที่มีและรวมไปถึงสิทธินอกเหนือจากที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ จึงทำให้เห็นว่า การที่ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายเฉพาะเกี่ยวกับการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ดังกล่าวมีผลกระทบในแก้ไขปัญหาการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ให้แก่ประชาชนมากเพียงใด การที่จะกำหนดว่ากฎหมายฉบับดังกล่าวควรประกอบด้วยเรื่องสำคัญใดบ้างนั้น ผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึกได้ให้ข้อมูลว่าควรประกอบด้วยคำนิยาม องค์ประกอบการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ องค์การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มาตรการในการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และบทกำหนดโทษ (ถ้ามี)

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น จึงต้องมีการบัญญัติกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยการจัดทำร่างกฎหมายนั้นเป็นไปตามหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 ทุกประการ ซึ่งแบ่งโครงสร้างหลักที่สามารถนำมาเป็นรูปแบบ ดังนี้

1) คำนิยาม

“ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” หมายความว่า คุณค่าของความเป็นมนุษย์ทุกคนที่ติดตัวมาตามธรรมชาติตั้งแต่เกิดอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะมีความแตกต่างทางสีผิว เพศ วัย เชื้อชาติ ฐานะทางเศรษฐกิจ ความเชื่อ ศาสนา ฯลฯ โดยทุกคนต้องได้รับการเคารพสิทธิในชีวิตและร่างกายของมนุษย์อย่างเสมอภาคกัน ไม่เลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม รวมถึงคุณค่าของความเป็นมนุษย์ในระหว่างอยู่ในครรภ์ของหญิงและภายหลังจากตายด้วย

“สิทธิขั้นพื้นฐาน” หมายความว่า สิทธิและเสรีภาพที่มนุษย์ทุกคนพึงมีตามธรรมชาติอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่เลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม เพราะเหตุแห่งความแตกต่าง ไม่ว่าจะเป็นสีผิว เพศ วัย เชื้อชาติ ฐานะทางเศรษฐกิจ ความเชื่อ ศาสนา ฯลฯ ซึ่งเป็นสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญได้รับรองและคุ้มครองไว้ รวมไปถึงสิทธิในชีวิต ร่างกาย อนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สิน

“การละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” หมายความว่า การกระทำใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นการกล่าวด้วยวาจา การแสดงกริยา หรือการกระทำอื่นใด อันเป็นเหตุให้ผู้อื่นถูกลดทอนคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์ หรือที่เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย จิตใจ ทรัพย์สิน หรือเสรีภาพของมนุษย์ ที่มีความร้ายแรงตามกฎหมายนี้ ทั้งนี้ ไม่รวมถึงอันตรายอันเป็นผลปกติจากหรือสืบเนื่องจากการลงโทษที่พึงชอบด้วยกฎหมาย ผู้นั้นกระทำความผิดฐานกระทำการที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

“การลดทอนคุณค่า” หมายความว่า การลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ การถูกเหยียดหยามผู้อื่น หรือการปฏิบัติต่อผู้อื่นโดยการด้อยค่าเสมือนผู้นั้นเป็นวัตถุ สิ่งของ หรือสัตว์ และการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม

“เจ้าหน้าที่ของรัฐ” หมายความว่า บุคคลซึ่งใช้อำนาจรัฐหรือได้รับมอบอำนาจ หรือได้รับการแต่งตั้ง อนุญาต สนับสนุน หรือยอมรับโดยตรงหรือโดยปริยาย จากผู้มีอำนาจรัฐ ให้ดำเนินการตามกฎหมาย

“ผู้เสียหาย” หมายความว่า บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และให้หมายความรวมถึงสามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้ซึ่งอยู่กินกันฉันสามีภริยา ซึ่งมีได้จดทะเบียนสมรส ผู้อุปการะและผู้อยู่ในอุปการะของผู้ถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

2) องค์ประกอบของการกระทำผิดฐานละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

“ประชาชนหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือผู้ใดกระทำโดยเจตนาเล็งเห็นผลไม่ว่าจะเป็น การกระทำด้วยการกล่าววาจา การแสดงกริยา หรือการกระทำอื่นใด อันเป็นเหตุให้ผู้อื่นถูกลดทอนคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์ หรือเป็นการกระทำในลักษณะของการเลือกปฏิบัติที่เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย จิตใจ ทรัพย์สิน หรือเสรีภาพของมนุษย์ เป็นความผิดฐานละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์”

3) องค์ประกอบของการกระทำผิดฐานละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่เป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน

“การกระทำใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นการกล่าวด้วยวาจา การแสดงกริยา หรือการกระทำอื่นใด อันเป็นเหตุให้สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย สิทธิในครอบครัว สิทธิในทรัพย์สินส่วนบุคคล เสรีภาพในเคหสถาน เสรีภาพในการเดินทาง เสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่อาศัยภายในราชอาณาจักร เสรีภาพในการสื่อสารและแสดงความคิดเห็น สิทธิและเสรีภาพในการศึกษาหาความรู้ สิทธิในการได้รับการรักษาพยาบาล สิทธิในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารสาธารณะและข้อมูลทางราชการ สิทธิในการแจ้งความร้องทุกข์ สิทธิของเด็ก คนชรา และคนพิการ สิทธิของผู้บริโภค สิทธิของชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม สิทธิของผู้ต้องหาในคดีอาญา สิทธิของ

บุคลากรรัฐ เสรีภาพในการนับถือศาสนา เสรีภาพในการประกอบอาชีพการงาน เสรีภาพทางการเมือง เสรีภาพของสื่อมวลชน เป็นการกระทำผิดฐานละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่เป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน”

4) ผู้มีสิทธิร้องทุกข์ กล่าวหา ฟ้องร้องดำเนินคดี เรียกร้องค่าเสียหายหรือสินไหมทดแทน หรือเป็นผู้แทนในการร้องทุกข์ กล่าวหา ฟ้องร้องดำเนินคดี เรียกร้องค่าเสียหายหรือสินไหมทดแทน ผู้เสียหาย

(1) ผู้เสียหาย คือ ผู้ถูกระทำละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือสิทธิขั้นพื้นฐาน

(2) คู่สมรส บุตร บิดามารดา ของผู้เสียหาย

5) มาตรการในการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

(1) ให้มีการดำเนินคดีควบคู่กับการกระทำผิดกฎหมายเฉพาะกรณีที่เป็นความผิดแฝง

(2) อื่น ๆ

6) บทกำหนดโทษ

(1) อัตราโทษทางอาญากำหนดให้ใช้อัตราโทษตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายอาญาหรือกฎหมายเฉพาะที่เกี่ยวข้องในการกระทำผิดนั้น โดยกำหนดเพิ่มฐานและโทษตามกฎหมายนี้เป็นอีกส่วนหนึ่งแยกต่างหากจากกฎหมายเฉพาะ

(2) การชดเชยค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทนนำหลักเกณฑ์การชดเชยค่าสินไหมทดแทนตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 ละเมิด มาใช้

(3) การลงโทษปรับใช้หลักค่าปรับเชิงลงโทษ (Punitive Damages)

โครงสร้างของกฎหมายดังกล่าวนั้น การวิจัยกำหนดเป็นประเด็นในการจัดทำกรมีส่วนร่วม ออกแบบ, ร่วมออกแบบ (Participatory Design, Co - Design) ตามที่กำหนดไว้ในวิธีวิทยาการวิจัย บทที่ 3 เพื่อให้ประชากรผู้มีส่วนได้เสียได้ร่วมกันออกแบบ โครงสร้างกฎหมายที่จะจัดทำเป็นต้นแบบ กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ในบทที่ 5 ต่อไป